This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

UC-NRLF
$B 272 803

PE
289
S84
1883
MAIN

YE 01566

MAY 22 1995

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF CALIFORNIA.

Class ~~9x1d~~
~~S46~~

OM SPRÅKET
I
DEN FÖRRA (MERCISKA) DELEN
AF
RUSHWORTH-HANDSKRIFTEN.

I. LJUDLÄRA.

AKADEMISK AFHANDLING,

SOM MED TILLSTÅND AF

VIDTBERÖMDA FILOSOFISKA FAKULTETENS I UPSALA
HUMANISTISKA SEKTION

FÖR DEN FILOSOFISKA GRADENS ERHÅLLANDE

TILL OFFENTLIG GRANSKNING FRAMSTÄLLES

AF

JACOB VILHELM SVENSSON,
Fil. Licentiat af Gotlands nation,

Å MINDRE GUSTAVIANSKA LÄROSALEN

ONSDAGEN DEN 23 MAJ 1883

KL. 4 E. M.

THE
UNIVERSITY
OF
CALIFORNIA

GÖTEBORG
D. F. BONNIERS BOKTRYCKERI
1883

GENERAL

PE289
S84
1883
MAIN

UNIVERSITY
OF
CALIFORNIA

Språket i den angelsaxiska mellanradiga öfversättning af evangelierna, som innehålles i den i »the Bodleyan Library» i Oxford förvarade s. k. Rushworth-handskriften [1], är icke det samma i alla fyra evangelierna. I de tre senare (R^2) är nämligen öfversättningen blott en afskrift (visserligen med åtskilliga ändringar och olikheter) af den, som förekommer i den northumbriska s. k. »Durham Book» (l. »Lindisfarne Gospels», jfr. Siev. Ags. Gr. s. 2), under det att i Matthei evangelium samt kap. 1—2.15 af Markus [2] (R^1) öfversättningen är mera självständig, affattad på en dialekt, som visserligen i många fall liknar north., men som dock företer vissa egendomligheter och särskildt är mycket uppblandad med västsaxiska beståndsdelar. Man brukar beteckna dialekten som mercisk; öfversättningen är gjord af en prest Farman i Harewood i Yorkshires West-Riding vid floden Wharfe, antagligen i senare hälften af 10:de århundradet (Skeat. anf. st.)

Rushworth-handskriften är utgifven af J. Stevenson och G. Waring i Publications of the Surtees Society, n:is 28, 39, 43,

---

[1] Närmare uppgifter om denna handskrift förekomma i The Gospel according to S:t Marc etc. ed. by the Rev. W. W. Skeat, Cambr. 1871, s. XII ff.

[2] I dessa 60 första verser af Markus förekomma åtskilliga ord, som afvika från språkbruket i Mattheus och öfverensstämma med språket i den öfriga delen af handskriften. Så träffas 6 ggr *wutudlice* (jämte *wiotudlice* Mr. 1.8, *witudlice* Mr. 1.41), under det att Mt. endast har *wiotudlice* (14), *weotudlice* (2); likaså 9 ggr *mippy*, hvilket alldeles saknas hos Mt. (som däremot har *þonne* 274 ggr. mot 1 g. i Mr.); *uþwutu*, *-um* Mr. 1.22, 2.6 motsvarar det i Mt. vanliga *bocere* (hvilket icke träffas i Bouterweks glossar). Andra ord, som icke träffas i Mt. äro: *recene* Mr. 1.29, *ricenlice* Mr. 1.18. 31, *smeadon* Mr. 2.8, *smeande* Mr. 2.6, *geafol-* Mr. 2.14 (= Mt. *gæfel-*). För öfrigt öfverensstämmer språket i dessa verser fullkomligt med Mt. Öfvergången till den senare rent north. delen af handskriften visar sig tydligt redan i 2 kap. 16 v. (*»drinces larow iower»*), under det de i 13 och 14 verserna förekommande formerna *eall*, *þonan* antyda, att dessa verser tillhöra R^1.

52944

48, af Kemble och Skeat (The Gospel according to S:t Matthew etc. Cambr. 1858—78) och dessutom Marci ev. särskildt hos Bouterwek, Screadunga, Elberfeld 1858 (Skeat, anf. st.). Vid utarbetandet af denna afhandling har till grund blifvit lagd den nämda editionen af Kemble (Hardwick) och Skeat, hvilken framhålles som den bästa af de ofvan anförda (Siev. Ags. Gr. ss. 2,38). Något tillfälle att studera själfva handskriften eller att skaffa mig rättelse af fel, som möjligen förekomma i Kembles edition, har jag tyvärr icke haft. Ännu ett par andra ogynnsamma förhållanden har jag vid mitt arbete haft att bekämpa: dels svårigheten, för att icke säga omöjligheten att i en aflägsen landsort skaffa behöflig literatur eller erhålla råd, som för en nybörjare kunna vara af nöden, dels den omständigheten, att jag åt detta arbete endast kunnat egna de korta fristunder, som ett träget skolarbete lämnat öfriga.

Förkortningar:

Anglia V. = Anglia, Zeitschrift f. Engl. Philologie, herausgegeben von R. P. Wuelcker, 5:er Bd. Halle 1882.

B. = Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur, herausgegeben von H. Paul und W. Braune. Halle 1873 ff.

Bouterw. = Die vier Evangelien in alt-nordhumbrischer Sprache, herausgegeben von K. W. Bouterwek. Gütersloh 1857.

Braune, Got. Gr. = Gotische Grammatik von W. Braune. Halle 1880.

Ettm. = Vorda Vealhstod Engla and Seaxna. Lexicon Anglosaxonicum edidit L. Ettmüllerus. Quedlinburgii et Lipsiæ MDCCCLI.

Fick III = Vergleichendes Wörterbuch der Indogermanischen Sprachen von A. Fick. 3:er Bd., 3:e Aufl. Göttingen 1874.

Kluge, Etym. Wörterb. = Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache von F. Kluge, 1—4. Strassburg 1883.

Koch = Historische Grammatik der Englischen Sprache von Fr. Koch, 2:e aufl. Kassel, I 1882, II 1878.

Leffler, i-omlj. = Bidrag till läran om i-omljudet af L. F. Leffler (i Nord. Tidskr. f. Fil. og Pædagogik, Ny Række II. Köbenhavn 1875—76).

Siev. = Angelsächsische Grammatik von E. Sievers. Halle 1882.

Sweet, Hist. = A History of English Sounds by H. Sweet. London MDCCCLXXIV.

Zeuner = Die Sprache des Kentischen Psalters von Rudolf Zeuner. Halle 1882 (ett arbete, som i många hänseende tjänat som mönster för denna afhandling).

Öfriga förekommande förkortningar äro hufvudsakligen de samma som i Sievers Ags. Gr. och andra hithörande språkliga arbeten, hvarför någon förklaring af dem icke torde behöfvas.

◆

I. VOKALER.

A. Vokalerna i betonade stafvelser.

Kap. I. Korta Vokaler.

§ 1. a.

Germ. a, hvilket i ags. lidit betydliga inskränkningar (Siev. 49—52), motsvaras i R^1 (utom framför nasaler, hvarom se § 5) i följande fall af *a:*

1. i öppen stafvelse

a) då den följande innehåller a, o eller u (eller e, i stående i st. f. någon af dessa): *þacu* 8.8 1) *þacum* 10.27, *nacud* (3)1), *genacadun* Mr. 2.4 1), *wacone* 14.25, *ascâkeþ* (f. *-aþ*, imp.) 10.14, *andsace* (1 sg. pres.) 26.35 2), *gestaþulad* 7.25, *gelaþadum* 22.3,4, *gelaþede* 28.8, *scaþe* 26,55, 27.38, *scaþena* 21.13, *fader* 13.43 (gen. sg. = Ps. *feadur*, Zeuner § 61, eljest heter gen. sg. i R^1 liksom i vs. *fæder* 5.45 etc., *fæderes* 21.31) *nafep* (3 sg.) 25.29 (vs. *nafap*), *geþafigaþ* 18.19, *dagas* (7), *daga* (2), *dagana* 24.29, *dagum* (17), *plagadun* 11.17, *wagende* 12.20, *magun, -on* (7), *getalu, -a* 24.30, 14.21, *stale* (nom. sg.) 15.19, *dwale* (dat. sg. för *-an*) 6.24, *(ge)dwalian* (4), *waldstaþan* Mr 1.6, *faran* 8.28, *ondswarian* (16), *waraþe* 13.2,48, *fasu* 23.5, *fatu(leoht-*, 5), *lehtfatum* 25.4, *hate* (imp.) 5.43, *hateþ* (3 pl.) 5.44, (3 sg.) 6.24, *gescawaþ* 5.8.

Anm. 1. Några få ord hafva *ea* i st. f. *a* genom *u-* och *o-* brytning, se § 23. Om germ. *a* framför *w* se § 34.

---

1) Siffrorna inom parentes utmärka, huru många gånger ett ord anträffats. Vid citat betyder Mr. Marcus; Mattheus anföres endast med angifvande af kapitel och vers.

2) Jfr t. ex. *ageofu* 18.29.

Anm. 2. Undantag från regeln göra *leth-fætu* 25.8, *reste-dægum* 12.5,11, hvilkas *æ* inträngt från hithörande former med *æ* (sålunda *dægum* ej att likställas med Ps. *dægum,* Zeuner s. 34); vidare *færan* 2.22, 16.21, *færeþ* (imp.) 11.3, *færende* 25.14, Mr. 1.5, 16, 35. 2.13, hvilkas *æ* Paul B. VI: 74 anser kanske vara = *ea.* Denna tolkning af *æ* synes dock icke vara antaglig; 1) det enda möjliga förklaringssättet synes mig vara, att *æ* beror på inverkan från 2 och 3 sg. och imp. sg. liksom t. ex. i *ic slæ, slæþ,* § 28.4.

Anm. 3. I *iara* 22.4, *iare* 22.8 (= *gearc* 26.41) och *naru* 7.14 har man antagligen ej att se ett obrutet, kort *a* 2), utan *a* har här inkommit från former med *rw* såsom *naarwe* 7.13, *_iarwe,_ i hvilka vokalen förlängts framför *r* + kons.; jfr § 22 samt Siev. § 104 anm. — I *arun* 19.28 är likaledes *a* uppkommet af äldre *ea,* antagligen genom förlängning. (Jfr §§ 22.1 b) och 29.9).

b) Stundom, omväxlande med *æ,* då följande stafvelse innehåller ett icke omljudsverkande *e(i),* jfr § 2.2: *scade* (dat. sg.) 4.16, *stale* (ack. sg.) 19.18, *andsuari* 2.12 (ack. sg.; om dessa ord jfr. Siev. 253 anm. 1), *hraþe* (3, jfr § 2.2), *ofslagen* 16.21 (jfr § 2.2), *hwales* 12.40 (skriffel?) samt i lånorden *sacerd* (22), *calic* 26.39 (jfr § 24 1 a), *cameles* Mr. 1.6. I *ondsacest* 26.75 står *a* oregelbundet för *æ.*

2. i sluten stafvelse, som ej följes af urspr. *i, j*

a) förlängdt, framför *l* + kons., stundom ersatt af *ea,* se § 22.

c) förlängdt, framför *r* + kons., jämte det vanligare *ea,* se § 22.

c) i några andra enstaka stående fall: α) framför *h* i *ah* 4.4 etc. (jfr § 29.8); i *þwah* (imp.) 6.17 (liksom i *slag* 5.21) är *a* säkert långt, inkommet från de kontraherade formerna; β) fram-

---

1) Ett sätt att förklara saken vore visserligen, att *ea* förlängts till *æ* (jfr § 22), enl. Siev. 123; men *o*-brytning af *a* förekommer ju icke i North.? (dock en gång i R^1 *pleagade* (§ 23). — Är kanske *æ* här långt = *ōe*?

2) Säkert ej i *iara,* som i sådant fall borde hafva sitt gutturala *g* kvar oförändradt.

för *s* + kons. i *ascan* 11.21 (jfr § 29); γ) i följande former af vb. *habban* (= vs.): *te habbane* 14.4, *habbaþ* (13), *habbe we* 21.38, *nabbaþ* (3); δ) i *gedafnade* 18.33 (jfr Paul VI: 242), *gegadrade* 19.6 (jfr § 30.1), *acras* 12.1 (jfr § 31, *axe* 3.10 (jfr north. *acas*, Bouterweks glossar). Om *nam* 8.8, Mr. 1.7 (af *ne am*), se § 22 anm. 9.

Anm. 4. *Scal* 11.14, *huat* 16.13 samt *wąs* 1.19, 26.1 äro väl att fatta som skriffel för *sceal, hwæt, wæs.*

Anm. 5. I *marne* 6.30 står *a* för urspr. *o* (*morgen* 6.34, 2 ggr., 20.1, 27.1); man vore frestad att uppfatta detta *a*, som växlar med *o*, på samma sätt som *a* framför nasaler (§ 5.2), om icke formen *margen* äfven förekom i Ps., som framför nasaler alltid har *o* för *a*. Öfvergången *o* < *a* beror väl på inverkan af *r* (jfr nyengl. uttalet af *o* framför *r* t. ex. *short*, *storm.*)

§ 2. æ.

Denna vokal har i R¹ en vidsträktare utbredning än i vs., i det att den i vissa fall användes äfven för vs. *e* (dock alltid växlande med *e*), såväl det genom omljud af *a* uppkomna, som för germ. *e*, hvarom vidare §§ 3, 24. Eljest står den = vs. *æ*, motsvarande germ. *a*

1. i sluten stafvelse (med undantag af de fall, då omljud, brytning eller efterföljande nasal annorlunda förändrat vokalen, jfr §§ 5, 22, 23, 24, 25 samt 1, 2 c); I pret. sg. af st. vb. efter 1, 2 och 3 *a* kl.: *bræc* (3), *spræc* (5), *gebæd* (4), *togebædd* 8.2, *cwæþ* (173), *læg* Mr 2.4, *gebær* (3), *(ge)sæt* (3), *sætt* (3), *(ge)frægn* (3), *gebrægd* 26,51 samt i *wæs* (ofta) och *mæg* (12). I andra ord: *bæclinc* (f. *-ling*) 4.10, *bisæc* 10.10, *blæcne* 5.36, *dæg* (och smns. 16), *dæghwæmlicu, -e* 6.11, 26.55, *græshoppa* 3.4, *æt, þæt, oþþæt* (3), *hwæt, gehwæt* 15.17, *hæbbe* (8), *hæbbende* (16 g., *hæbende,* 4.24, Mr 1.32), *hwæþre* 26.64, *ætgædre* 14.19, Mr. 2.5 (jfr § 30), *hæfþ* (5, *æfþ* 13.12), *næfþ* 8.20, *hæfde, -on, un-,* (18. *æfdon* 8.33), *næfde, -on* (4), *gedæfnade,* 23.23 (jfr. § 30), *æfter* (32), *æftera, -e* (3), *æftum* (? 24.21), *gæfles, -e* (3), *tungul-cræftgu, -um* (4), *hrægl* (16, *rægl* 28.3). *genæglad* 27.22, *nægled* 27.23,27, *sægde, -un* (12), *sægd* (pp.) 26.13, *asægdnisse* 9.13, 12.7, *mægden*

(3), *tæppel-*, *tæppil-bred* (?) 5.35, 22.44, *fær* (imp.) 2.20, *fæss* 9.20, 14,36, *cæstre* etc. (25), *wættres*, *wætre* etc. (6), *þætte* (17, oftast skrifvet *þ:te*), samt lånordet *bædzere*, *bæzere* (5).

2. i öppen stafvelse, då i nästa står ett icke omljudsverkande *e* (jfr § 1.1 b och Siev. 49.2): *onsæce* (1 sg.) 10.33, *ansæcest* 26.34, *onsækeþ* 10.33 (jfr Siev. 371 anm. 1), *andsæce* (opt.) 16.24, *fæce* (dat. sg.) 25.19, *þæce* (dat. sg.) 24.17, *fæder* (64), *fæderes* 21.31, *fædera* 23.32 (jämte *fædra* 23.30), *hræþe* (9, *ræþe* 4, *hraĉþe* 8.3)[1]), *hwæþer* (4), *gescræfe* 21.13, *stæfes* 5.18, *gæfel* 22.17, *gæfel-geroefa* etc. (5), *hæfep* (3 sg. 4 g. *hæfæþ* 2), *hæfest* (2), *hæfe* (imp.) 18.26.29 (Siev. 415), *ahæfen* (pp.) 11.23, 23.12 (Siev. 392, anm. 2), *cæfertun* 26.3,58,69, *dæges, -as* (gen. sg.) 20.12, 28.1, *dæge* (och smns. 16), *sægest* 26.70, *sægeþ* 12.18, *sæge* (imp.) 24.3 (jämte *sæg* 22.17; vs. *sagast, sagaþ, saga*, Siev. 415) *mæge* (opt. 4), *mægen* (13), *fære* (dat. sg. 2), *færennisse* 1.17, *oferfæren* 14,34 (pp. af *faran*, Siev. 392,4), *wæter* (3), *lætest* 22.27.

Men likasom *æ* ingripit på *e*'s område, så står stundom *e* i st. f. ett väntadt *æ*. Detta är fallet a) i pret. formerna *sprec* (6), *(ge)bed* (4), *bedd* 18.16, *cweþ* (23), *êt* 12.4, *onget* Mr 2.8, *gesett* (4), i hvilka (såsom ock accenten i *êt* antyder, jfr Siev. 391 anm. 3) *e* säkert är långt, inkommet från pluralis, i analogi med reduplicerande verb sådana som *lêt*, *lêton* (jfr. äfven § 29). I pret. *toberst* 27.51 är väl *e* endast misskrifning för *æ*. b) i *hweþer* 9.5, 21.30, *hweþre* (5), hvilkas *e* jag antager böra likställas med *ë* i fsax. *hweðar*, fht. *hwedar* under det vs. *hwæðer* är = got. *hvaþar*, fno. *hvârr* (äfven *æ* i de förut upptagna *hwæþer*, *hwæþre* kan vara = *ë*, beroende på det föregående *w*, jfr § 3). c) i *efter* 4.19, 21,30; *e* kan möjligen här vara omljud liksom i fno. *eptir* (kanske beroende på nord, inflytande) eller ock inkommet från *eft.* (§ 24); likaså kan *e* vara omljud i *tungul-kreftgum* 2.16, jfr fht. *kreftig*, fsax. *kraftig* och *kraftag*. d) i *-ern*, (*berern* 6.26. 13.30, *quartern* 25.39; hit kunna vi ock räkna lånordet *carcern* 5.25, 14.3,10, 18,30, *carkern* 25.43, hvilket troligen folketymologiskt uppfattades som en sammans. med *-œrn*, och i hvilket den äldre vokalen kvarstår i *carcœrn* 25.36 och (med ytterligare metathesis) *carcrœnne* 25.44). Jag förmodar, att *e* i detta ord beror derpå, att sista stafvelsen förlorade sin tonvikt och uppfattades som en afledningsändelse, likställd med *-ern* i *blœcern* 5.15, 6.22. (jfr formerna *bercn, bern* Ettm. s. 284); e) i *deglicum* 20.2 samt i lånordet *bezere, -a* 14.8, 3.1, i hvilka något skäl till skrifningen med *e* icke kan upptäckas.

---

[1]) Vs. hraþe, jfr. § 1.1 b).

[2]) Jfr. engl. *whether*, Orm (som vanl. har *a* för ags. *æ*, Koch, I § 42) *wheþþr*, Koch II § 535 (men Lajamon *whaþere* anf. arb. § 345).

§ 3. e.

Såsom i förra paragrafen anmärktes, finna vi ofta *œ* för *e*. Till någon del beror detta på den osäkerhet, som ofta visar sig i R^1 vid skrifningen af *e* och *œ*, såväl de korta som de långa ljuden. Men i flere fall har jag trott mig finna en särskild anledning dertill. Detta är för det första fallet efter *w*. Bekant är den öfvergång af *e* och *œ* efter *w* till *oe,* som förekommer så ofta (ehuru långt ifrån konsekvent genomförd) i de north. skrifterna (Siev. 156). Osannolikt torde ej vara, att R^1's *œ* efter *w* har samma ursprung som detta north. *oe* [1]). Det bilabiala *w* hade på den följande vokalen en labialiserande inverkan (jfr. härmed de öfriga vokalöfvergångar efter *w*, som förekomma i ags. (§ 26 och Siev. 71, 72 och 156); i north. var denna inverkan starkare, här betecknades ljudet med *oe*, som eljest tjänade till att beteckna *i*-omljudet af *ô*, i R^1 var den svagare, och det uppkomna ljudet liknade för skrifvarens öra närmast ett *œ* [2]).

Ett annat fall är framför *g* (jämte *ng, rg*). Denna konsonant har antagligen inuti ord efter *e* blifvit fullkomligt palataliserad. Framför detta palatala ljud har sedan det slutna *ë* öfvergått till öppet *e* efter samma ljudlag (dissimilation), enl. hvilken ags. *e* framför *j* längre fram öfvergår till *a*, så att t. ex. *regen* blir *rain*, *bregdan braid* o. s. v. (jfr Sweet, Hist. ss. 53 och 111), en ljudöfvergång, som någon gång träffas äfven i north., där jämte *gefregna*, *gefrægna* äfven förekommer *gefraigna* (Bouterw. glossar s. 329), liksom *cnaihtas* (Bouterw. s. 305) jämte *cneht*, *cnæht*. Sedermera förlängdes båda slagen af *e* till *æ* (jfr här nedan och § 29).

---

[1]) Två gånger förekommer äfven i R^1 *oc* på samma sätt efter *w*, nämligen i *woestim* 3.10 och *awoerpeþ* 12.24; detta *oe* är väl dock att fatta som felskrifning, i *woestim* för *æ*, i *awoerpeþ* för *eo*.

[2]) Möjligen skulle man t. o. m. kunna förmoda, att ljudet i north. och R^1 var detsamma och att det olika beteckningssättet beror på olika skrifvaremanér,

Äfven framför *f* visar sig stundom *æ* för *e*; orsaken därtill vid *ë* är mig obekant, vid omljuds-*e* synes den bero på förlängning af vokalen (jfr här nedan och § 29.)

Ännu några fall af samma ljudöfvergång kan man märka, nämligen framför *l*, *r* och *s* + konsonant; exempel härpå förekomma dock blott vid omljuds-*e* och ej vid germ. *ë*. Orsaken till detta förhållande torde vara, att öfvergången till *æ* i dessa fall beror på vokalens förlängning framför de följande konsonantförbindelserna (§ 29,). Då det är sannolikt, att kort *e* i ags. uttalades på två sätt, alt efter sitt olika ursprung, slutet då det motsvarade germ. *e*, öppet då det var uppkommet genom omljud af *a* (jfr Siev. 19, Sweet, Hist. s. 29), men långt *e* däremot blott uttalades på ett sätt, näml. slutet (Sweet, Hist. s. 33), så är det naturligt, att då det öppna omljuds-*e* förlängdes, det icke var lämpligt att begagna *e*, som uttrykte det slutna ljudet, utan man använde *æ*, som antagl. hade alldeles samma ljud som omljuds-*e* (Siev. 16, Sweet, Hist. s. 32). Då det slutna *ë* förlängdes, fans naturligtvis intet skäl till en dylik öfvergång.

Efter dessa anmärkningar öfvergår jag till att redogöra för bruket af *e*. Det förekommer

1 = germ. *e* (då detta icke förändrats genom följande nasal, genom omljud 1) eller brytning).

a) omväxlande med *eo*, då i nästa stafvelse står eller stått en vokal, som kan verka brytning (se § 23). Undantagsvis förekommer *e* äfven framför brytning verkande konsonant (se § 22.)

b) efter *g*; i vs. diftongeras i detta fall *e* till *ie* (*y*, *i*), af hvilken förändring intet spår visar sig i R^1: *agefes* 5.24, *agefeþ* 17.11, *agefe* 5.26, *(a)gef* (imp. 4 g.) *for-*, *a-gefen* (3), *forgefnisse* (2), *geld* 16.26, *geldeþ* 6.4,6, *ondget* (subst.) 15.16, *ondgete* (3 sg.) 24.15, *ongeteþ* 13.23, *be-*, *on-getaþ* (10), *ongetende* (2), *ongeten*

---

1) Bland nedanstående exempel upptagas äfven former af 2 och 3 p. sg. pres. ind. af st. vb. efter 3—5 konj:a, hvilka urspr. haft omljud fr. *e* till *i*, men i hvilka *e* inträngt från öfriga former.

(pp.) 12.33; likaså efter *j*: *get* 24.6, 27 63, *geta* 15.16, 18.16, 24.25 (jfr Siev, 74, anm. 1).

c) efter *w*: *weg* (5 g., *wêg* 7.14, *weig* Mr 1.3), *aweg* (2), *swegre* 10.35, *twegen* (15); i följande former af *cweþan*: *ic cweþe* (5), *cweþest, cweþestu* (2), *cweþ* (3 sg. 7,21, *cweþaþ*, 12.32 2 ggr), *cweþaþ* (pl. 6), *cweþe* (opt.) Mr. 1.44, *gecweþ* (imp.) 8. 8.32, *cweþan* (4), *cweþanne* (2), *cweþende* (58), *a-, ge-cweden* (11), *wel* (4), *wellaþ* 3.9, *swelgande* 11.19, *sweltan* 26,35. *welþas* 15.27. *welerum* 15.8, *welig* (2), *wer* (5), *swefne* 2.13, *wesan* 3.14, *wesaþ* 10.16. I följande ord förekommer *æ*: *wæg* (14), *awæg* (7), *swægre* (2), *twægen* (15) (i dessa ord kan *æ* äfven tillskrifvas det följande *g*), *ic cwæþe* (2), *cwæþ* (3 sg. 6), *cwæþaþ* (6), *cwæþe* 5.22, 21.3, *gecwæþ* (imp.) 4.3, *cwæþan* 5.11, *cwæþende* (64), *(a)cwæden* (11); *wæl* 5.44, *swælteþ* 15.4, *wælig* 27.57, *wær* 1.16, *andswærigaþ* 25.37, *wæs* (imp.) 2.13, 5.25. Om *swæster* jfr § 23 anm. 1.

d) framför *g*: *begen* (2), *gelegen* (pp.) Mr. 1.30, *forlegene, forlegnisse* etc. (5), *tintregum* etc. (se § 4 anm. 2), *þegnas* 5.1, *(ge) þegnedon, -un* Mr. 1.13, 25.44, *regneþ* 5.45, *tobregdan* 12.29. Utom i de under c) upptagna orden förekommer æ i följande: *þægn* etc. (6, *dægne* 5.25), *þægnende* 27.55, *þægnade, -un* (3), *þægnad* (pp.) 20.28, *geþæignade* Mr. 1.31, *rægn* 7.25,27, *frægnast* 19.17, *tobrægdeþ* 12.29, *forlægnisse, -enisse* (3).

e) framför *f*: *efn-þeuw* (2), *efne, -æ* (5), *efn* 9.36, *stefn* 27.46, Mr. 1.11, *stêfn* 2.18 (*stemn* 4 g.), *swefne* 2.13; men *æfn-þeuw* etc. 18.28, 31, 33, *stæfn* 17.5, 24.31. 27.30, Mr. 1.26. Jfr ofvan under b).

f) öfriga ord: *ic sprece* 13.13, *spreces* 13.10, *sprecaþ* (3 sg.) 10.20, *sprece, -an* (opt.) 10.19, *gesprecan* (pp.) 12.36, *recene* Mr. 1.29. *tredan* (pp.) 5.17, (opt.) 7.6, *gebedes -æ* 21.13,22, *med-* (i *medmiceles* etc. 3 g., *medmasta* 6.30, *metrymnisse* 8.17, *tæppel-, tæppil- bred* 5.35, 22.44 (jfr. Kluge Etym. Wörterb. »Brett»), *seþel* 5.34, *sedle, -um* (4), *eþþa* 5.17,18, *feþran* (= *feþrum*) 23.37, *godspell* (5), *bispell* (4), *fellen, -e* 3.4, Mr. 1.6 (jfr. Leffler *i*-omlj. s. 255) *adelfaþ* 6.19,20, *þurhdelfan* 24.43, *melwes* 13.33 *helpeþ* 16.26, *nellaþ* 23.8, *telgra, -um, -an* (3), *ber, -e* (imp.) Mr. 2.9, 16.24 *bereþ* (7), *smere* (imp.) 6.17, *smerennis* 2.11, 26.12, *westdæl* 24.27, *wêstan* 8.11, *eteþ* 9.11, *etan* (opt.) 6.25, *gemet, -e*

23.32, 7.2, *meten* (pp.) 7.2, *sete* (dat. sg.) Mr. 1.32, *settlas* 21.12, *hehsettle* 27.19. Om *self* jfr § 22. De enda återstående fallen med æ äro *forstælan* (opt.) 27.64, *sætil* 23.6. Om *e* framför *w:* jfr § 35.

g) Enligt Siev. B. I. 505 ff., ags. gr. 395, anm. 1. hafva äfven följande pret. former kort *ē* (sedermera förlängning framför *n* + kons. § 29): *onfeng*,- *un*. -*e* (20), *hengon* 27.35, *heht* (7). Detta *e* har i *gefinge* 22.15 öfvergått till *i*, möjligen under inverkan af den följande nasalen.

2. *i*-omljud af *a*, *ea*, se § 24.1.

3. palatal-omljud af *eo* och undantagsvis af *ea*, se § 25.

Anm. 1. Undantagsvis förekommer dessutom *e* 1) = æ, se § 2; 2) = urspr. *ai* i *ondetan* (6 g. jfr Paul B. VII: 121 anm. 2); *elleftan* 20.9, *enleftan* 28.16 (jemte æ*llefta* 20.6, med vokalen förlängd framför *ll)* samt *enne* (ack. m. sg. jfr Siev. 324.1) 17.8, 18.6,10. 27.15,16 (*efne* 21.19 felskrifning, æ*nne* 18.16.28, 23.14); 3) = *i*: *gef* (= om) 28.14, *drence* (»bibam») 26.28, *hlengendes* 26.7 (jfr § 23. anm. 7) samt *sendun* (4), hvarom jfr § 23, anm. 2.

Anm. 2. Jämte *hwelc* 12.48, æ*ghwelcum* 4.4, *hwælc* (8 g. æ beroende på föreg. *w)* förekommer *hwilc*. -*e* (16), *wilce* 21.24, *gehwilc* 18.16, æ*ghwilc*, -*e*, -*re*, -*um* (32), æ*gwilc* 7.17, 12.36, *hwylc*, -*es*, -*e* (4), *gehwylc* 18.35; jämte *swælce* 18.5. *swilc* Mr. 2.12, *swilce*. Någon tillfredsställande förklaring af dessa former känner jag icke.

Anm. 3. Dessutom förekommer *e* i följande lat. lånord: *fefer* Mr. 1.30, *tempel* etc. (17), *messepreoste* 8.4, *denera* 18.28 (lat. *denarius*) samt *senepes* 17.20 (jämte *sinapis* 13.31).

§ 4. i.

1. Urspr. *i* har lidit intrång endast genom *u*- och *o*-brytning (se § 23, där äfven de fall upptagas, i hvilka *i* förblifvit oförändradt framför brytningsverkande vokal).

För öfrigt kvarstår urspr. *i*, t. ex. i starka pp. former af *i*-konj.: *astigen, gewrigen, gegripen, arisen, gewriten*; i 2 sg. pret.: *onwrige* 11.25; i andra ord: *hider, hwider, wiþer*, *fisc, -ere, slite* etc. — I *geblissian* är *i* möjligen förkortadt af *î*.

2. Urspr. *e* öfvergår redan gem. germ. till *i* framför nasal + kons. och framför *i, j* i följande stafvelse. I ags. öfvergår ytterligare *e* till *i* framför enkel nasal i *niman* (Siev. 69).

a. Framför urspr. följande *i, j.* I 2 och 3 sg. pres. af starka verb efter 1—3 a-konj. förekommer *i* endast i följande former: *gesihst, gesihstu* 7.3.5, *gesihþ* 5.28, 6.6 (och med genom kontraktion uppkommet *î*: *gesis* 7.3, *gesiþ* 6.4), *cwiþst* 27.11, *cwiþ* 15.5. Eljest står här öfver alt *e, eo* (Siev. 371 a. 1). — I andra ord: *biddan, licgan, sittan, þridde, middan(-geard), heaumcuidele* (f. *hearm-*) 5.44, *micel, -il, ricenlice* Mr. 1.18, 31 (jfr *recene* § 3 f.), *scilling* 5.9, *mittum* 13.33 etc.

b. Framför nasal + kons.: *grim, getimbrian, gelimpan, drincan, wind, blind, findan, þing, bringan*, *swingan, inginnan, spinnan, winnan* etc. samt i det lat. lånordet *minte.* Om *gefinge* 22.15 jfr. § 3.4.

c. Framför enkel nasal: *genim* (imp. 5), *genimaþ* (3 sg.) 10.38 (öfriga former af detta verb se § 23) samt i det lat. lånordet *dinere* (5 g. af *denarius*, jfr § 3, b).

Anm. 1. Undantagsvis förekommer *i* ytterligare 1. = *y* a) *i*-omljud af *u*, se § 24 anm. 2; b) i *circæ* 16.18, *-an* 18.17 (2 ggr. = vs. *cyrice*, gr. ϰυριαϰή). 2. såsom (vs.) palatalomljud af *eo* och *ea*, se § 25.

Anm. 2. Om *hwilc, swilc* jfr § 3 anm. 2; obekant är likaså *i* i *ilce* 26.44, 27.44, *-a* Mr 1.19, 30. Okänd är dessutom etymologien af *bilwite* (jfr Kluge, Etym. Wörterb. »billig») *tintregum* 4.24, *tintergu* 25.46 (subst.), *tintergaþægnum* 18.34, *tinterga* 8.29 (verb) [1], *swira* 18.16 (*î* enl. Zeuner § 7).

---

[1] Sista sammansättningsdelen hänger säkert tillsammans med subst. *trege,* »*vexatio*, *cruciatus*», Ettm. s. 527; första delen är möjligen *tind*, »*aculeus*» (sål. »*stickande, skarpa kval*») eller af ags. *tynan,* »*vexare*»?

§ 5. o.

Ags. *o* är af två slag:

1. Slutet *o* = germ. *o*. *R*¹ öfverensstämmer i det hela med vs. Liksom där öfvergår *o* framför enkel nasal till *u* (se § 6). I lånordet *tonica* 5.40 har eget nog *o* tvärtom uppkommit af *u* oaktadt det följande *n* (men *tunican* 24.18). I ett annat lat. lånord står likaså *o* för *u*, näml. *torr* 21.33 (= *turris*); samma ord är väl *heh storre* 4.5 (skriffel för *torre?*).

Om *ridesoht* Mr. 1.31, jämfördt med vs. *suht* jfr Leffler, *i*-omljudet ss. 172, 281 not. 1. — I *forþor* 23.15 motsvarar *o* vs. *u* (Siev. 55); likaså i *cromum* 15.27 (enl. Kluge, Etym. Wörterb. »Krume» af rot *kru*). — Om *o* efter *j* se § 27. — I *scorte* pp. pl. 24.22 står *o* för väntadt *y*.

Genom inverkan af föregående *w* (Siev. 156) har *o* uppkommit af *eo* i: *worþadun* Mr. 2.12, samt *worþana (»platearum»)* 6.5, *worþum* 12.19 (Ettm. s. 108 f).

2. Öppet *o*, uppkommet af urspr. *a* framför nasaler. Liksom i vs. förekommer äfven i *R*¹ *o* omväxlande med *a*, hvilket dubbla skrifsätt antagligen i allmänhet icke utmärker ett olika uttal, utan endast är ett olika beteckningssätt för ett mellan *a* och *o* stående ljud (Siev. 65, Zeuner s. 11).

a. framför enkelt *n* och *n* + kons. utom *ng*: æ*fter þon* (7) 1), æ*r þon* (10), *for þon* (190), *for þan* 27.19, *of þon* Mr. 2.8, *for hwon* 1) (18 g. *for won* 2 g.), *to hwon* 26.8, 50; *won* (adj.) 16.22 2), *þone* (39), (*þonne* 17.27, 18.2, *þon* 27.66) 1), (*þane* 4.18, 7.14, 21.33.38 (*þanne* 13.46) 3), *þonan* (17), *hwonan* (5 g. æ*ghwonan* Mr. 1.45, *hwonon* 15.33), *hona* (3), *monigan* (verb. 4 g.), *monung* (2), *monig* (41 g.; i *mongum* 23.1, *»turbas»*, är *o* antagligen felskrifvet för *e* eller æ), *on* 1) (ofta, *an* 16.3); *geþanc* 16.8, *þongade* (f. *þoncade*) 26.27, *þongung* (f. *þoncung*) 15.36, *forþon-*

---

1) Dessa ord skiljas af Siev. 65 a. 2. från de öfriga och sättas med slutet *o*; de upptagas dock här ofvan, då i *R*¹ *o* förekommer omväxlande med *a*.

2) *woen* 19.20 felskrifvet för *won*.

3) Dessutom förekommer *þæne* 6.1, 7.13, 21.39, 24.45, 26.29.51, *þænne* 25.28, *þene* 20.22, 25.30, 27.15.

clum (af *þoncol*) 11.25; *and* 1.17, *and-* (28), *ond-* (37), *hond* (32), *lond* (28, *lônd* 9.26), *gebond* (pret.) 14.3, *mond* (»*korg*», Ettm. s. 196) 14,20, 16.9, *sônde* (dat. sg.) 7.26 1), *stondan* (11), *standan* (2), *instondenlice* 6.11, *bewand* (pret.) 27.59, *candel-(treow)* 5.11 (lat. lånord); *monn (aldur-, iumon* 110 g., *monnþwære* 21.5), *con* (4), *const* 16.23, *in-, on-gon(n)* (pret. 6 g.),*in-, on-gan(n)* (4), *blan* (pret.) 14.32, *þonne* 2) (275 g. *þone* 27.64), *þane* (20), *hwonne* (2) 2), *hwanne* (3), *heafod-panne-stouw* 27.33.

b. framför *ng*: *gongan* 15.21.22, *gangan* (och sammansättningar 61 g., *gângan* 26.46), *gongas* (subst.) Mr. 1.3, *a-, ge-fongen* (2), *a-, ge-hongen* (5), *hongaþ* (3 sg. pres.) 22.40, *longe* 25,40.45, *lange* 17.17, *lânge* 17.17, *sprang* (pret.) Mr. 1.28, *strong* (2), *þwong* Mr. 1.7, *wonge* 5.39.

c Framför *m*: *from* (71), *fram* 3.14, *hwom* (2), *loma* (4), *lichoma*, *noma* (20), *fotscamel* 5.35, *somed* 13.29, *to somne* (3), *(ge-)somnigan* (29), *gesomnung* (13), *womb* (2), *gelamp* (pret. 3).

Som af ofvanstående synes, förekommer *o* långt oftare än *a*. I ett par fall kan möjligen skrifningen med *a* utmärka *a*-ljud. Det ena fallet utgöres af några preteritiformer efter 1:a *a*-konj. (*bewand, ingann* (4), *blan, sprang, gelamp* (3) mot *gebond, ingonn* (6)), hvilka Siev. 386 anm. 3 antar hafva öfvergått till *i*-konj., således *binda-band* liksom *grîpa-grâp*. Det synes mig dock, som om man snarare borde söka analogier inom *a*-konj. själf: *band-bundon* liksom *halp-hulpon*, hvilket äfven medför den fördelen, att jämförelsen håller sig inom preteritiformerna.

Det andra fallet är *gangan,* hvars 62 *a* mot 2 *o* göra det tämligen antagligt, att ljudet också varit *a*, hvilket förmodligen inträngt från formerna med *â*. Undantages *gangan*, så är äfven framför *ng* *o* det vanliga (15 *o* mot 3 *a*).

Om kvantiteten af detta *o*(*a*) framför nasal + kons jfr § 29.

---

1) I *sondende* 2.8 är *o* felskrifvet för *e*.

2) Se not 1 förra sidan!

§ 6. oe.

Kort *oe*, omljud af *o*, förekommer endast i *oele* 25.3.4 etc., jfr § 24.4. Om *oe* i *woestim, awoerþeþ* se § 3 not 1.

§ 7. u.

*R*¹ öfverensstämmer i allmänhet med vs. Framför enkel nasal förekommer *u* i: *fruma* (4), *frum kendu* 1.25 (men *forma* 20.26, 26.17, 28.1), *brydguma, hunig, genumen, sumer, untrum, wyrtruma* (Ettm. s. 545), *wunigan.*

Genom inverkan af föregående *w* (Siev. 71) är *u* uppkommet af *io* (*eo*) i: *wudu* 3.4, Mr. 1.6, *wude-* Mr. 1.6, *wutudlice* (6 g. hos Mr.), *uþwutu, -um* Mr. 1.22, 2.6, *wutan* (1.2 pl.) 22.16, 26.2, *wutu (välan!)* 21.38, 26.46, Mr. 1.38 (*hwute* 27.49) samt i *hwæt hwugu* 5.23, 20.20, *swuster* 12.50, 19.29.

I likhet med vs. (Siev. 55) förekommer *u* = fsax. fht. *o* i: *full (fullwiht, gefulwian), ufan (bufan), fuglas, wulf* (däremot *forþor* § 5.1).

Om *u* i *durfte* 2.22 (f. *durste?* Siev. 422.6 läser *ðurfte*, men det lat. originalets timuit fordrar väl *ne durste*) = vs. *dorste,* jfr. Paul B. VII. 137.

Efter *j* öfvergår ej *u* såsom i vs. till *eo* (Siev. 74), utan kvarstår: *iunge* 19.20.22, *iuguþe* 19.20.

Etymologien af *suner* 8.30.32, *sunr*æ 8.31 är icke känd. Af främmande lånord förekommer blott lat. *murra* 2.11.

§ 8. y.

Y är vanligen *i*-omljud af *u* (§ 24). Undantagsvis förekommer *y* dessutom

1. såsom *i*-omljud af *ea* och *eo* (§ 24) och som palatalomljud af *eo* (§ 25).

2. I st. f. *i* a) *wylle* 15.32, *wydende* 27.29 (skriffel f. *wyndende* = *windende?*) samt i de genom sammandragning uppkomna formerna *nyte* 6.3, *nytan* (pl.) 20.22, *nyll ic* 21.30, *nyle*

(3 sg.) 10.14 (*nylleþ* 3 pl. 23.4 = *ne wellaþ*), i hvilka *y* torde bero på labialiserande inverkan af *w*, Zeuner § 11.2; b) i *þrydda* 20.19, *scyllinga* 27.3, *brymstream* 8.18, *nymþe* (15 g. Ettm. s. 237), *mytte* 5.15 (jfr Siev. 22); c) i *behyndan* 9.20, *syndon* 12.5, 13.38, 19.20 (*sydon* 13.39), *sylfur* 10.9, om hvilka jfr § 23. — Af *i* är äfven *y* uppkommet i (det allm. ags.) *dyde*, *-est*, *-on*, *-un* (30), *fordydun* 27.20. Om *y* i *hwylc*, *gehwylc* jfr § 3.

3. Oregelbundet, utan synbar orsak står *y* för *u* i: *wyrþon* 7.22, *wyrdon* 10.6, 15.24, *-un* 27.45, *wynigaþ* 10.11. Hit är väl ock att räkna *y* i *wyrtryma* 13.21, *wytryme* 13.6 = *wyrtruma* 3.19; i *untryme* 14.14, *-um* 9.12, *-ne* 25.39 (= *untrum* 25.36. 43.44, 26.41) är kanske *y* att förklara genom inverkan af det afledda *untrymig*, som förekommer på motsvarande ställen i Lind. Om *y* i *untrymnisse* 9.35, 10.1.8, *-um* 8.17, *metrymnisse* 8.17 jfr Paul B. VI, 143.

Etymologien af *flyhti* 9.16 är okänd. *Y* förekommer slutligen i några främmande ord såsom *synagogum*, *syria* etc.

§ 9. ea.

1. Brytning af *a* framför *r* + kons. (§ 22.1 b).

2. Undantagsvis i st. f. *à*, som brytning af *a* framför *l* + kons. (§ 22.1. a).

3. Undantagsvis i st. f. palatal-omljudet *æ*, som brytning af *a* framför *h* (§ 25).

4. Undantagsvis i st. f. *a* genom af följande vokal verkad brytning (§ 23).

§ 10. eo.

1. Brytning af *e* framför *r* + kons. (§ 22.2. a).

2. Brytning af *e* verkad genom följande *u* eller *o* (§ 23).

3. Undantagsvis som brytning af *e* framför *l* + kons. (§ 22.2 b.)

4. Undantagsvis i st. f. palatal-omljud som brytning af *e* framför *h* (§ 25).

KAP. II.

Långa vokaler.

§ 11. Beteckning af vokallängd.

Beteckning af vokallängd förekommer stundom i R^1 och utgöres då vanligen af accent, i några få fall af dubbelskrifning af vokalen.

Nedanstående förteckning visar antalet gånger, då accenttecken blifvit utsatt öfver urspr. eller genom kontraktion lång vokal.

1. *â*: *â* (3), *wâ* (2), *þâ* (1), *gâ* (5), *gâþ* (4), *lâc* (1), *astâg* (3), *ân* (4), *scân* (1), *slân* (1), *stân* (2), *âre* (2), *lâre* (1), *(a)râs* (2). Summa 32 g.

2. *aê*: *aê* (4), *saê* (9), *saêe* 9.1, *saêê* 13.1, *sâê* (6), *saês* 4,15, *slaê* (1), *laêdeþ* (1), *gaêþ* (3), *naêfre* (1), *daêle* (1), *(ge)haêl* (5), *haêlon* (1), *gehaêlde* (1), *gehaêled* (1), *staênest* (1), *gehaêre* (1), *laêrde* (1), *laêrende* (1), *swaêr* (1), *haêtu* (1). Summa 43 g.

3. *ê*: *êc* (2), *ondrêd* (1), *sêd* (2), *sêaêd* 13.38, *wêde* (1), *alêfed* (1), *êge* (1), *dêgles* (1), *gesêgon* (2), *tên* (1), *wên* (1), *scêþ* (3), *wêþan* (1), *wêþaþ* (1), *bêre* (1), *gehêraþ* (3), *gehêrde* (1), *gemêrdon* (1), *lêt* (1). Summa 25 g.

4. *î*: *hî* (4), *fîc* (2), *lîc* (1), *tîd* (4), *abîd* (1), *wîd* (1), *wîf* (2), *stîgas* (1), *mîn* (1), *arisaþ* (1). Summa 18 g.

5. *ô*: *dôa* (2), *gedôan* (1), *dôþ* (2), *dôm ic* (1), *dônde* (1), *hôanne* (1), *hôaþ* (1), *onsôc* (1), *blôd* (5), *gôd* (11), *gestôd* (1), *onfôþ*

(1), *to fône* (1), *tôþ* (3), *slôgun* (1), *dôm* (1), *gelôme* (1), *wôp* (1), *gemôtum* (1). Summa 37 g.

6. *oê: boêc* (1), *deoful-soêce* (1), *cild-foêdendum* (1), *doêþ* (3), *onfoêþ* (6), *gedroêfed* (1), *afroêfrede* (1), *geroêfe* etc. (3), *hoêg* (2), *gedoên* (1), *foêran* (1), *foerde* (3), *gehoêra* (1), *gehoêrde* (2), *gehroêred* (1), *gemoêted* (1). Summa 29 g.

7. *û*: *rûm* (1), *tûn* (1), *dûne* (1), *ût* (5), *ûte* (1), S:a 9 g.

8. *y*: *bryde* (1), *brydguma* (1), *gehyrde* (1). Summa 3 g.

9. *eà*: *êaê* 7.25, *gesêâeþ* 9.30, *geseâeþ* 24,4.6, *gesêane* 6.16(?), *ofslæân* 10.28. Summa 5 g.

10. *eó*: *beôd* 21.12, *weôd* 13.25. Summa 2 g.

De fall af vokalfördubbling, som förekomma äro: *gaa* Mr. 1.25.44, 2.9.11, *beec* 5.31, *good* 19.16, *onfooþ* 19.29, *ondfooþ* 21.22, *onfoon* 20.10. Om former med *ee* jfr. § 28.3.

Utom i ofvanstående fall förekommer beteckning af vokallängd äfven öfver urspr. korta vokaler, som blifvit förlängda; dessa fall äro upptagna i § 29.

§ 12. â.

1. = germ. *ai*. I 1 och 3 sg. pret. af st. *i*-konj.: *oferlaþ*, *(for)draf*, *(a)stag*, *(æt)hran*, *scan*, *gegrap*, *(a-, ge-)ras*, *slat*, *gewat* samt i *wat*, *wast:* i andra ord: *a*, *awiht*, *nawiht* 26.62, 27.19 (*nauwiht* 21.19, 23.18, 27.12.24, *nanwiht* 17.20 skriffel för *nauwiht?*), *aþ*, *agan*, *agen*, *an*, *nan*, *anfald*, *are*, *arian*, *ascian*, *ban*, *brad*, *casere*, *casering*, *claþ*, *gast*, *hal*, *halig*, *halettaþ* 5.47, *hatan*, *hlaf*, *lac*, *laf*, *lam-(wyrhte)*, *lar*, *lareu*, *latteuw*, *man*, *mare*, *sar*, *saul*, *snau*, *stan*, *stanig* 13.20, *tacen*, *getahte* 3.7, *tan*, *wa* [1])

---

[1] Det en gång förekommande *wæ* 23.14 vore man böjd att anse som en felskrifning efter det lat. *wæ*, om det icke förekom flere ggr. i Lind. (utan sidoformen *wâ*? Bouterw. s. 386). Jag vet icke något sätt att förklara detta *æ*.

etc. Hit höra ock (enl. Kluge, Etym. Wörterb. »gehen», Anglia, V: 84) följande former af verbet *gâ: forega* (1 sg.) 26.33, *gaþ* (pl.) 5.20, 25.46, *ingan* 7.13, *gâ* (opt.) 8.8, 1.38, *inga* (inf., 19.17, *ga*, *gâ*, *gaa* (imp. 14 g.), *gaþ*, *gâþ* (imp. 6 g.; *iongaþ* 10.5 är väl skriffel för *ingaþ l. ingongaþ*). Oregelbundet förekommer det i 3 sg. *gaþ* (för *gæþ*) 18.12.

2. = vgerm. *â* i några fall: a) framför *w* i verben *blawan, cnawan, sawan* (så Paul B. VII: 152 ff., Braune, Got. Gr. § 22, Möller, B. VII: 469; Siev. 57. II. 1 anser däremot *â* i dessa ord uppkommet af *ai*): *blau* (imp.) 6.2, *cnawan* 16.3, *saweþ* (3 pl.) 6.26, *sauweþ* 13.37, *to sawenne* 13.3, *sawendes* 13.8, *se sawena* 13.3 (felskrifvet för *sawenda?*), *sawen* 13.19, *gesawen* 13.20, *sauwen* 13.19, *gesauwen* 13.22. b) framför g (Siev. 57 anm. 3 och s. 166) i *gesagun* 25.37.38.44 (vanl. *gesegon,* vs. *sâwon* och *saêgon*). c) i *iara* 11.21 (vs. *geâra,* engl. *yore*).

3. Uppkommet genom kontraktion (§ 28).

Anm. I *arþon* 24.34, *arest* 13.30 är *a* att anse som skriffel för *æ*.

§ 13. aê.

Vanligen är *aê* *i*-omljud af *â* = germ. *ai* (§ 24.6).

Undantagsvis begagnas det äfven i st. f. *ê* a) = vgerm. *â* (se § 14); b) *i*-omljud af *eà* (§ 24.9); c) palatalomljud af *eà* (§ 25), samt i st. f. *oê* (§ 24.7).

§ 14. ê.

1. = got. *ê*. vgerm. *â*, vs. *aê*. I pret. af starka verb efter 2 och 3 *a*-konj:a: *sprecun* 26.47, *sprece* (opt.) 12.46, *gebedun, -on* (10), *abeden* 27.20, *(ge)bede* (opt. 3 g.), *cwedun, -an, -en* (21), *agefe* (opt.) 18.25.34, *gefegon* 2.10, *(ge)segun, -on* (15), *beron* 20.12, *bere* (opt.) 27.32, *were* (2 sg.) 26.69, *werun, -on* (47),

were (opt.) 11.23, 27.27, *etun* 14.20, 15.37.38, *gefetun* 13.7.8 (Siev. 391 anm. 1), *for-, on-getun*, *-on* (6), *(ge)setun* 15.35, 23.2. I pres. och p. p. af redupl. verb: *ondredan* (6), *slepan* (6 g. jämte svaga preteritiformer *slepte, -un* 8.24, 13.25, 27.52), *(for)letan* (52 g.; däraf *forletnisse* 26.28). I andra ord: *ge* 12.8.50, 13.12 (vs. *geà*, grundf. *jâ* Fick III: 243), *sprece* 6.7, *nedle* (gen. sg.) 19,24, *nedra, -ana* (5), *efen* (8), *sel* 26.16 (Siev. B. I: 491), *scep*, (7), *slep* (6), *bere* (ack. sg.) Mr. 2.4.9.11.12, *her* (= *hår*) 3.4, Mr. 1.6, *þer* 8.20, 27.54.

I vs. är *i*-omljudet af detta *æ* likaledes *æ* (Siev. 91). På samma sätt i R^1 *e*. Hit torde följande ord vara att räkna: *lecnade* Mr 1.34, *sed* (6 g. *sĉaêd* 13,38, Fick III: 312), *wede* 27.31, 22.12 (Siev. B. I: 497), *gewedum* 7.15, *gewedad* Mr. 1.6, *wepned* 19.4, *mersung*, *merþo* Mr. 1.28, *gemêrdon* 9.31.

Stundom förekommer *æ* i st. f. detta *e*; a) efter *w* (jfr § 3): *swæ* 18.14, 19.8, 20.26, 26.40 (= got. *svê*, Ps. *swe*, North. *swæ*; det ofta förekommande *swa* (= vs.) är däremot = got. *sva*, med förlängdt *a*, Siev. 121), *wæda* 28.3, *cwæde* (2 sg.) 26.25.64, *cwædon*, *-un* (26), *hwær* (5 g. *wær* 8.20), *swær* 25.26, *wære* (2 sg.) 25.21.23, *wærun*, *-on* (12), *wære* (opt. 17), *adwæscet* 12.20, *-ed* 25.8, *unadwæscendlice* 3.12; b) framför *g* (jfr § 3): *gesægon*, *-un*, *-en* (6), *gesæga* (opt.) 2.11, *-e* 26.58; c) i andra ord: *gæ* 17.25, *cræd* 26.34.75, *blæd* 7.17.18, *æfen* 27.56, Mr. 1.32, *æfenmete* 26.26, *agæfe* (opt.) 18.30, *forstælen* (pret. pl.) 28.13, *scæp* 25.33, *þær* (53), *frætun* 13.4, *(ge)læt* (imp.) 6.13, 8.21, *læces* 9.12, *mærne* 27.16, *gemæred* 28.15, *mærsige* Mr. 1.45. I det sista fallet torde *æ* bero på vs. inflytande.

2. = vgerm. *ê* i *her* (13) samt i pret. af redupl. verb: *forlet*, *-un* (18); *æ* förekommer i *hæt* 14.2. Om *e* i *blewan*, *sewe*, *geheu* jfr § 35.

3. = *i*-omljud af *eà* (§ 24.9).

4. = palatalomljud af *eà* och *eó* (§ 25).

5. Uppkommet genom kontraktion (§ 28).

Anm. 1. Undantagsvis begagnas *e* äfven i st. f. *aê* som *i*-omljud af *á*, germ. *ai*, samt för *oê* (§ 24.6.7).

Anm. 2. Om *e* i *ece* 25.41, *ecce* 18.8, *eknisse* 21.19 (jämte *æce* 19.16.29, 25.46, 2 ggr.) jfr Zeuner s. 43. Om *bledsian* jfr § 24.7. Hur *e* i *edæs* 26.31 (gen. sg. = vs. *eowde*, north. *ede* och *eode*) skall förklaras, torde vara svårt att med bestämdhet säga. Har månne *a* framför *w* (Siev. 73 anm. 1) icke fått *i*-omljud, liksom i *eàwan*, och först längre fram *eà* genom omljud blifvit *ê*?

§ 15. î.

1. = germ. *î* t. ex. *abidan*, *bitan*, *drifan*, *gehrinan*, *hwit*, *liht*, *arisan*, *rice*, *stigan*, *wif*, *gewitan* etc.

2. = germ. *i* genom utfall af nasal framför följande spirant: *fif* (*fife*; *fefe* 25.16 är väl felskrifning), *siþ*, *swiþe*, *swiþre*, *oferswiþiaþ* 16.18.

3. Uppkommet genom kontraktion och genom förlängning af vokalen vid bortfallande af följande konsonant (§ 28).

Anm. Undantagsvis förekommer *î* som *i*-omljud af *eà* (§ 24.9) och palatalomljud af *eó* (§ 25).

§ 16. ô.

Liksom i vs. är *ô*:

1. = germ. *ô*. I pret. af verb efter 4:de *a*-konj.: *onsoc*, *(ge)stod*, *stodan*, *ahof*, *-an*, *ofslog*, *-un*, *-an*, *-en*, *þwog*, *stopen*. I andra ord: *blod*, *broþer*, *acolaþ* 24.12, *don*, *dom*, *bære-flor*, *fot*, *god*, *hoc*, *locian*, *gelome*, *mod*, *moder*, *gemot*, *mot* (*»licet»*), *mostun*, *genoh*, *rod*, *unrot*, *-lice*, *geunrotsed*, *rohtun*, *sco*, *sohte*, *stow*, *wop* etc.

2. Uppkommet genom inverkan af urspr. följande nasal

a) af vgerm. *â*, got. *ê*. I pret. 2 sg. och pl. ind. samt opt. af verben *cuman* och *niman*: *cwome* (2 sg. 2), *come* Mr. 1.24, *cwomon*, *cuomon* etc. (21), *quomon* 2.1, *comon* etc. (9), *cwome*, *cuome* (opt. 5), *(ge)nomun* etc. (21). Hit äro ock enligt Siev. 390

anm. 2 och Beitr. VIII: 1 att räkna formerna i 1 och 3 sg. pret. af dessa verb, hvilkas *ô* inkommit från de öfriga preteritiformerna [1]) (i R^1 förekommer icke någon hithörande form med längdtecken): *cwom, cuom* (44), *quom* 28.9, *com* (7), *genom* (14). Oregelbundet begagnas som infinitiv-form *cwome* 11.3.14, en efterbildning efter preteritiformerna. Öfriga hithörande ord äro: *lytel hwon* Mr. 1.19, *mona* 24.29, *monsek* 4.24, 17.15, *sona* (9).

b) af germ. nasalvokalen *â* af *an: brohtun, gebroht, þoht, þohte, -un,* samt former af *fon* och *hon* (§ 28).

c) af äldre *on* med förlängning vid nasalens bortfallande: *oþ, oþer, soþ (-lice, -fæst, -fæstnisse), toþ.*

Anm. Dessutom är *ô* uppkommet af germ. *ai* i *owiht* 10.26, 24.17, *no*, 13.27 etc. *to nohte* 5.13. — I *aswopen* 12.44 synes *o* bero på labialiserande inverkan af *w*. — Af okänd härkomst är *prodbore* 11.16, *protbore* 20.3 (Ettm. s. 276 med *ô*).

§ 17. oê.

Dess vanliga bruk är som *i*-omljud af *ô*, liksom i Ps. och north. motsvarande vs. *ê* (§ 24.7).

Oregelbundet förekommer det dessutom i st. f. *ê* som *i*-omljud af *eà* (och *â*), se § 24.6.7; *deofulsoêce* 10.8 står antingen i st. f. -*seóce* eller -*sêcę* (med palatalomljud).

§ 18. û.

1. = germ. *û*: i pres. af några verb efter st. *u*-konj.: *brucende* Mr. 1.6, *aluca* 13.29, *gelucaþ* 23.13, *sucendra* 21.6, *forehlutende* Mr. 1.7; i andra ord: *hus, tun, rum, ut, adrugade* 12.10,

---

[1]) De i vs. senare uppträdande formerna *nam*, *nâmon* synas mig dock tala för att sg. *nom* åtminstone ej öfveralt öfvergått till *nôm*. Hade verbet en gång i pret. fullkomligt inkommit i den 4:de *a*-konj., är det svårt att förstå, hvad som kunde föranleda en återgång till 2:dra *a*-konj. Däremot af formerna *nom, nômon* förklaras lätt såväl *nôm, nômon* som *nam*, *nâmon*.

21.20 (jfr Zeuner s. 47) etc. — I *betun* 6.6 (imp. »*stäng*») är väl *u* skriffel för *y*.

2. = germ. *u*, förlängdt vid utfall af *n* framför spiranter: *uþwutu* Mr. 1.22, 2.6, *cuþe* 7.23, 26.74, *gecuþne* 12.16, *cuþlice*, *muþ*, *suþan* 12.52, *us*, *usic*, *user*, *ure*. — I *iumonnum* 5.21, *gûmonnum* 5.27.33 (= vs. *geó*) är *u* förlängdt enl. Siev. 121.

§ 19. y.

Vanligen är *y* *i*-omljud af *û* (§ 24.8).

Undantagsvis förekommer det på vs. sätt som *i*-omljud af *eà* (§ 24.9) samt i st. f. *oê* (§ 24.7).

Af *ui* är det uppkommet i *fyr* (6), jfr Paul B. VI: 244 f. Af okänd härkomst: *afyrde*, *-um* 19.22 (»*eunuchi*»).

§ 20. eá.

1. = germ. *au*. I pret. af st. verb efter *u*-konj: *be-*, *for-bead* (12), *geceas* 12.18, *underleat* Mr. 2.12, *ageat* 26.7; i andra ord: *eadig*, *eadmod* (*edmodaþ* Mr. 1.27 skriffel för *ead-?)*, *eadmedaþ* 18.4, *dead*, *read*, *readian*, *deaþ*, *(un)eaþe*, *eaþur*, *seaþ*, *deaf*, *heaf*, *heafuþ*, *leaf*, *(ge)leafa*, *ungeleafa*, *-full*, *sceaf*, *hea* (17.1), *heanisse* (jfr § 28.9), *beam*, *fleam*, *lean*, *ceape* 13.45, (»negotiatori», Ettm. *cêpa*, *cypa)*, *ceapung*, *eare*. *east*, *-an*, *eastra(n)*, *þreat*, *sceat*, *þreatian* (*þreatade* 17.18, men *þreattan*. pret. pl., 20.31), *heawan*. *eala* 17.17(?).

Anm. Om *eà* framför palatala konsonanter jfr § 25. — Det enda exemplet på *eó* för *eà* är *bebeod* Mr. 1.25.

2. Uppkommet genom kontraktion (§ 28).

3. Uppkommet framför *w* enl. Siev. 73 (§ 35).

§ 21. eó.

1. = germ. *eu*[1]). I pres. af st. verb efter *u*-konj.: *beodan* (3), *abreodeþ* 21.41 (st. böjdt enl. Ettm. s. 325, men 22.7 förekommer pret. *abriodde*), *fleop* 10.23, 24.16, *uppteonde* 13.48 (om de två sista orden jfr § 28), *(for)leoseþ -e* (3 sg.) 10.39.42, 16.25, *-e* (imp.) 16.25, *geotap* 9.17. I andra ord: *beod* 15.27, 21.12, *hreod* 27.29.30.48, *þeod* (13), *þiode* 21.43, *weod* (7), *hreof* (4), *hreoful* 8.3, *hriofal* Mr. 1.42, *leof* (4), *þeof* (3), *þiof* (2), *leoma* 21.5, *gestreonan* (3), *gestrionan* (3), *hriopan* 12.1 (?), *leoran* (7 g.; annorlunda Kluge, Anglia V. 85), *(fore)lioran* (8), *leornisse* 15.17, *deorum* Mr. 1.13, *deorwyrþe* 26.7, *diorwyrþe* 13.46, *diorre* (komp.) 6.26, *steordon* 19.13, *neosadun* 25.36.43, *þeostru, -e* (4), *þiostre* (3), *aþriostred* 24.29, *geþriostra* 27.45 samt i följande former af *beón*: *beon* (inf. 17 g.), *beom* (3), *beoþ* (3 sg. i st. f. det vanliga *biþ*) 6.34, *beoþ* (pl. 20 g.), *bioþ* (8), *beoþan* (8), *beopun* Mr. 2.9, *beo* (opt. 5 g.), *beon* (4), *beo* (imp. 2 g.). I *seon* Mr. 1.17 (pres. opt.) torde *eo* hafva inkommit från *beon*.

Anm. 1. Om behandlingen af *eó* framför *w* se § 35; om *eó* framför palataler § 25.

Anm. 2. I st. f. detta *eó* förekommer *ea (ia)* i *hread* 12.30, *read* 11.8, *biatadae* 9.30; om *ea* i *fleaþ* 23.33 jfr § 28. I *frendlicre* 10.5 lär *e* icke kunna vara annat än felskrifning för *eo*.

2. Genom kontraktion (§ 28).

3. Uppkommet framför *w* enl. Siev. 73 (§ 35).

4. i pret. af redupl. verb: *weop* 26.75, *weopum* (f. *-un*) 11.17, *bleowen* 7.27, *creow* 26.74, *heow* 26.51, *seow* (6), *geseowe* (2 sg.) 13.27, *speou* 27.24, jfr § 35.

5. Jämte *eode* (94) förekommer i R^1 *eade* 2.9, 4.23, 24.38. Att *eo* här är långt visas af Ten Brink, Haupts Zeitschr. XXIII 65 ff. Såsom *eo* i detta ord uppkommit af *ia* (då den första vokalen var den viktigaste (jfr Ten Brink, Haupts Zeitschr. XIX

---

[1]) Här upptagas äfven sådana ord, i hvilka *eo* urspr. åtföljts af ett omljudsverkande *i, j*, då något omljud af *eó* icke i R^1 förekommer.

220 f. och Siev. 35), var det naturligt, att *ia* skulle inordnas under *eó* (*io*) och icke under *ea*), så är ock förhållandet med lånordet *deoful* (ofta), *deoful-seoc* (2), *dioful* 4.24.

Anm. 3. Af obekant uppkomst är *eo* i *messepreoste* 8.4, jfr. Paul B. VI. 52. Man kunde tänka på *o*-brytning (urspr. böjningen i sådant fall: *prest, -es, -e,* pl. *preostas, -a, -um*, sedan inträngande af *eo* från plur. till sing.), om icke engl. *priest* syntes utvisa, att vokalen i ags. var *eó* (jfr dock Sweet, Hist. s. 146.)

KAP. III.

Vokalöfvergångar.

a. **Brytning.**

§ 22. **Brytning verkad genom följande konsonant** (*l, r, h*).

1. Germ. *a*.

a) *Framför l + kons.* förekommer oftast *a*, stundom *ea* (om längden af det förra jfr § 29): *ald* (2), *aldor* (*-ur* 3 g.), *aldormon* (4), *aldorsacerd* (25), *galdes* (f. *caldes*, gen. sg.) 10.42, *-fald* (2), *gald* (pret.) 17.24, *(be-, ge-)haldan* (10, *behâldeþ* 10.17), *salde* (36), *(ge)sald* (19), *waldstapa* Mr. 1.6, *gewald* 20.25, *walde, -un* (? pret. af *wellan,* bildadt i analogi med *sellan, salde?* 7 g., *naldun* 23.37), *halfe* (subst. 7 g.), *all* (59), *nalles* (*-æs, as,* 7 g.), *allunga* 5.34, *fallan* (10), *galla* 27.34, *stalle* 6.5, *wall* 21.33, *halsio* 26.63 (»*adjuro*»), *halt* (2), *salt* 5.13, *salten* (pp.) 5.14, *scalt* 11.3, *aswalt* 22.25.27. I följande ord förekommer *ea*: *eald* 9.17, 13.52, *healdan* 16.6.12, 28.20, *healfe* 20.21 (2 g.), 25.33 (2 g.), *eall* (70), *feallan* 12.11, *healt* 15.31, 18.8, 21.14. I *scealt* 18.28 kan *e* bero på det föregående *sc* (§ 27).

Anm. 1. I de oregelbundna formerna *scalde* 18.24, *salde* 27.31 (skriffel för *scalde*) = *sculde* har *a* inkommit från presens.

Anm. 2. I st. f. *a* eller *ea* träffas i några ord *æ*: *twæm fældum* 23.14, *sældun* 28.12, *gedælf, bedælf* (pret.) 21.33, 25.18, *forþfællende* 18.26.29, *nælles* 21.21, *nællæs* 26.5. Detta *æ* synes vara liksom en mellanform mellan det korta vs. *ea* och det långa angliska *a*, d. v. s. en förlängning af *ea* (jfr nedan under b).

Undantages *all, eall*[1]) stå sålunda 150 *a* mot 14 *ea*. Då dessa *ea* hufvudsakligen förekomma i senare hälften af evangeliet, kan man förmoda, att de äro att tillskrifva en minskad noggrannhet hos afskrifvaren. Antagligen har i R^1's dialekt liksom i Ps. (Zeuner s. 24 f.) och north. (Siev. 158.2) *a* framför *l* + kons. genomgående kvarstått, och formerna med det brutna *ea* inträngt från vs.

b. *Framför r + kons.* växla likaledes *ea* och *a*; *ea* förekommer i följande ord: *(ge)eardian* (5), *geard (middan-, win-*, 13 g.), *eard* (f. *heard*) 25.24, *heardnisse* 19.8, *weard* (»*custos*», 2 g.), *erfeweard* (1), *-weard*[2]) *(wiþer-, niþer-, neoþe-*, 8 g.), *(for)-wearþ* (2), *þearf* (3 sg.) 21.3, *þearf* (subst.) 14.16, *þearfa* (»*pauper*», 3 g.), *beþearfian* (3), *earn* 24.28 *(örn)*, *bearn* (21 g., *beaearnum* 7.11), *(a-, ut-)wearþ* (3), *fearras* 22.4, *eart* (11, *earþ* 6.9), *oelebearwes* (gen. sg. 3 g.), *gearwe* (2), *(fore-)gearwian* (9), *gearwung* 27.62, *spearwas* (2). Följande ord hafva *a*: *-ward (ufan-, ond-, to-* 6 g.), *gewarþ* (8), *warnian* (2), *forwarþ* Mr. 1.39, *quartern* 25.39, *arþu* 11.3, *arwunga, -e* 10.8, *geiarwian* (6), *naarwe* 7.13. I *arn* (»*sprang*») 27.48 kan *a* bero på metathesis. Om *a* framför *-rc* se § 25.

Anm. 3. Om *iara* 22.2, *iare* 22.8, *naru* 7.14, *gearo* 26.41 jfr. § 1 anm. 3, § 23 a). Om *æ* i *þærf* 6.8, 9.12, *beþærfeþ* 5.30, 19.10 jfr. nedan samt a) anm. 2. I *middangerd* 27.45, *beþerfeþ* 5.29 tror jag *e* vara skriffel för *ea*.

---

[1]) Af detta ord förekomma i de 14 första kapp. 34 *all* mot 17 *eall*, i kapp. 15—21 uteslutande *eall* samt i de återstående *a* och *ea* omväxlande.

[2]) *a* uppkommet af germ. *e*, jfr got. *-vairþs*.

Anm. 4. I *eorfeþe* 7.14 (vs. *earfoþ*, *earfeþ*) står *eo* för *ea*. Dessutom förekommer *eo* = germ. *a*, liksom i vs., i *reord* 26.73 (jfr. Paul B. VI 98), *(efen)gereordum* 23.6, 26.7, *gereorde* 11.28 *(»reficiam»)*, *gehreorde* 15.33, *reordade* 19.4 *(»legistis»)*, *reordadun* 21.16, *reordun* 21.42, *hreordun* 22.31, *reordaþ* 12.5, *hreordeþ* 12.3 (hur förklara betydelsen läsa?)

Sålunda är här tvärtom mot förhållandet i a) *ea* betydligt öfvervägande (omkr. 100 *ea* mot 25 a). Ps., som framför *l* + kons. utan undantag har *a*, har här lika regelbundet *ea* (Zeuner § 8.1). I north. torde ock *ea* vara långt talrikare än *a*. Kent. källor hafva älst *ea*, de yngre *a* (Zeuner s. 24), under det att framför *l* förhållandet är motsatt. Äfven i vs. förekommer *a* framför *l* + kons. i synnerhet i äldre källor (Siev. 80). Detta tyckes visa, att *a* framför *r* + kons. är en mycket yngre ljudöfvergång, som väl bör skiljas från *a* framför *l* + kons. Under det *a* i det sista fallet brutits endast i de södra dialekterna, men kvarstått oförändradt [1]) (utom hvad kvantiteten beträffar) i de nordliga, har däremot framför *r* + kons. brytningen varit gemens. ags. och *ea* först i en senare tid i north. och merc. öfvergått till *a*. Denna öfvergång åter förmodar jag vara att tillskrifva den då inträffande förlängningen af vokaler framför *r* + kons. Förlängningen träffade den första, starkare betonade vokalen (Siev. 34, 35), som därigenom tog öfverhanden och uppslukade den senare. Den ytterligare förklaringen beror sedan på, huruvida *ea* uttalades som *ea* eller *æa* (Sweet, Hist. s. 36). Uttalades *ea* som *æa* (hvilket Sweet, Hist. s. 39 anser troligast, jfr äfven Siev. 35), så låg det genom förlängningen uppkomna ljudet emellan *aê* och *â*, hvilket senare, oaktadt det längre fram öfvergick till *o*, icke alls var labialiseradt i ags. (såsom Sweet visar Hist. s. 31). Antagligen låg det förlängda ljudet närmare *â* än *aê*, hvaraf följden blef, att det vanligen betecknades med *a*; att det ej var alldeles samma ljud som *â*, därom synas de några gånger förekommande fall vittna, då det tecknas med *æ* (se ofvan anm. 2 och 3). — Uttalades däremot *ea* som *ea*, blir förklaringen svårare: *ea* förlängdes då till *æ*, som sedermera skulle hafva öfvergått till *à* (möjligen genom inverkan af *r*? jfr öfvergången i engl. *dark*, *heart*). Men jag tror det förra vara det sannolikaste och anser, att just denna öfvergång *ea* < *à* vittnar för att *ea* uttalades som *æa*.

---

[1]) Huruvida möjligen, såsom Paul förmodar B. VI: 98, brytningen är gem. ags. och det långa *a* uppkommet genom kontraktion af *ao*, lär vara svårt att afgöra. För att *a* kvarstått obrutet synes mig den omständigheten tala, att *e* icke brutits framför *l* + kons.

c) *Framför h + kons*. och slutljudande *h* bröts troligen *a* gemens. ags. till *ea* (Siev. 162, Zeuner § 8 III 1). Liksom i de öfriga nordliga dialekterna öfvergick sedan detta *ea* i R^1 genom palatalomljud till *æ*; de få fall, då *ea* kvarstår, bero på vs. inflytande (jfr § 25).

2. Germ. *e (i)*.

a) *Framför r + kons*. brytes *e(i)* till *eo* liksom i vs. utom framför *r* + palatal konsonant (jfr § 25): *sweord* (7), *eorþe* (40), *eorþ-* (i sammansättn. 8 g.), *weorþan* 24.6, *geweorþaþ* (pl. 3 g.), *(ge)weorþe* (opt. 9 g.), *weorþaþ, geweorþæd* (3 sg.)[1] 12.45, 24.21, 13.22, *weorþ* (»*pretium*» 2 g.), *weorþaþ* (»*honorat*») 15.8, *weorþade* (pp. pl.) 6.2, *forweorþaþ* 8.25, 26.52, *aceorf* 5.30, *asceorf* 18.8, *weorfaþ* (pl.), *weorfe* 10.13, *beorma* 13.33, 16.6.12, *gebeormad* 13.33, *eornende* 28.8, *beornan* (3), *cweorne* 24.41, *georne* 2.7.8, *leornian* (3), *geliornade* 2.7, *leornere* (59), *weorpan* (8), *utweorpeþ* (3 sg.) 9.34, 12.26, *âweorpnisse* (2), *feorr* 15.8, *unfeor* 8.30, *feorran* 26.58, 27.55, *feorrane* 23.15, *steorra* (5), *heorte* (19), *mildheortnisse* (4). Jfr. äfven § 5.1 (former med *wo* för *weo*). Om *eo* oaktadt urspr. följande *i*, *j* se § 24.3.

Anm. 5. I st. f. *eo* förekommer *ea* i följande ord: *meard* 5.12, 6.1, 10.41, *wearþe* 5.30, *bearma* 16.11, *awearpe* (inf.) 7.5, *awearpa* (opt.) 8.31, *gewearpaþ* (pl.) 7.6.

Anm. 6. I st. f. *eo* förekommer i följande fall *e*, hvilket ej torde få anses som felskrifning, särdeles då i två ord efter *w* i stället står *æ* (jfr § 3); i öfverensstämmelse med hvad som ofvan under 1) yttrats, anser jag detta *e* för en förlängning af *eo*:

---

[1] Om 3 sg. pres. af st. verb gäller samma anmärkning, som ofvan gjordes s. 6 not.

werþe 24.20, *gewærþe* 4.3, *werþeþ* 9.16, *awerdaþ* 5.13 (3 sg.), *æftwærfende* 21.18, *awerþ* (imp.) 5.29, *þefra* (skriffel för *þerfa*, »*azymorum*») 26.17, *cwen* 18.6 (skriffel för *cwern?*). I *bersteþ* (3 pl.) 9.17 kvarstår *e* obrutet, då formen är uppkommen genom metathesis. *Sperta* 15.37, 16.10 (som icke synes förekomma i ags. mer än här, Ettm. s. 716) är antagligen lånord; jfr. lat. *sporta*(?). *Gewerden* 8.24 är skriffel för *geworden*.

Anm. 7. *Awoerþeþ* (3 sg.) 12.24 är säkert skriffel för *aweorþeþ*, då den i north. vanliga skrifningen *oe* f. *e* efter *w* eljest ej förekommer i R^1 (jfr. § 3).

b) *Framför l + kons.* brytes som bekant i ags. *e* endast undantagsvis (Siev. 81). Af hithörande ord träffas i R^1 endast *seolf*: *seolfum* 12.25 (2 ggr.), 26, 16.24, 23.31, *seolfne* 19.19, 22.39, 27.40; men obrutet (eller kanske förlängdt framför *l* + kons.?) *selfe* 1.21, *selfa* 6.34, *selfne* 27.42. Jfr äfven § 25.

c) Om brytning af *e* framför *h* gäller detsamma som ofvan blifvit sagdt om *a* (denna § 1 c)).

Anm. 8. Hit höra enligt Siev. B. I: 505 ff. följande pret. former af redupl. verb: *(ge)heold*, *-un* (2 g., *geoldun* 27.66 skriffel för *geheoldun*?), *gefeoll*, *-on*, *-un*, *-an*, *-en* (6), *(on-)dreord*, *-un* (5), *forleortun* 19.27. I st. f. *eo* står *ea* i *feallan* (3 pl.) 13.30, *e* i *fellun* 7.25.

Anm. 9. Om *eam* (13 g. jämte *nam* 8.8, Mr. 1.7, *næm* 3.11), samt *heom* (ofta) jfr Siev. 84; *a* och *æ* i *nam* och *næm* kunna möjligen i öfverensstämmelse med ofvan uttalade åsikter tydas som förlängning af *ea* enl. Siev. 122.

§ 23. Brytning verkad genom urspr. i nästa stafvelse följande *u* och *o*. (Siev. 102—9).

Af de få fall, då i ags. denna brytning antages förekomma framför mer än en konsonant, återfinnes i R^1 blott *seoppan* 4.17, 5.13, 26.16.

Anm. 1. Det synes mig dock ganska antagligt, att äfven i *swuster* (§ 7) = *sweoster* f. *sweostor* detta slags brytning förekommer (Paul. B. VI: 52). Biformen *swæster* 13.56 kan antingen tolkas = *swëster* med bibehållet *ë* till följe af ändelsens *e*, eller ock = *swéster* med *e* förlängdt framför *st* (jfr. § 29 och Paul B. VI: 35 not. 2). Huruvida förhållandet är detsamma med *ceaster*, synes vara ovisst. Om *eo* i *preost* jfr. § 21[1].)

Anm. 2. I *be hyndan* 9.20, *syndon* 12.5, 13,38, 19.12, *syndun* 12.48 (*sydon* 13.39 felskrifvet) är *y* uppkommet af *io*, liksom ock *i* i *sindun, innan* o. s. v. (enl. Siev. 107.2). I *sendun* 2.18, 22.14.30, 23.27 är *e* möjligen förlängdt af *eo* framför *n* + kons (?).

Vid den härpå följande framställningen af brytningen framför enkel konsonant sammanför jag för öfverskådlighetens skull *u*- och *o*-brytningen. Exempel på obrutet *a* äro upptagna § 1. a.

De brytning åstadkommande *u* och *o* stå:

a) i en afledningsändelse. De enda fallen af en sådan brytning af *a* äro: *geafol-monunge* Mr. 2.4 och möjligen *gearo* 26.41 (om det sista jfr. dock Siev. 104 a. 1 samt ofvan § 1 anm. 3). Brytning af *e* och *i* förekommer i följande ord: *weofud* 5.23.24, *wiotudlice* (15), *weotudlice* 6.34, 7.2, *wutudlice* Mr. 1.14.30.32.45, 2.6.10 (*wu* = *wio* jfr. § 26), *heo folsaþ* Mr. 2.7 (= *eofolsaþ*), *weoruld* (7g. *weorlde* 12.32), *meoduma* 10.37, 25.45, *heofun* (78g. *heofona* 23.13, *heofan* 16.2, *heofonfuglas* 6.26, *heofunlica* 5g.), *siofun* 12.45, 15.37.38, 16.10, 22.25.28, *seofun*

---

[1]) Möjligen skulle hit ock vara att räkna *geond* 4.23 etc. (7), *begeonda* 4.25. Paul anser B. VI: 39 (dock med tvekan) *eo* i detta ord vara uppkommet genom den föregående palatalen, sål. *geo* af *jo*. Då *geond* äfven förekommer i Ps. (Zeuner § 27.1) och där tillika med det tvifvelaktiga *geamrung* (anf. arb. § 21. 1) anföres som det enda exempel på inskjutande af *e* efter *j* (äfven efter *g*, *c*, *sc* inskjutes aldrig *e*), och då man, att döma efter de få ord, i hvilka uddljudande *j* förekommer, i *R*[1] i sådant fall skulle vänta *iond* (jfr. *ioc* § 36), så synes denna tolkning vara ganska osäker. Skulle ej *eo* i *geond* kunna hafva inkommit från *geondan*, där det låter förklara sig som brytning (jfr. *bihionda*, *seondon* etc. Paul B. VI. 53)?

15.34.36, 18.21.22, *siofund* 22.26, *cleopung* 25.6, *heonan* 9.24, 17.20, *beniuþa* 2.16, *neoþewearde* 27.51. Om *sylfur* 10.9 jfr. Siev. 107.2.

Anm. 3. Anmärkningsvärd är brytningen i *eosule* 21.5, 7 (med obrutet *e: esules* 18.6, *æsul* 21.2), då *e* i detta ord väl ej kan vara annat än omljud af *a*; jfr. got. *asilus*, fht. *esil.*

Anm. 4. Obrutet *e (i)* kvarstår i: *henu* (? Lind. *heonu*, »*ecce*»), *þenu* (?) 3.10, *witudlice* Mr. 1.41, *wifode* 23.17, *efulsung* 12.31, *(h)efalsunge* 12.31, 15.19, 26.65, *efalsade* 26.65, *hefalsadun* 27.39, *hefalsaþ* 9.3, *setule* 23.2, *setulas* 23.6 (jämte *sætil* 23.6, *settlas* 21.12, *hehsettle* 27,19), *hefonum* 18.19, *gristbitung* (4 g.; hur förklara *a* i *gristbatung* 8.12, 25.30?), *sigor* 12.20, *widuwana* 23,15.

b) i böjningsändelser

α) af subst. och pron.: *a* förekommer brutet endast i *ceaf* (f. *ceafu*) 3.12 (jfr. Paul B. VI. 63); brytning af *e* och *i* hafva: *geofu* 23.18.19.19, *feola* (6), *gewriotu* 25.56, *gebeodum* 17.21, *weogas* 4.6, 22.9.10, *weoras* 15.38, *weora* 14-21, *lioma* 5.29, *leoman* (gen. pl.) 5.30, *ondwliota*, *-u* 11.10, 6.16 etc. (7), *nedniomu* 11.12, *weolan* (»divitiarum») 13.22, pron. *heora* (76 g., *kiora* 5 g., *eora* 9 g., *heor* 27.30), samt med *wu* = *wio, weo*: *wudu* 3.4, Mr. 1.6, *wude-* Mr. 1.6, *uþwutu, -um* Mr. 1.22, 2.6, *hwæt hwugu* 5.23, 20.20.

Anm. 5. Obrutet *e (i)* hafva: *tintregum* 4.24(? jfr. § 4 anm. 2), *gewritum* 21.42, *-u* 22.28, 26.54, *andwlitu* 6.17, 18.10, *weras* 12.41, 14.35.

β) af verb. Af 2:dra sv. konj.: *cliopaþ* (3 sg.) 12.19, (imp.) 22.9, *cleopaþ* (3 sg.) 27.47, *(of)cliopande* Mr. 1.3.26, *cliopade* 4.21, 15.32, 20.32, 27.46, *-un* 14.26, 20.30, 27.23, *cleopade* Mr. 1.23, *-un* 20.31, 21.9, *gehlionade* Mr. 2,15, *hlionede* 9.10, *hlionadun* 9.10, *hleonadun* Mr. 2.15, *hleonudun* 14.9, *hleonede* 26,20, *hleonigaþ* 8.11, *geteorige* 15.32, *ondsweorede* 16,17; *a* förekommer brutet endast i *pleagade* 14. 6[1]). Af 3:dje sv. konj.: *leofaþ* (3 sg.)

---

[1]) Denna form är märklig såsom det enda ex. i R^1 på *o*-brytning af *a*, hvilket slags brytning eljest icke förekommer i north., utan endast i *Ps.* (Siev. 166.2).

9.18. Af pret. af st. *i*-konj.: *gewriogan* 25.36, *unwreogun* Mr. 2.4, *wreogan* 25.38.43. Af st. *a*-konj.: *spreocan* 6.7, *(ge)cweoþaþ* 16.2.13.15, 17.20, *a-, for-geofan* 27,58, Mr. 2.7, *ageofu* 18.29, *ageofaþ* 12.36, 21.41, 22.21, *beoran* 7.18 (2 ggr), *ongeotaþ* 13.13, *nioman* 5.40, 19.12, Mr. 2.2, *nioma* 5.42, *to niomane* 15.33, *niomaþ* 26.52. Oregelbundet förekommer brytning i *spreocaþ* (3 sg.) 12.34, *cweoþan* (2 pl. opt.) 23, 39, verkad genom det i ändelsen inträngda *a* (jfr. Paul B. VI: 72; det därstädes anförda *niomaþ* Mt. 26.52 är pluralis). Hit höra ock följande former med *wu* = *wio*: *wutan* (1, 2 pl.) 22.16, 26.2, *wutu* (»välan!») 21.38, 26.46, Mr. 1.38, *hwute* 27.49.

Anm. 6. I *ongeoton* 24.39 står *eo* oregelbundet i st. f. *ê*; likaså i *sciopum* 10.6 (»oves»); om dessa former jfr. Paul B. VI: 46. — *Cweoþ* 27.11 är tydligen skriffel. — I *hlengendes* 26.7 synes *e* vara felskrifvet för *eo*. Om *æ* i *færan* 2.22, 16.21, *færende* 2.13, 25.14, Mr. 1.5.35, *færeþ* (imp.) 11.3 jfr. § 1 anm. 2.

Anm. 7. Obrutet *e (i)* hafva: i 2:dra sv. konj.: *andswærigaþ* 25.37[1]), *ætclifaþ* 19.5, *bifgende* 8.14, *clipigende* 21.15, *clippende* 11.16; i pret. af st. *i*-konj.: *gegripon*, *-an* 21.35.39, *astigan* 14.32, *cnidun* 21.35, *arisan* 27.7, *arisen* 27.52, *ofwitun* 21.37, *ætwitun* 27.44; likaså i *ge witan* 24.32.44, *witaþ* 24.43, Mr. 2.10, *wite ge* 24.33, *witende* 12.25, *niton* 21.27; i st. *a*-konj.: *brecan*, *breccanne* 5.17, *sprecan* 12.34, Mr. 1.34, *sprecende* (4), *gesprecaþ* 10,20, *cweþan* (5), *cweþane* 9.5, *gecweþanne* 9.5, Mr. 2.9, *cweþaþ* (6), *cwæþaþ* (6),[1]) *cweþende* (58), *cwæþende* (64),[1]) *forstelaþ* 6.19.20, *beranne* 3.11, *bereþ* (pl.) 3.10, *wesa* 3.14, *wesaþ* 10.16, *etan* 14.16, 25.35.42, *ete* (inf.) 15.20, *etanne* 12.4, 26.17, *etaþ* (6), *etæþ* 26.26, *etende* (6), *be-, on-getaþ* (10), *ongetende* 14.35, 22.18, *metaþ* 7.2, *to genimanne* 24.17, *to nimene* 24.18, *genimende*, *-ænde* (6), *(ge)nimaþ* (4), *genimeþ* (imp.) 26.48.

---

[1]) Om *æ* i dessa ord jfr. § 3.

UNIVERSITY OF CALIFORNIA

b. Omljud.

§ 24. i-omljud.

1. *af a (ea).*

a). *Framför l+kons.* (utom *ll* af *lj*) är omljudet öfvervägande *æ: ældra* etc. (9), *ælding* 24.48, *aêlde* (pret.) 25,5, *bældu* 14.27, *gehæld* 27.65, *abælgede* (p. p.) 26.8, *(a)fællan* (5), *cwæmdon* (skriffel för *cwælmdon?)* 12.10. Hit är ock att föra låneordet *cælic* (jämte *calic* § 1) 20.22.23, 26.27.42, *cælc* 10.42, *-es, -æs* 23.25.26, *-is* 23.25; *æ* är omljud af kort *a,* således ursprungligen *e,* som förlängts framför *l*+kons., hvarpå sedan det långa ljudet inträngt äfven i den osynkoperade formen. I följande ord förekommer *e: eldre, -an, -um* 21.23,27.3.12.41, *ahêlde* 8.20, *belgas* 9.17, *cwelmaþ* 10.21.

Om uppfattningen af detta *æ* se § 3. Det är möjligt, att det i några ord förekommande *e* framför *ld* (jfr. § 29) icke betecknar det korta ljudet, utan beror på den osäkerhet i skrifningen af de långa *e-* och *æ*-ljuden, som visar sig äfven eljest, t. ex. § 24.6.

b) *Framför r+kons,* (utom *rj* som upptages under 1) vanligen *e*: *ierde* 10.10, *erfe* 21.38, *erfeweard* 21.38, *werfde* 9.22, *misswerfde* 17.17, *gehwerfad* (p. p.) 16.23, *gewerfe* (p. p. felskr.) 18.3, *gehwerfæþ* 7.6, *inbergde* 27.34, *dernunga, -e* 2.7, 5.27.32, *forberned* 13.40, *forbernde* 22.7, *wernaþ* 19.14, *(ge)cerran* (7), *herweþ* 6.24, *merwe* 24.32 (*ja*-stamm?). Utom i *wærge* 15.4, *wærgaþ* 5.11, *awærgede* 25.41, *se wærgad* 13.19 (hvilkas *æ* äfven kan förklaras af det föregående *w* och den följande palatalen) förekommer *æ* blott i: *astærfed* 15.13, *forbærneþ* 3.12, *gærwende* 27.29.

Att omljudet framför *r*+kons. öfvervägande är *e,* synes bero därpå, att vokalförlängning i detta fall blott sällan förekommer (jfr. § 29), och öfverensstämmer med hvad som ofvan yttrades vid läran om brytningen.

Anm. 1. I st. f. *e* förekommer vs. *y* i: *ewyrdlu* 16.26, (=, north. *euerdlu,* Bouterw. glossar), *gewyrfeþ* (3 pl.) 6.19.20, *awyrgde* 27.5, *utwyrþe* (1 sg.) 12.27.28, *awyrþeþ* (3 pl.) 12.27.

c) *Framför s + kons.* omväxla *e* och *æ*; det förra är dock öfvervägande: *esne* (26), *lessa* (? minor) 11.11[1]), *þy les* (12), *soþfest* (13 g. jfr. Paul VI. 52), *soþfestnisse* 6.1, 22.16, *befest* 1.18, *reste* 12.43 (?fht. *restî* Siev. B. I: 491), *reste-dæg* (10), *(ge)restan* 8.20, Mr. 2.15, *restæþ* 26.45, *westem* (9 g. jfr. Paul B. VI. 52), *westemleas* 13.22; *æ* förekommer i *wæstem* (10), *wæstmaseten* 15.13 (i hvilka *æ* kan förklaras af det föregående *w*, se § 3; om *oe* i *woestim* jfr. sid. 5 not. 1) samt i *næscum* (för *hn-*) 11.8, *æsnas, -um* 22.4.6.8, *læsest* (5), *læsæst* 2.6, *þy læs* 5.25, *fæstan* (? »*fasta*» 4.2 etc. 9 g.),[2]) *fæsten* 17.21. *soþfæst* (7),[3]) *soþfæstnisse* (5), *(ge)soþfæsted* 11.19, 12.37, *wisfæstre* 19.21, *ræstedæge* 12.5.

Här synes likaså det öfvervägande *é* utvisa, att förlängningen varit mera sällsynt.

d) *Framför g* är omljudet i de flesta fallen *æ* (jfr. § 3): *ongægn* 8.28.34, 28.9, *ongaêgn* 25.1.6, *togægnes* 27.61, *alægde* 27.60, *lægdun* 15.30, *ægsa* 14.26, 28.4, *ofslægene* 22.4 (p. p.)[4]). Här upptaga vi äfven följande former med *æ* framför palatalt *h* i 2, 3 sg. pres. af *slân*: *slægst* 23.37, *slæhþ* 10.28, sedan öfverfördt till pluralis *slæhþ* 24.9, *ofslægþ* 17.23.[5]) I följande ord är omljudet *e*: *hege* 21.33, *alegd* 1.18, *egsa* 28.8, *unþwegenum* 15.20.

e) *Framför f*: omljudsvokalen är *æ* i *ahæfæþ* 23.12, *ahæfgad* 26.43, *hæfige* 23.4, *hæfigra* 23.23, *æft* (17); *e* i *hef* (imp.) 21.21, *ahefeþ* 9.16, 12.11, *hefiglice* 13.13, *eft* (10). Angående *æ* jfr. § 3.

f.) *I öfriga fall* står vanligen *e*: *arecce* 13.36, 15.15, *gemeccum* 11.16, *þecele* 25.1, det lat. låneordet *ecedes* 27.48 (fsax.

---

[1]) Paul VI. 53; Siev. 312, 323 sätter *aê* af för mig okänd anledning.

[2]) Detta verb går efter 1:a sv. konj., att döma efter pret. *fæstæ* 4.2. samt *fæsten* 9.15, som snarare torde vara pret. ind. (Lind. har *jejunabant* f. *jejunabunt*), än pres. opt. eller ind., som Sweet antager Dialects and Prehistoric Forms of Old English s. 14.

[3]) Kan äfven uppfattas som oomljudd form.

[4]) *æ* behöfver dock i detta ord icke fattas som omljud, se Siev. 392,2.

[5]) Hit hör möjligen äfven *æchir* 12.1, hvars *æ* dock äfven kan hafva uppkommit genom palatalomljud; jfr. Paul, B. IV s. 416 noten.

ekid), bewedded 1.18, *bedde* 9.2, 24.41, *wibed* (se § 32), *unsceþþende* 12.7, *stede* 27.33, *ahebban* 4.6, 17.18, *ic secge* 19.28, *secgaþ* 11.5, *secgan* 28.8, *helle* etc. (8), *elles* 6.1, 9.17, *elle* (reliqui) 22.6, *in (on) ellende* 21.33, 2514, *elþiode* 21,33, *elþeodigra* 27.7, *elcur* 6.1, *elcor* 9.17, *elne* 6.6,27, *sele-scota* 8.20, 17.4, *(ge)seilan* (50)[1], *twelf, -e* (8), *emetig* 12.44, *werede* (»hindrade») 3.14, *swergan* (10), *to ferganne* 5.41, *winbegær* 7.16, (skriffel för *-bergæ?*), *berern* 6.26, 13.30, *hergas* 22.7, *herigas* 26.53, *ungeredun* 27.31, *ungegeradne* 22.11, *esules* 18.6, *bettra* 10.31, 12.12, *hete* 22.18, *mete* (5), *undern mete* 22.4, *æfenmete* 26.26, *metta* 26.17, *nett* (3), *settan* (och sammans.), *setnisse* 13.35, 25.34, *gesettnisse* 15.2.3, *forþsetenisse* 12.4, *fretwan* 25.7(?).

Stundom förekommer dock äfven *æ*, särskildt efter *w* (jfr. § 3): *wæccan* (»uppväcka») 3.9, 10.8, 22.24 och *awæccan* (»vaka») 26.40, *wæccaþ* 24.42, 26.38, *wæcceþ* 26.41, *wæceþ* (imp.) 25.13, *wæcende* 24.43 (jfr. Siev. 416 anm. 5), *twælf, -e* (5 g.; *æ* kan här äfven tillskrifvas det följande *l*+kons.), *swæraþ* 23.18; vidare i *ræceþ* 7.9.10, *ræccet* 2.6, *bæreflor* 3.12, *gegærelum* 27.29, *æsul* 21.2 (i hvilka *æ* möjligen kan bero på förlängning enl. Siev. 123); i *gesætte* (pret.) 28.16, *stæppan* (?) 5.41,[2] *gefrætwad* 12.44, 23.29, (? Siev. 405 anm. 3.), samt i presensformerna af *sæcgan* (jfr. dock Paul VI, 33): *ic sæcge* (53), *-a* 5.26.23.39, *ic sægce* 23.3, Mr. 2.11, *sæcgaþ* (2), (13), *sægcaþ sæcge* opt. 5 g.; denna vocal har äfven inträngt i imp. formen *sæcge* 18.17.

2. Af öppet *o* skrifvet med *a* eller *o* framför nasaler.

a) *Utom framför ng* är omljudet vanligen *e*: *nemnan* (17), *fremþum* 17.25.26, *fremman* (5), *wemmaþ* 12.5, *gewemmed* 5.28, *cempa* (3), *menen (ancilla)* 26.29, *aþenian* (5), *menigu* (6), *stenceþ* 12.30, *tostenced* 26.31, *besenked* 18.6, *þencan* (7), *ende* (5), *geendian* (5), *(ge)endung* (6), *bendum* 11.2, Mr. 1.6, *glendrende* 11.19, 23.24, *anhende* 15.30, 18.8, *lendenu* Mr. 1.6, *lendu* 3.4, *ellende* 21.33, 25.14, *(a-)sendan* (46), *(ge)wendan* 2,21, 12.44, *þende, -en*

---

[1] *sylle* 19.21 inkommet från vs.; jfr. north. *sealla*, vs. *siellan*, *syllan*.

[2] = vs. *stepe, -es*, med fördubbling af *p* genom öfvergång till *ja*-dekl. (Siev. 263 anm. 3), sedan oregelbundet svag ändelse?

(8), *þendi* 1.20, *(a)-cennan* (13), *frumkendu* 1.25, *akennisse* (3), *henne* 23.37, *menn* (dat. sg. och n. ack. pl.), *mennisc* 5.11. Efter *w* står *æ* i *swæncende* 26.10, *geswæncte* Mr. 1.34, *hwænne* 24.3 (Paul B. VI: 32); för öfrigt förekommer *æ* blott i *(ge)næmned* 27.8.33, *strænctæs* 25.24 (jfr § 37).

b) *Framför ng* förekomma *æ* och *e* omväxlande: *ængel* 16.27, 26.53, 28.2, *þwænge* 23.5, *begængum* 21.34, *ungænge* 15.6, *mængu, -um* (8), *mængistu* 11.20, *gemænged* 27.34, *stængum* 26.47.55, *strængra* 3.11; *e* i: *engel* (18), *breng* (imp.) 8.4, *brengende* Mr. 2.3, *begengum* (5), *leng* 26.65, *lengo* 6.17, *mengu, -um* (28), *-o* Mr. 2.14, *strengre* Mr. 1.7. Paul VI: 32 skiljer *e* och *æ* såsom *i*-omljud framför nasaler så, att *æ* är omljud af *a*, *e* af *o*. I *R*¹ står dock icke (om man undantar *gangan*, där jag förmodar, att *a* inträngt från formerna med *â*) *a* oftare framför *ng* än framför andra nasalförbindelser (jfr § 5.2), och för öfrigt var det här antagligen ej två ljud *a* och *o*, utan *ett*: öppet *o*-ljud (jfr § 5.2). Jag uppfattar *æ* här på samma sätt som framför *g*, se § 3.

3. Af *eo:*

a) I north. och Ps. förblifver *eo* (med ett eller annat undantag) oomljudt (Siev. 159.4). Förhållandet i *R*¹ liknar de ofvannämnda dialekternas. Oförändradt återfinnes *eo* (utom i några former af 3 sg. presens, där väl *eo* inträngt från andra former) i *hiorde* 25.32, *hiordes* 8.33, *heorde* 26.31, 27.66 (2 g.), *heordeleas* 9.36, *eorre* (adj.) 2.16, 18.34, 22.7, (subst.) 3.7, *eorsaþ* 5.22, 18.21. Omljud har däremot städse *afirran* (= Ps. och north.): *afirde* Mr. 1.34, *afirred* 9.15, 13.12, 21.43, *afirde* (pp.) 28.4 (med *y*: *afyrred* 25.29). *Y* förekommer (liksom i de öfriga dialekterna) i *wyrse* 9.16, 12.45, 27.64, *wyrresta* 12.45. Omljudet i *gewyrþ* (3 sg.) 13.32 är säkert lån från vs.

Anm. 2. Osäkert torde dock vara, om aldrig de ofvanstående fallen med *eo* (*io*) haft omljud. I north. förekomma dessa ord (åtminstone i Bouterweks glossar till Lind.) beständigt med *io: hiorde, iorra, iorsia, geiorsia*, till hvilka inga biformer med *eo* gifvas, under det att brytningen af *e* eljest är *eo (ea)* och mycket sällan *io*. På samma sätt står aldrig *eo* i *iorna* =

rinnan, liksom ock vid *u-* och *o*-brytningen *i* brytes till *io*, *e* till *ea (eo)*. Detta tyckes visa, att en skilnad dock finnes mellan dessa former, som borde haft omljud, och de öfriga. Det synes blott finnas två sätt att förklara detta *io*. Antingen har *e* före brytningen öfvergått till *i* och sedan brutits till *io,* eller ock har *e* kvarstått oförändradt, skyddadt af det följande *r*, sedermera brutits och först därefter fått omljud. Osannolikheten af det första antagandet visar Paul B. VI: 49, Leffler, *i*-omljudet s. 246 (detta antagande synes dock godkännas af Sievers 79.2). Däremot synes mig den andra möjligheten antaglig. Omljudet borde väl ha blifvit *ie* som i vs.; möjligen har det ock så ursprungligen varit, men tonvikten låg på första delen af diftongen, den andre var mindre tydligt hörbar, hvarigenom förväxling med *io* mycket lätt kunde ske. I Ps., north. *afirran, smirwan* har däremot *e* före brytningen öfvergått till *i*, hvaraf sedan ingen brytning kom i fråga.

b) Framför palatal öfvergår *eo* till *e* (§ 25). Omljudet däraf är *i* (Siev. 164): *gewirce* (inf.) 5.36, *þu wirce* 6.2, *wircest* 21.23, *wircaþ* 3.3, *wircendum* 6.3 (om ej möjligen *i* här är äldre än både brytning och palatalomljud, liksom ofvan förmodades om *afirran*), *lihte* 5.16, *gelihte* 5.15, *inlihte* 28.1.

4. *Af o.* De enda egentliga exemplen i R^1 på *i*-omljud af *o* äro: *oele* 25.3.4, *oeles* 28.8, *oelebearwes* 21.1, 24,3, 26.30, samt *mergenne* 16.3, *to mærgen* 6.30, *on mærgne* 21.18. I det senare ordet förklaras *æ* och *e* af Paul i likhet med förhållandet framför nasaler; jag tror snarare, att *æ* beror på det följande palatala *rg*. För öfrigt har *i*-omljudet af *o* sammanfallit med omljudet af *u*, då *o* redan i förags. tid öfvergått till *u* framför *i, j*.

5. *Af u (o).* Omljudet häraf är *y*, t. ex. *in, on styde* 21.19.20, 27.48, Mr. 2.12 (vid *steyde* Mr. 1.35 har skrifvaren tänkt både på *stede* och *styde*), *yfel, dryhten* (45), *genyhtsum* (3), *genyhtsumian* (3), *fyllan, scyle* (opt.) 17.10, 26.35, *scylde* (opt.) 16.21, *scyld*; *scyldig*; *swylte* (opt.) 22.24; *cymest* 3.14, *cymeþ* (3 sg. 16 g., *cymþ* 13.19, 24.50, *cymaþ* 23.35), sedan öfverfördt till andra former: *cymeþ* (pl.) 7.14, 23.36, *cym* (imp.) 9.18, 19.21,

cyme (imp.) 8,9, (opt.) 10.13, *cymeþ* (imp.) 21.38, 25.34, *cymende* (5); *cyme* (subst.), *cyning, hyngran, dyppan, wyrcan* (16), *wyrde* (opt.) 24.22, *gewyrde* (opt.) 26.5, *deorwyrþe* 13.46, 26.7 (jfr Zeuner s. 39), *forwyrd, andwyrde, styrgan, þyrstan, wyrt, dyste* 22.46 (f. *dyrste?* opt:s vokal inträngt i ind.? Paul, B. VII: 137), *cnyssan, snytru* etc. Hit höra ock lånorden *pytt* 12.11, *spynge* 27.48, *mynet* 22.18, *myneterum* 25.27, *mynetræ* 21.12.

Anm. 3. Någon gång förekommer i stället *i*: *ciken* 23.37, *drihten* etc. (10), *genihtsumaþ* 5.12, *genihtsumige* 5.20, *kining* 2.2, *king* 2.3, *þincaþ* 18.12, *hingrade* 21.18.

6. *Af â.* = germ. *ai.* Omljudet häraf är liksom i ötriga dialekter *æ: æ, aê, mæ, sæ, saê,* (12), *sâê* (6), *saêe* 9.1, 13.1, *saês* 4.15, *seæs* 18.6, *blæcern* 5.15, 6.22 (vs. *blâcern*), *fæknîssum* 18.7, *getæcan, nealæchtun* 21.1, (vokalen i detta verb växlar mellan *æ, e, i, a,* helt visst af den orsak, att *nea-* fått hufvudtonen och *læc-* sjunkit ned till en obetonad stafvelse: *nealehte* 21.34, *geneleccende* 4.3, *togenealacede* Mr. 1.15, *geneolacede* Mr. 1.31, *neolicet* 4.17, *neoliceþ* 3.2, 10.7, *toneoliceþ* 26.46, *tonealiceþ* 26.45, *geneolicte* 9.20), *lædan* (14), *brædan, hæþen, næfre, læfan, æg-* (i *æghwilc, æghwonan* etc.), *awæged, cægen* 16.19, *genægeþ* (för *gehn-*) 23.12 (2 ggr), *æhte* (possessiones) 19.22, *dæl* (10, *dælan* (4), *gehæl, gehælan* (19), *hælend* (ofta), *hæleteþ* 10.12, *hælettungæ* 23.7 (jfr *â* och Paul B. VI: 230), *(un)sælan, fæmne* 1.23, *hæmed, hæman* (3), *twæm, ænig, nænig,*[1] *(un)clæne* (8), *geclænsian* (7), *clænsunge* Mr. 1.44, *stænig* 13.5 (men *stanig* 13.20, jfr Paul B. VI: 234), *gemæne, ær, (ær þon)*[2], *ærran* 27.64, *ærrum* 21.36, *ærest* (12),[2] *ærne morgen* 20.1, *æring* Mr. 1.35, *læran* (i *lære* Mr. 1.22 torde æ vara misskrifning för *a*), *mæræ* 11.11 (jämte det vanliga *mara*). *(ge)mære* (5 g.),[3] *monnþwære* 21.5, *ungeþwære* 5.42, 26.5, *ræsed* 8.32, *mæst, hættu, hwæte,* 3.12, 13.25.36, *gefætted* 13.15; samt slutligen i former af verbet *gân: gæs* 5.26,

---

[1] I *næht* 23.16 = *nawiht, noht* beror möjligen *æ* på inverkan från *nænig*, jfr bildningen af det north. *næniht* Siev. 348.2.

[2] *arþon* 24.34, *arest* 13.30 skriffel för *ærþon, ærest.*

[3] Enl. Zeuner s. 41.

gæst 8.19, *gæp* (*in-*, *forþ*, 16 g. *gâeþ* 7.21, *utgâeþ* 12.43). Utom i dessa former, som regelrätt ha omljud, tyckes detsamma äfven från dem hafva inträngt i åtskilliga andra: *gæ* (inf.) 18.9, *gæþ* (pl. *be-*, *ofer-* 7 ggr, *gaep* 15.19), *ingæn*, *ut-*, 10.11, *we gæn* (opt.) 13.28, *gae* (imp.) 5.24, *gæþ* (imp. 10 g.), *gaêþ* 11.4, *gæþ* 8.32). — Hit hör möjligen ock *wræþ* 8.32 (= *hjord*, got. *vriþus*, Fick. III: 309).

Anm. 4. Undantagsvis förekommer *e*: *ledaþ* 21.2, *sneddun* 21.8, *delan* 10.35, *gehelan* 14.14, *helend* (8), *hemende* 24.38, *femnan* 25.1.7, *(un)-clene* 8.16, 10,1, 12.43, *unclennisse* 23.25, *geclensian* 8.3, Mr. 1.40.42, *erran* 12.45, *erestu* 20.16, *gemerum* 8.34, *hwete* 13.29.30. — Dessutom förekommer en gång *oe* i: *gemoerum* 2.16. — Om omljudet af *ê* = vs. *aê*, got. *ê* jfr. § 14.

7. *Af ô.* Omljudet är oftast *oe.*

a) = germ. *ô*: *bôêc* (2), *(ge)soecan* (15), *foedan* (2), *cild-foedendum* 24.19, *foede* 22.4(?), *woedende* 7.15, *broeþre* (ack. pl.) 1.11, *oeþel* 13.54.57, *(ge)doefe* (2), *gedroêfed* 2.3, *afroefred* 2.18, *afroêfrede* 5.5, *geroefa* (13, *roefa* 27.23, *hroêfe* 9.10), *unandhoife* 23.4, *gewroeged* 27.12, *hoelende* 5.44, *doeman* (9), *doema* (3 g. »judex»), *boensende* 20.20, *foeran (in-, ge-, = gå* 16 g.), *gefoerdun* Mr. 1.32 (= *förde*; denna betydelse af ordet synes eljest ej förekomma i ags.), *foêran (socii)* 23.30, *hroerende* 27.39, *gehroêred* 24.29, *inhroered* 21.30, *eorþ-hroernisse* 24.7, 27.54, (*hreornis* 8.24 felskrifvet för *hroernis*), *woesten* 3.1, 4.1, 14.13, *woestig* 14.15, 23.38, *awoested* 12.25, *awoestednisse* 24.15, *boetende* 4.21, *foet* (4), *gemoetan* (19) [1]), *groette* 1.25, samt i 2, 3 sg. pres. af *don*: *doest* 21.23, *doeþ* (5), *dôeþ* 5.45.

Anm. 5. Undantagsvis förekommer *e* (= vs.): *beec* 5.31, *ungerec*, *-e*(?) 8.32, 26.5 (jfr. Ettm. s. 260), *eadmedaþ* 18.4, *gæfel-gehrefum* 9.11, *wepan* (3), *feran* 8.18, *ferde* 8.34, 9.27, *forðfere* 14.22, *toferende* (= *förande*) Mr. 2.3, *westen* 1.3.4.12.13, *-inne* 3.3, *westige* Mr. 1.35, *-um* Mr. 1.45, *gemette*, *-un* (4), *geonrettæ* (p.p. pl.) 22.6; stundom äfven *æ*: *gedraefde* (pp. pl.) 24.6,

---

[1] *gemotte* 8.10 skriffel.

ræda (legit), 24.15, samt efter *w*: *gewælde* 9.36 (Ettm. s. 78), *wæled* 15.22, *wælid* 8.6, *a-*, *to-wælede* 27.60, 28.2, *wæstenne* 24.26, *wæstenne* 11.8, 15.33. I *gedryfed* 14.26 kan *y* ej uppfattas annat än som felskrifning.

Anm. 6. Hit är väl ock att föra *gebloetsad* 21.9, 23.39 jämte *bledsade* 14.19, *bletsade* 26.26, *gebletsade* 25.34. Zeuner s. 43 anser att rotvokalen icke kan vara *ô*, då Ps., som efter regeln har *ôe* som omljud af *ô*, städse har *bledsian*, *bledsung*. Är det ej möjligt, att två verb här sammansmält, det ena med *ô* till rotvokal = *consecrare* (Ettm. s. 313), det andra afledt af subst. *blæd*, »*gloria*, *honor*», (Ettm. s. 310) = *berömma, prisa, välsigna?*

b) = v.-germ. *â*, got. *ê* framför nasaler: *oe* förekommer blott i *woenaþ* 6.7; för öfrigt *e: wên* 11.23, *wenan* (7) samt 2 ggr. *æ*: *cwæn* 12.42, *hwæne* 26.39 (Paul IV: 389). I *æfeste* 27.18 är trol. *e* förkortadt till följe af förlorad betoning; jfr. Zeuner s. 46; north. *æfist.*

c) = germ. nasalvokalen *â*: *oehtaþ* 23.34, *hoehtende* 5,12, *oihtende* 5.44, *oehtnisse* 13.21, *hoehtnisse* 5.10 samt *ond-*, *on-*, *foeþ* (5), *-foêþ* (6), *onfoehþ* 13.20 (3 sg., hvarifrån *oe* möjligen inträngt i *onfoeþ* 3 pl. 23.15). Några gånger träffas *e: (h)ehtende*, *-um* 5.11, 10.23, 5.44.

d) af äldre *on: on foeþe* 14.13.

8. *Af û*: Omljudet är *y*.

a) = germ. *û* t. ex. *bryd, brydguma, ahydan*, *dryge* 12.43 (jfr. Zeuner s. 47), *unsyfernisse*, *geryne*, *yterræ* 22.13, *ytterre* 25.30, *ytmæste* 8.12, 12.45, *ytemest* 22.13 etc.

b) = äldre *un*: *cyþan*, *cyþnisse* 8.4, Mr. 1.44, *yþum* 8.24, 14.24.

9. *Af eà*: Omljudet är vanligen *e* (vs. *ei, i, y*): *ecan* (*æt-*, *ge-*, *to-*, 5 g.), *recils* 2.11, *ned* 18.7, *nedniomu* 11.12, *nednimende* 23.25, *nedan* 5.41, *uneþe* 17.20 (fsax. *ôði*, fht. *ôdi*), *eþre* (3), *gelefan* (12), *gelefan* (subst.) 14.31, *began* (4), *beginge* Mr. 1.40, *cegan* 11 (*ceigde* 20.25, *geceigde* Mr. 1.20), *leget* 28.3, *þreiga* 16.22, *neh-*

sta etc. (4), *gemung*, *-lice* (9), *gemnis* 22.16, *beman* (2), *depan* (7), *anlepum* 26.22, *(ge)heran* (58), *gehernisse*, *-nesse*, (4), *hernisse* 17.25, *(ge)lesan* (2), *alesnisse* 20.28, *scetan* 27.59, *ewisade* (*manifestum*) 12.16, *ewisfirinæ* 21.32. Undantagsvis förekommer äfven *æ*: a) framför palatal: *læget* 24.27, *cægan* (9), *strægde*, *-un* 25.26, 21.8, *næhsta* etc. (10). b) i andra ord: *næddon* 27.32, *a-*, *ge-læfan* 12.4, 20.15, 21.22, 22.17, *nærra* 21.31, *gehæran* 8.27, 13.43, *æwisfirine* 21.31. Dessutom står äfven några gånger *oe*: *hôeg* 6.30, 14.19, *gehoeran* (8), *loesan* Mr. 1.7.

Anm. 8. Beroende på vs. inflytande är det i några fall förekommande *y*: *ryfte* 27.29, *hryft* 5.40 (Ettm. s. 262), *lygnisse* 13.22, *gehyrde* 19.22, *geyrdon* (= *gehyrdon*) 19.27, *eorð-styrennis* 28.2. Likaså *i*: *smikende* 12.20, *æt nihsto* 25.11.

Anm. 9. Likasom i Ps. och north. omljuder icke i R^1 *eó*; jfr § 21.

§ 25. **Palatal-omljud.**

Palatal-omljudet af *ea*, *eo*, *eà*, *eó*, som är ett af Ps.:s och north.:s förnämsta kännetecken (Siev. § 161), återfinnes äfven i R¹, ehuru med åtskilliga undantag, beroende på vs. inflytande.

1. *ea* öfvergår framför *h*, *ht*, *x* vanligen till *æ*: *(ge)sæh* (15 g. jämte *gesæg* 3.16, *gesægh* 4.21), *mæht* (subst. 10 g., *mæhe* 21.24 skriffel för *mæhte*), *mæht* (2 sg.) 5.36, 8.2 (*mæh* Mr. 1.40 skriffel för *mæht*), *mæhte* (pret.) 22.46, 26.9, Mr. 1.45, 2.2, *-est* 26.46, *-un* Mr. 2,4, *-on* 17.16.19, *beþæht* (pp.) 6.29, *(ge)þæhtunge*, *-æ* 22.15, 26.40, 27.1.7, 28.12, *næht* 12.40, 14.25, 26.31, 28.13. Mr. 1.13, *wæxaþ* (pl.) 6.28 [1], *wæxeþ* (3 sg.) Mr. 1.6, *flæx* 12.20. Stundom står i stället *e*: *geseh* Mr. 1.10, *gereht* 1.23, *wehton* 8.25 (jfr. Siev. § 162, a 2), *ehtu* (*æstimabo*) 11.16, *geþehtunge* 12.14 *wexan* 13.4 ,*wexeþ* 13.32, *exlan* 23.4. Framför *rc* står *e* i *gemerkade* 27.66.

---

[1] I detta ord är möjligen *i*-omljud, se Siev. § 392 anm. 3.

Anm. 1. På vs. inflytande beror, att *ea* kvarstår i *geseah* 2.16, 4.16, 9.22.36; 14.30, 27.3; samma är förhållandet med palatalomljudet till *i* i *niht* 2.14, 12.40, 25.6, 26.34. I *bilketto* 13.35 (vs. *bealcettan*) beror kanske *i* på *i*-omljud, jfr *hælettan* § 24.4. I *þwah* (imp.) 6.17, liksom *slag* 5.21, är *a* långt genom inverkan från de kontraherade formerna (Siev. § 162, a 2). A kvarstår i *ah* (74) = gem. ags.; *a* i *gerahte* Mr. 1.41 torde vara felskrifning (eller *â*? Ettm. s. 264).

Anm. 2. I lånordet *arcæ* 24.38 kvarstår *a* utan pal. omljud = vs. *ea* (north. *ærc* Bout., Ps. *erc* Zeuner s. 37); i lånordet *carcern* står *a* liksom i de öfriga dialekterna (north. dock en gång *cercern* Bout s. 305).

Anm. 3. Att pal. omljudet af *ea* är *æ*, icke *e* beror säkerligen af samma anledning, som förmodades angående *æ* framför *g*, § 3.

2. *eo* öfvergår framför *h, ht, hs, rc, rg, rh* enligt regeln till *e*: *feh* 27.6, *gesech* (imp.) 8.4, *reht* (adj.) 20.4, *-e* Mr. 1.3 (subst.) 12.36, *-æs* 25.19, *unreht* 5.32, 13.41, 24.12, *cneht* (17), *leht* 4.16, 6.23, *leht-fatum* 25.4, *-fætu* 25.8, (jfr Paul B. VI: 35), *sex* 17.1, *sextan* (= sjätte) 20.5, *sextig* 13.8.23, *ercnan-stanas* 7.6, 13.45.46, *werc* 11.2, 26.10, *bergaþ (cavete)* 16.11.28, *ferh* 2.20, 6.25, 10.39, 20.38 (*fere* f. *ferhe* 6.25). I st. för *e* står *æ* (jfr. ofvanstående anm. 3) i: *cnæhte* 2.8, 18.5, *-as* 21.15, *gefæht*, *-a* 24.6, *wærc* 23.5, *wærcum* 23.3 (obs. efter *w*). Hit hör väl ock *tæg-þigaþ* 23.23 (= *tiogoðian* Past. C. Kluge, Anglia V, 85).

Anm. 4. Beroende på vs. inflytande kvarstår *eo* i: *beseoh* (imp.) 18.10, *feoh* 25.18.27, 28.12, *feo* 28.15, *ferh* 10,9 skriffel för *feoh*?), *leoht* 4.16, 5.14, 24.29, *leothtfaetu* 25.1.3.7, *weorc* 5.16, *weorcæ* 16.27, *feorh* 16.25 (2 ggr.) 26. Som inverkan från vs. får man väl ock anse det stundom förekommande *i (y)*: *gesih* (imp.) Mr. 1.44, *sihþe* (»ecce», Ps. *sehþe*) 7.4 etc. (8 g. *rihþe* 1.23, 2.9 skriffel för *sihþe*), *liht* 5.16, 6.23, 17.5, *-e* 10.27, *rihte* (adj.) 3.3, *gerihtes* 18.23.24, *unryhtæs* 23.28, *unrihtnisse* 7.23, *unrihthæmed* 15.19, 19.18, *þariht* (»statim») Mr. 1.20, *syxta* 27.45.

Anm. 5. Hit är kanske ock att räkna *sylf* 3.4, *-e* 12.48, 23.3, *-um* 19.12, (jfr. Siev. 101, anm. 2).

3. *eà* öfvergår framför *h, c, g* vanligen till *e*: *heh* 4.5, 8, *hehsettle* 27.19, *hehsynne* 12.5, Mt. 2.15, *neh* 16.27. 24.32, 26.18, *ec* (10), *ek* (31), *forebecun* 24.24, *ege* (14), *dĕgles* 10.26, *degulnisse* (5), *degullice* (4). Följande ord hafva *æ*: *þæh* (5)[1]), *æc* 24.27, *bæg* 27.29, *dægullicum* 20.13.

Anm. 6. Vs. former äro: *þeah* 16.26, 24.23, *eagan* 18.9 (2 ggr.), *-un* 26.43, likaså *hea* 17.1.

4. *eó* öfvergår i följande ord framför palatal till *e*: *flega* 23.24, *wexon* 13.7 (pret. pl. = vs. *weóxon*, north. *wôxon* med bibehållet *ô*, Siev. 392 anm. 3), *monsek* 17.5, *-æ* 4.24; till *i* i: *ligende* 5.11, (jfr. Siev. 165, anm.). Däremot kvarstår *eo* i: *weox* 13.26, *seoc* (4), *fleoh* 2.13, *ateoh* 18.9. Om *deoful-sôece* se § 17.

§ 26. **Inverkan af w på vokaler.**

1. Efter *w* öfvergår genom brytning uppkommet *io* till *u* i följande ord (Siev. 71): *wudu*, *wutudlice* (6 ggr i Mr.; i Mt. alltid med *io*, *eo*), *upwutu, wutan, wutu*, om hvilka närmare § 7.

2. Exempel på en dylik öfvergång af *weo* till *wo* (Siev 72) äro: *worþadun*, *worþana*, *worþum* (se § 6.1). Till *u* öfvergår *eo* i *swuster* 12.50, 19.29, *hwæthwugu* 5.23, 20.20.

3. Om den öfvergång af *e* till *æ* efter *w*, som ofta förekommer i *R*¹, se § 3. Exempel på denna öfvergång finnas, utom i nämda §, i §§ 14, 24.

4. Undantagsvis synes *w* äfven förbyta ett följande *i* till *y*, jfr §§ 9, 24.3.

5. Om öfvergången af *aw* och *ew* till *eàw* och *eów* se § 35.

---

[1]) Kanske är *hæmæchte* Mr. 1.22 att *fatta* = *heh-mæhte*?

27. Inverkan af palatala konsonanter på vokaler.

1. *»Diftongering genom palataler.»*

Under denna rubrik uppför Siev. 74—76 den öfvergång af *œ* till *ea*, *o* till *eo* o. s. v., som förekommer i ags. efter palataler. Efter denna åsikt, som delas af Paul B. VI: 39 ff., har sålunda en diftong uppkommit af den enkla vokalen under inverkan af den föregående palatalen.

Flere andra språkforskare hafva dock härom en afvikande mening; de anse *e* här icke som del af en diftong, utan som blott och bart ett läsetecken, utmärkande ett palatalt uttal af den föregående konsonanten (så Ten Brink samt Kluge, Anglia V: 83). Ehuru nog invändningar[1]) kunna göras mot denna senare åsikt, synes det dock, som om den hade den största utsikten att blifva segrande. För den tala, synes det mig, äfven skrifningen i R^1 af *iara* 11.21, *ioc* etc.

I R^1 äro förhållandena i detta fall följande.

a) Efter halfvokalen *j* förekommer ingen inskjutning af *e* framför *a* och *o* (där *j* tecknas med *i*); äfven *ju* (= *iu*, en gång *gu*) kvarstår oförändradt. Det enda undantaget härifrån, som man kunde anföra, *geond*, *begeonda*, kan möjligen tolkas annorlunda (jfr. § 23). På *j* framför *œ* fins intet exempel. Då vs. *aê* i R^1 motsvaras af *ê*, står naturligtvis detta *e* kvar oförändradt: så i *ge* (= vs. *gea*, en gång *gœ* 17.25 med vs. *œ* utan öfvergång till *ea*).

b) Efter *g*, *c*.

α) Öfvergång till *ea (eæ)* visa *geat* Mr. 1.33, *geatt* 7.13,

---

[1]) En sådan invändning gör helt säkert mången mot påståendet, att t. ex. i *gear ge* utmärker *j*-ljudet och *a* står = *aê* (Kluge, anf. st.). Skulle man ej kunna fatta saken på följande sätt? Efter reglerna för den ags. stafningen uttalades *g* palatalt framför lena vokaler, gutturalt framför hårda. Då nu den sammansatta bokstafven *æ* började med det hårda *a*, skulle således *g* framför *æ* uttalas gutturalt; för att få ett palatalt uttal på *g* kunde man visserligen, liksom framför *o* inskjuta *e*, men därigenom fick man tre vokaler *eae* efter sig (jfr. *geæte* här ofvan). För att undvika detta begagnade man en annan utväg: man lät *e* och *a* byta plats och skref *ea* = *æ*, då det föregående *g* naturligtvis blef palatalt. Sålunda vore i *gear g* = *j*, *ea* = *aê*.

geate 7.13.14, *geæte* Mr. 2.2 och *ceastre* etc. 2.10.17.18, 23.34 (2 ggr.), Mr. 1.45 (jfr. § 31). I *ceaf* 3.12 är brytning enligt Paul B. VI: 63. I andra ord med *ea* efter *g* t. ex. *geafol-*, *gearwe*, *gearwige*, *geard* är *ea* likaså brytningsvokal. Däremot kvarstår *æ* i *gæfel* etc. (§ 2), *ætgædre* 14.19, Mr. 2.15, *cæfertun* 26.3, 58.69, *cæstre* etc. (27). I *onget* kunde ingen öfvergång till *ea* komma i fråga, då *e* var = *ê* (§ 2).

β) Då vs. *aê* i R^1 motsvaras af *e*, kunde här icke bli fråga om någon öfvergång till *ea*.

γ) Framför *e* inskjutes aldrig såsom i vs. *i*, ej häller öfvergår *e* till *i*, *y*, jfr. § 3.

c) Efter *sc*.

α) *æ* förändras till *ea* i de två ord, som här komma i fråga: *ofersceatta* 25.27, *sceal* 3 14, 26.54 (*scal* 11.14 är säkert skriffel för *sceal*).

β) vid *a*: ingen inskjutning af *e* i *scade* 4.16, *scaþe* 26.4, 27.38, *scaþena* 21.13, *fotscamel* 5.35, *gescawaþ* 5.8, *scalt* 11.13; i *sceawigaþ* 6.28, *sceawenne* 28.1, kan *e* bero på öfvergång af *a* till *eà* framför *w*, i *scealt* 18.28 på brytning.

γ) vid *â*: inskjutning af *e* i *asceadeþ* 13.49, *gesceadiþ* 25.32, *sceade* 19.6, *sceadenne* 10.35, men *ascadeþ* 25.32.

δ) Fromför *o*, *u* förekommer ingen inskjutning af *e*, ej häller framför *e* af *i*: *windiu-scoful* 3.12, *sele scota, -u* 8 20, 17.4, *scorte* 24.22, *scoas* 3.11, 10.10, *sculon* 10.7, 23.10, 24.16, *sculde*, *-on* 12.14, 18.28, 20.10, *scua* 4.16, *oferscuade* 17.5, *sceþ* 25.32 (*scæþ* 25.33), *scetan* 27.59. Om formen *sciopum* 10.6 jfr. § 23 anm. 6.

2. *j* och palatalt *g*, *h* förändra ofta ett föregående *ë* till *e* (sedan *æ*), *ê* till *aê* (jfr. §§ 3, 14, 24.9).

§ 28. **Kontraktion.**

De viktigaste olikheterna mellan vs. och de nordl. dialekterna med afseende på kontraktionen äro (enligt Siev. 160.1.2.4), att i de sistnämnda *a* + *o* sammandrages till *â* (= vs. *eà*), *e*, *ê* + *o* blir *ea* (vs. *eó*), hvarjämte *î* + *a* delvis kvarstår okontraheradt. Orsaken till olikheten vid sammandragningen af *a* + *o* kan väl knappast vara någon annan, än att kontraktionen i norra England inträffat senare än i södra. Så blef t. ex. af **slahon* genom kontraktion vs. **slaon*, *sleàn*, under det att i north **slahon* först öfvergick till **slahan* och sedan kontraherades till *slân*, *slâ*.

Man kan däremot vara oviss, hur man skall uppfatta *ea* i *geseaþ* o. s. v. (se nedan), antingen som okontraheradt *êa* (jfr. *îa*, genom förlängning af *e* vid bortfallande af *h*?) eller som *eà* (så skrifver Siev. t. ex. 166.2). Det synes mig, som om *e* — *a* vid kontraktion lika väl borde blifva *eó* som *e* — *o* (emedan den första vokalen, här *ë*, var den bestämmande, jfr. öfvergången af lat. *dïabolus* till *deóful* § 21). Men kanske detta *eà* får tillskrifvas den i north. vanliga växlingen mellan *eo* och *ea* (hvarvid dock är att märka, att öfvergången *eo* < *ea* är mycket sällsynt i R^1). Former sådana som *geseæs* (oregelbundet för *gesis*), *geseeþ* synas visserligen häntyda på *êa*, men kunna bero på inverkan från optativus (jfr. Paul B. VI: 93). Till någon full klarhet i denna sak har jag icke kommit.

Hitförande fall äro:

1. a) vgerm. *a* + *o* sammandrages till *â* i *slân* 24.49, *ofslan* 21.38, *sla* 10.28, *thuaþ* 15.2 (denna vokal har äfven inträngt i imperativerna *slag* 5.21, *þwah* 6.17). Inkomna från vs. äro formerna *ofslean* 12.14, 14.5, *ofslæân* 10.28, *ofslæanne* 2.13. b) *a* + *ô*, *a* + *u* sammandrages till *eà*: *smeadon* Mr. 2.8, *smeande* Mr. 2.6 (jfr. Paul B. VI: 93), *êae* 7.25, *eae* 7.27.

Anm. 1. Orsaken till att **slahon* blef north. *slâ* men *a* + *ô*, *a* + *u* liksom i vs. *eà*, är, som ofvan antyddes, den, att kontraktionen först skedde sedan **slahon* öfvergått till **slahan*, under det *ô* och *u* i *smahôdun*, *ahu* kvarstodo oförändrade, hvadan de kontraherade formerna nödvändigt måste blifva de samma som i vs.

2. vgerm. *â* + *o* blir *eà*: *nea (neo)* i *nealehte*, *neolicet* [1]) etc.

---

[1]) *geneleccende* 4.3 är antingen skriffel för *genea-* eller = Ps. *nehlæcan* (Zeuner s. 52), med utfallet *h*.

(se § 24.6 a; jfr. Paul B. VI: 91); *hreanis* 16.3 (jfr. Fick, III: 84). På samma sätt förklarar Paul, anf. st., *vea* 6.4 genom kontraktion af *â* (= germ. *ai*) + *o* (?).

3. *ë* + *u*, *o* kontraheras a) till *eo*: *hundteontig* (3); *onseone* 28.3, Mr. 1.2, *geseoþ* (2 och 3 pl. 12 g., imp. 2 g.), *geseon* (inf. 3 g.), *geseonne* 11.8, *geseonde* (3), (dessutom i följande former, hvilka *eo* egentligen icke tillhör: *geseoþ*, 3 sg. 6.18, *geseo*, opt. 13.15, 16.28, *gescon*, opt. 5.16); *tweodun* 28.17, *getwiodestu* 14.31, *betweon* (2), *betwion* (3). b) till *ęa*: *gefea* (subst. 5 g., jfr. Siev. 113), *gefeaþ* (imp.) 5.12, (3 sg. oregelb.) 18.13, *hundteantig* 19.29, *geseaþ* (pl.) 13.14, 24.30, *gesêâep* (imp.) 9.30, *geseâeþ* (imp.) 24.4.6. Öfriga hithörande presensformer af *geseon* hafva *ee*, *eæ*: *geseæs* (2 sg. oregelb. 7.3, *geseeþ* (pl.) 11.5, *geseenne* 11.8.9, *geseende* (6), *geseænde* 2.10.

4. *ë* + *e* sammandrages till *ê (æ)*: *ten* 18.24, 25.8, *tên* 25.1, *tene* 20.24, *feowertene* 1.17 (3 g.); *gesene* (p. p. pl.) 6.18, *gesænæ* 23.5; häraf synes *geseanæ* 6.1, *gesêanæ* 6.16 vara en nybildning genom tillfogande af den någon gång förekommande part. ändelsen *-an* (sål. = *-gesê-anæ*; Siev. 391 anm. 5 skrifver *geseàn)*. Omljuds-*e* + urspr. *i* är sammandraget till *æ* i *slæþ* 3 sg. 5.21. Denna vokal har sedan inträngt i *ofslæþ* (3 pl.) 23.34, *ic slæ* 26.31, *slâe* (3 sg. opt.) 5.39 (möjl. = *slâ-e*).

5. *i*, *î* + *o* blir a) *ia (ie)*: *fiaþ* 6.24, *fiegæ* 5.44, *fiegaþ* 24.10 [1]), *onwrigan* 11.27 (i hvilket det inskjutna *g* visar att *ia* var tvåstafvigt), *asiende* 23.24 (hvarmed väl äfven kan sammanställas *diendra* 21.6, »*lactantium*», lån från nord. spr.? Rqv. Sv. Spr. LL. I: 120 f.). b) *io (eo)*: *fiond* (4), *feond* (2), *freo* 17.16, *gefreoge* 27.43.49, *freond* (5) samt *unwreoþ* 16.17 (3 sg., oregelbundet). Slutligen förekommer äfven *ea* i *teane* 20.13.

6. *i* + *i* sammandrages till *î* uti *gesis* 7.3, *gesiþ* 6.4.

7. *ô* + *o*, *u*, *e* blir *ô*: *onfoon* 20.10, *to fône* 26.55, *onfo* (inf.) 10.14, *onfooþ* (2 pl.) 21.22, *onfôþ* (imp.) 26.26 (oregelb. i 3 sg.

---

[1] *i* + *u* blir *iu* i *fiunge* 10.22, 24.9.

onfooþ 19.29). Nybildningar äro: *andfoa* 11.14, *foan* (inf.) Mr. 2.2, *onfoia* (inf.) 1.20, *foe* (opt.) 22.24, *ondfoaþ* 3 pl. 17.25 (*onfoeþ* 3 pl. 23.15 kan tolkas både som *onfô-eþ* och *onfoeþ*); *hôanne* 20.19, *hôaþ* 23.34, *scoas* 3.11, *gescoas* Mr. 1.7.

8. germ. *ai̯* + vokal, med *i*-omljud, blir *æ: æ*, *aê* (9), *saê* (13), *saês* 4.15, *sâê* (6), *seæs* 18.6, *sæe* 9.1, 13.1.

9. *eà* + vokal: *hea* 17.1 fem. sg. ack. är bildadt på vs. sätt; *heanisse* (3), *-um* (2) kan lika väl vara = vs. *heannis* = **heahnis*, som north. **hêhonis* (Siev. 167.5).

10. *eó* + vokal: *fleaþ* 23.33 synes vara en north. form = **fleóhaþ*, **flêhaþ; fleoþ* 10.23, *uppteonde* 13.48 västsaxiska.

Anm. 2. Dessutom förekomma yngre sammandragningar af *ne* och *be* med följande ord, som börja med vokal: *nam* 8.8, Mr. 1.7, *næm* 3.11, *nalles*, *-æs*, *-as* (8), *nabbaþ* 15.32, *nafeþ* 25.29, *næfþ* 8.20, *næfde* etc. (4), *nan* (3), *nawiht*, *nauwiht* (6, *nanwiht* 17.20), *næht* 23.16, *nænig* etc. (16), *næfre* (9), *nic* 3.29, 25.9, *nis* (27), *niton we* 21.27, *nytan* 20.22, *nolde* etc. (3), *nyle* 10.14, *nyll ic* 21.30, *nylieþ* 23.4, *neltaþ* 23.8, *nohte* 5.13; *binnan* 23.26.27, *binne* 23.24, *bufan* 2.9, *butan* (12).

§ 29. Vokalförlängning.

Utom sina urspr. eller genom kontraktion långa vokaler har ags. äfven sådana af yngre datum, uppkomna genom förlängning, särdeles i slutet af enstafviga ord och framför vissa konsonantförbindelser. Man torde dock ej åtminstone i R^1 få fullkomligt likställa dessa yngre långa vokaler med de äldre på det sätt, att om vokalerna framför någon viss konsonantförbindelse här och där förekomma försedda med accent, man däraf drar den slutsatsen, att vokalerna alltid äro långa framför den ifrågavarande konsonantförbindelsen. Tvärtom tror jag, att åtminstone i de flesta fall vacklan mellan lång och kort vokal äger rum. Jag drar den slutsatsen dels däraf, att accenttecken äro så ojämförligt mycket sällsyntare öfver dessa förlängda vokaler, än öfver de gamla, dels därat, att framför dem en växling af vokaler *æ* — *e*, *a* — *ea*) förekommer, hvilken enligt de åsikter, som ofvan blifvit framstälda, har sin grund i vokalens längd. Att denna förlängning dessutom var mera genomgående framför vissa konsonantförbindelser än framför andra, kan man ha anledning att förmoda, då man finner, att t. ex. framför *ld* vokalen 5 gånger förekommer med accent, men ingen gång framför *l* + andra konsonanter, jämte det att *ea* tramför *ld* förekommer 5 ggr., framför *l* + andra konsonanter 78 ggr., eller att framför *r* + kons. längdtecken förekommer 2 ggr., under det att här omkring 100 *ea* stå mot 25 *a*, och *i*-omljudet vanligen är *e*, icke *æ*. Huruvida denna vacklan i R^1 beror på dess egenskap af blandspråk eller icke, kan jag ej afgöra.

I följande fall synes förlängning i R^1 inträda:

1. I slutet af enstafviga ord (Siev. 121). Accenttecken förekomma i *sê* 21.42, 27.15, *nû* 11.12, 27.42, *gûmonnum* 5.27.33 samt partikeln *â*. (8).

2. Framför *n* + kons. Accent hafva: *hônd* 6.3, *lônd* 9.26, *sônde* 7.26, *wînd* 8.26, 11.8, *lânge* 17.17, *gângan* 24.46.

3. Framför *l* + kons. Utom af accenten, som här förekommer i *behâldeþ* 10.17, *aêlde* 25.5, *ahêlde* 8.20, *gôld(e)* 23.16.17, ådagalägges vokalförlängningen dessutom däraf, att omljudet af *a* är *æ*, icke *e*, samt af förekomsten af *æ* i st. f. *ea*, jfr. § 22, anm. 2.

4. Framför *r* + kons. Längdtecken hafva *naarwe* 7.13, *hôrd* 19.21. Utom samma omständigheter, som tala för förlängningen af vokal framför *l* + kons. (jfr. dock ofvan om deras inbördes förhållande), tillkommer här öfvergången af *eo* till *e* (§ 22 anm. 6).

5. Framför *s* + kons. Accent förekommer blott i *wêstan* 8.11. För förlängningen, som här sparsamt synes hafva förekommit, tala dessutom *a* i *ascan* (§ 1.2) samt växlingen af *æ* och *e* som omljud af *a* (§ 22).

6. Framför palatalt *g*, *h*. Accent förekommer i *ongaêgn* 25.1.6, *wêg* 7.14. Förlängningen visas därjämte af öfvergången

UNIVERSITY OF CALIFORNIA

af *ë* och *e* till *œ* framför *g* (§ 3) samt af palatalomljudets *æ* framför *h* (§ 25), möjligen ock af den ofta förekommande synkoperingen af afledningsvokalen efter urspr. kort rotstafvelse, som slutar på *g* (§ 34 samt Siev. B. V. 77).

7. Framför *f* (?). Det enda fallet med accent är *stêfn* 2.18. Att vokalen framför *f* förlängts, göres troligt dels af omljudsvokalen *œ* (§ 24 e), dels af den nyssnämda synkoperingen (§ 34 och Siev. B. V. 77).

8. På längdtecken öfver enstafviga ord, som sluta på enkel konsonant (Siev. 122), förekomma inga andra exempel än *êt* 12.4 och *ûnklene* 8.16. Förlängningen visar sig dessutom i de enstafviga pret. former, som jämte *êt* uppräknas § 2 1); möjligen äfven i *næm*, *nam* § 22 anm. 9 samt *ah* § 1.2 c).

9. Förlängning af vokalen framför enkla konsonanter i flerstafviga ord (Siev. 123) visar sig i *ascâkeþ* 10.14, *hraêþe* 8.3, *ētan* 12.1. I *aron* 19.28 synes *a* hafva uppkommit ur *ea* genom en dylik förlängning.

B. *Om vokalerna i obetonade och svagt betonade stafvelser* 2).

§ 30. **Om vokalerna i afledningsändelser.**

Från älsta tider förekommer i indoeuropeiska språk vid ords böjning en på tonförhållanden beroende växling af vokaler i afledningsändelser, hvilken tyske språkforskare betecknat med namnet »*Stammabstufung*». Redan tidigt stördes regelbundenheten af denna vokalskiftning, i det än den ena, än den andra vokalen fick öfverhanden; så ock i ags., där blott stuudom ännu befintliga dubbelformer hänvisa på den forna regelbundna växlingen.

---

1) I dessa former kan dock strängt taget *ê* icke anses som förlängning af *æ* (ty denna skulle vara *aê* eller *â*), utan *ê* torde i dem hafva inträngt från pluralis.

2) Här upptagas icke till betraktande vokalerna i böjningsändelser, då för dem lämpligare redogöres i formläran.

Äfven dylika yngre ags. vokalskiftningar förekomma, hvilka (enl. Siev. 129) ha sin grund i bitonens växlande styrka, men äfven synas bero på den följande stafvelsens vokal.

Här nedanför upptagas de viktigaste afledningsändelser, som i *R*¹ finnas representerade.¹)

1. *-or* (*ur)* — *-er*. Af gamla stammar på *-os*, *-es* finnas endast *sigor* 12.20, *æchir* 12.1 (vs. *eàr*, jfr. § 24) samt gen. pl. *cildra* 21.16. Öfriga fall äro: *sundor* 14.13.14, *sundur* 17.1; komparativerna *swiþor* 10.28.36, 12.12, 27.24, *eaþur* Mr. 2.9 (men *eþre* 9.4, 19.24, Mr. 2.9); *eowor* 9.11 (eljest *eower*); *gegadrade* 19.5 (? den synkoperade vokalen var *o*, annorlunda i *ætgædre* 14.19, Mr. 2.5); *welerum* 15.7, *sumer* 24.32, *feower, -tig, -tene, oþer*, *hweþer (hwæþer*), *under*, *ofer*, *wiþer* (i *wiþerwearde* 5.25 etc., *wiþerdune* 7.14, *wiþermeten* 18.23), *hider*, *hwider*, *þider, æfter*, *æftera* 27.64, 21.31, *-e* 22.39, *niþer, yterre* 22.13, samt i släktskapsorden: *fæder*, *moder*, *broþer, dohter, swæster* (i hvilka nominativändelsen *-er* segrat öfver ack.:s och gen.:s *-or* i olikhet (utom *fæder*) mot förhållandet i vs., jfr. Paul B. VI: 252 ff.). I *swuster* 12.50, 19.29 beror möjligen *u* = *eo* på ett ursprungligt *-or* i ändelsen. — Hit hör ock det latinska lånordet *uiperana* 23.33.

2. *-ul* (*-ol*, *-al)* — *-el (-il)*. Omljudsverkande *-el (-il)* förekommer i följande ord: *micel (medmicel*), *yfel, lytel (lytilra* 18.10), *symbeldæge* 26.5 (*symbol* 27.15 blandning af båda formerna), *engel*, *eorþcrypel*, *þyrel* 19.24, *heaumcuidele* 5.44, *þecele* 25.1, *gegærelum* 27.29, *gegerelad* Mr. 1.6; *-ul* (*-ol, -al)* eller icke omljudsverkande *-el* hafva: *deoful*, *hreoful* 8.3 (*hriofal* Mr. 1.42), *efulsung* 12.31, (*h)efalsung* (3), *(h)efalsian* (3), *heo folsaþ* Mr. 2.7, *gestadulad* 7.25, *geafol-monunge* Mr. 2.14, *gæfel* 22.17, *gæfel* 22.17, *gæfel-* (5), *fotscamel* 5.35 samt de latinska *torcul* 21.33, *discipulas* 28.13. I *æsul* 21.2 (*esules* 18.6, *eosule*, *-a* 21.5.6) äro båda formerna blandade; detsamma kan möjligen ock vara förhållandet med *degullice* (4), *dægullicum* 20.13, *degulnisse* (5).

3. *-um*. De enda förekommande exemplen äro: *meoduma* 25.45 samt *fultume* 15.25 (jfr. Zeuner s. 59).

---

[1]) Synkoperade former upptagas i allmänhet endast, då af den föregående vokalens beskaffenhet kan slutas hurudan den synkoperade vokalen varit.

27. Inverkan af palatala konsonanter på vokaler.

1. *»Diftongering genom palataler.»*

Under denna rubrik uppför Siev. 74—76 den öfvergång af *æ* till *ea*, *o* till *eo* o. s. v., som förekommer i ags. efter palataler. Efter denna åsikt, som delas af Paul B. VI: 39 ff., har sålunda en diftong uppkommit af den enkla vokalen under inverkan af den föregående palatalen.

Flere andra språkforskare hafva dock härom en afvikande mening; de anse *e* här icke som del af en diftong, utan som blott och bart ett läsetecken, utmärkande ett palatalt uttal af den föregående konsonanten (så Ten Brink samt Kluge, Anglia V: 83). Ehuru nog invändningar[1] kunna göras mot denna senare åsikt, synes det dock, som om den hade den största utsikten att blifva segrande. För den tala, synes det mig, äfven skrifningen i *R*¹ af *iara* 11.21, *ioc* etc.

I *R*¹ äro förhållandena i detta fall följande.

a) Efter halfvokalen *j* förekommer ingen inskjutning af *e* framför *a* och *o* (där *j* tecknas med *i*); äfven *ju* (= *iu*, en gång *gu*) kvarstår oförändradt. Det enda undantaget härifrån, som man kunde anföra, *geond*, *begeonda*, kan möjligen tolkas annorlunda (jfr. § 23). På *j* framför *æ* fins intet exempel. Då vs. *aê* i *R*¹ motsvaras af *ê*, står naturligtvis detta *e* kvar oförändradt: så i *ge* (= vs. *gea*, en gång *gæ* 17.25 med vs. *æ* utan öfvergång till *ea*).

b) Efter *g*, *c*.

α) Öfvergång till *ea* (*eæ*) visa *geat* Mr. 1.33, *geatt* 7.13,

---

[1] En sådan invändning gör helt säkert mången mot påståendet, att t. ex. i *gear ge* utmärker *j*-ljudet och *a* står = *aê* (Kluge, anf. st.). Skulle man ej kunna fatta saken på följande sätt? Efter reglerna för den ags. stafningen uttalades *g* palatalt framför lena vokaler, gutturalt framför hårda. Då nu den sammansatta bokstafven *æ* började med det hårda *a*, skulle således *g* framför *æ* uttalas gutturalt; för att få ett palatalt uttal på *g* kunde man visserligen, liksom framför *o* inskjuta *e*, men därigenom fick man tre vokaler *eae* efter sig (jfr. *geæte* här ofvan). För att undvika detta begagnade man en annan utväg: man lät *e* och *a* byta plats och skref *ea* = *æ*, då det föregående *g* naturligtvis blef palatalt. Sålunda vore i *gear* *g* = *j*, *ea* = *aê*.

geate 7.13.14, *geæte* Mr. 2.2 och *ceastre* etc. 2.10.17.18, 23.34 (2 ggr.), Mr. 1.45 (jfr. § 31). I *ceaf* 3.12 är brytning enligt Paul B. VI: 63. I andra ord med *ea* efter *g* t. ex. *geafol-*, *gearwe, gearwige*, *geard* är *ea* likaså brytningsvokal. Däremot kvarstår *æ* i *gæfel* etc. (§ 2), *ætgædre* 14.19, Mr. 2.15, *cæfertun* 26.3, 58.69, *cæstre* etc. (27). I *onget* kunde ingen öfvergång till *ea* komma i fråga, då *e* var = *ê* (§ 2).

β) Då vs. *aê* i R^1 motsvaras af *e*, kunde här icke bli fråga om någon öfvergång till *ea*.

γ) Framför *e* inskjutes aldrig såsom i vs. *i*, ej häller öfvergår *e* till *i*, *y*, jfr. § 3.

c) Efter *sc*.

α) *æ* förändras till *ea* i de två ord, som här komma i fråga: *ofersceatta* 25.27, *sceal* 3 14, 26.54 (*scal* 11.14 är säkert skriffel för *sceal*).

β) vid *a*: ingen inskjutning af *e* i *scade* 4.16, *scaþe* 26.4, 27.38, *scaþena* 21.13, *fotscamel* 5.35, *gescawaþ* 5.8, *scalt* 11.13; i *sceawigaþ* 6.28, *sceawenne* 28.1, kan *e* bero på öfvergång af *a* till *eà* framför *w*, i *scealt* 18.28 på brytning.

γ) vid *â*: inskjutning af *e* i *asceadeþ* 13.49, *gesceadiþ* 25.32, *sceade* 19.6, *sceadenne* 10.35, men *ascadeþ* 25.32.

δ) Fromför *o*, *u* förekommer ingen inskjutning af *e*, ej häller framför *e* af *i*: *windiu-scoful* 3.12, *sele scota, -u* 8 20, 17.4, *scorte* 24.22, *scoas* 3.11, 10.10, *sculon* 10.7, 23.10, 24.16, *sculde*, *-on* 12.14, 18.28, 20.10, *scua* 4.16, *oferscuade* 17.5, *scep* 25.32 (*scæp* 25.33), *scetan* 27.59. Om formen *sciopum* 10.6 jfr. § 23 anm. 6.

2. *j* och palatalt *g*, *h* förändra ofta ett föregående *ë* till *e* (sedan *æ*), *ê* till *aê* (jfr. §§ 3, 14, 24.9).

§ 28. **Kontraktion.**

De viktigaste olikheterna mellan vs. och de nordl. dialekterna med afseende på kontraktionen äro (enligt Siev. 160.1.2.4), att i de sistnämnda *a* + *o* sammandrages till *â* (= vs. *eà*), *e*, *ê* + *o* blir *ea* (vs. *eô*), hvarjämte *î* + *a* delvis kvarstår okontraheradt. Orsaken till olikheten vid sammandragningen af *a* + *o* kan väl knappast vara någon annan, än att kontraktionen i norra England inträffat senare än i södra. Så blef t. ex. af **slahon* genom kontraktion vs. **slaon*, *sleàn*, under det att i north **slahon* först öfvergick till **slahan* och sedan kontraherades till *slân*, *slâ*.

Man kan däremot vara oviss, hur man skall uppfatta *ea* i *geseaþ* o. s. v. (se nedan), antingen som okontraheradt *êa* (jfr. *îa*, genom förlängning af *e* vid bortfallande af *h*?) eller som *eà* (så skrifver Siev. t. ex. 166.2). Det synes mig, som om *e* — *a* vid kontraktion lika väl borde blifva *eó* som *e* — *o* (emedan den första vokalen, här *ë*, var den bestämmande, jfr. öfvergången af lat. *diabolus* till *deóful* § 21). Men kanske detta *eà* får tillskrifvas den i north. vanliga växlingen mellan *eo* och *ea* (hvarvid dock är att märka, att öfvergången *eo* < *ea* är mycket sällsynt i *R*[1]). Former sådana som *geseæs* (oregelbundet för *gesis*), *geseeþ* synas visserligen häntyda på *êa*, men kunna bero på inverkan från optativus (jfr. Paul B. VI: 93). Till någon full klarhet i i denna sak har jag icke kommit.

Hitförande fall äro:

1. a) vgerm. *a* + *o* sammandrages till *â* i *slân* 24.49, *ofslan* 21.38, *sla* 10.28, *thuaþ* 15.2 (denna vokal har äfven inträngt i imperativerna *slag* 5.21, *þwah* 6.17). Inkomna från vs. äro formerna *ofslean* 12.14, 14.5, *ofslæân* 10.28, *ofslæanne* 2.13. b) *a* + *ô*, *a* + *u* sammandrages till *eà*: *smeadon* Mr. 2.8, *smeande* Mr. 2.6 (jfr. Paul B. VI: 93), *êae* 7.25, *eae* 7.27.

Anm. 1. Orsaken till att **slahon* blef north. *slâ* men *a* + *ô*, *a* + *u* liksom i vs. *eà*, är, som ofvan antyddes, den, att kontraktionen först skedde sedan **slahon* öfvergått till **slahan*, under det *ô* och *u* i *smahôdun*, *ahu* kvarstodo oförändrade, hvadan de kontraherade formerna nödvändigt måste blifva de samma som i vs.

2. vgerm. *â* + *o* blir *eà*: *nea (neo)* i *nealehte*, *neolicet*[1]) etc.

---

[1]) *geneleccende* 4.3 är antingen skriffel för *genea-* eller = Ps. *nehlæcan* (Zeuner s. 52), med utfallet *h*.

(se § 24.6 a; jfr. Paul B. VI: 91); *hreanis* 16.3 (jfr. Fick, III: 84). På samma sätt förklarar Paul, anf. st., *vea* 6.4 genom kontraktion af *â* (= germ. *ai*) + *o* (?).

3. *ë* + *u*, *o* kontraheras a) till *eo*: *hundteontig* (3); *onseone* 28.3, Mr. 1.2, *geseoþ* (2 och 3 pl. 12 g., imp. 2 g.), *geseon* (inf. 3 g.), *geseonne* 11.8, *geseonde* (3), (dessutom i följande former, hvilka *eo* egentligen icke tillhör: *geseoþ*, 3 sg. 6.18, *geseo*, opt. 13.15, 16.28, *geseon*, opt. 5.16); *tweodun* 28.17, *getwiodestu* 14.31, *betweon* (2), *betwion* (3). b) till *ea: gefea* (subst. 5 g., jfr. Siev. 113), *gefeaþ* (imp.) 5.12, (3 sg. oregelb.) 18.13, *hundteantig* 19.29, *geseaþ* (pl.) 13.14, 24.30, *gesêâep* (imp.) 9.30, *geseâeþ* (imp.) 24.4.6. Öfriga hithörande presensformer af *geseon* hafva *ee*, *eæ: geseæs* (2 sg. oregelb. 7.3, *geseep* (pl.) 11.5, *geseenne* 11.8.9, *geseende* (6), *geseænde* 2.10.

4. *ë* + *e* sammandrages till *ê (æ)*: *ten* 18.24, 25.8, *tên* 25.1, *tene* 20.24, *feowertene* 1.17 (3 g.); *gesene* (p. p. pl.) 6.18, *gesænæ* 23.5; häraf synes *geseanæ* 6.1, *gesêanæ* 6.16 vara en nybildning genom tillfogande af den någon gång förekommande part. ändelsen *-an* (sål. = *-gesê-anæ*; Siev. 391 anm. 5 skrifver *geseàn)*. Omljuds-*e* + urspr. *i* är sammandraget till *æ* i *slæþ* 3 sg. 5.21. Denna vokal har sedan inträngt i *ofslæp* (3 pl.) 23.34, *ic slæ* 26.31, *slâe* (3 sg. opt.) 5.39 (möjl. = *slâ-e*).

5. *i*, *î* + *o* blir a) *ia (ie)*: *fiaþ* 6.24, *fiegæ* 5.44, *fiegaþ* 24.10[1]), *onwrigan* 11.27 (i hvilket det inskjutna *g* visar att *ia* var tvåstafvigt), *asiende* 23.24 (hvarmed väl äfven kan sammanställas *diendra* 21.6, »*lactantium*», lån från nord. spr.? Rqv. Sv. Spr. LL. I: 120 f.). b) *io (eo)*: *fiond* (4), *feond* (2), *freo* 17.16, *gefreoge* 27.43.49, *freond* (5) samt *unwreoþ* 16.17 (3 sg., oregelbundet). Slutligen förekommer äfven *ea* i *teane* 20.13.

6. *i* + *i* sammandrages till *î* uti *gesis* 7.3, *gesiþ* 6.4.

7. *ô* + *o*, *u*, *e* blir *ô*: *onfoon* 20.10, *to fône* 26.55, *onfo* (inf.) 10.14, *onfooþ* (2 pl.) 21.22, *onfôþ* (imp.) 26.26 (oregelb. i 3 sg.

---

[1]) *i* + *u* blir *iu* i *fiunge* 10.22, 24.9.

onfooþ 19.29). Nybildningar äro: *andfoa* 11.14, *foan* (inf.) Mr. 2.2, *onfoia* (inf.) 1.20, *foe* (opt.) 22.24, *ondfoaþ* 3 pl. 17.25 (*onfoeþ* 3 pl. 23.15 kan tolkas både som *onfô-eþ* och *onfoeþ*); *hôanne* 20.19, *hôaþ* 23.34, *scoas* 3.11, *gescoas* Mr. 1.7.

8. germ. *ai* + vokal, med *i*-omljud, blir *æ*: *æ*, *aê* (9), *saê* (13), *saês* 4.15, *sâê* (6), *seæs* 18.6, *sæe* 9.1, 13.1.

9. *eà* + vokal: *hea* 17.1 fem. sg. ack. är bildadt på vs. sätt; *heanisse* (3), *-um* (2) kan lika väl vara = vs. *heannis* = **heahnis*, som north. **hêhonis* (Siev. 167.5).

10. *eó* + vokal: *fleap* 23.33 synes vara en north. form = **fleóhaþ*, **flêhaþ*; *fleop* 10.23, *uppteonde* 13.48 västsaxiska.

Anm. 2. Dessutom förekomma yngre sammandragningar af *ne* och *be* med följande ord, som börja med vokal: *nam* 8.8, Mr. 1.7, *næm* 3.11, *nalles*, *-æs*, *-as* (8), *nabbaþ* 15.32, *nafeþ* 25.29, *næfþ* 8.20, *næfde* etc. (4), *nan* (3), *nawiht*, *nauwiht* (6, *nanwiht* 17.20), *næht* 23.16, *nænig* etc. (16), *næfre* (9), *nic* 3.29, 25.9, *nis* (27), *niton we* 21.27, *nytan* 20.22, *nolde* etc. (3), *nyle* 10.14, *nyll ic* 21.30, *nylleþ* 23.4, *nellaþ* 23.8, *nohte* 5.13; *binnan* 23.26.27, *binne* 23.24, *bufan* 2.9, *butan* (12).

§ 29. **Vokalförlängning.**

Utom sina urspr. eller genom kontraktion långa vokaler har ags. äfven sådana af yngre datum, uppkomna genom förlängning, särdeles i slutet af enstafviga ord och framför vissa konsonantförbindelser. Man torde dock ej åtminstone i R^1 få fullkomligt likställa dessa yngre långa vokaler med de äldre på det sätt, att om vokalerna framför någon viss konsonantförbindelse här och där förekomma försedda med accent, man däraf drar den slutsatsen, att vokalerna alltid äro långa framför den ifrågavarande konsonantförbindelsen. Tvärtom tror jag, att åtminstone i de flesta fall vacklan mellan lång och kort vokal äger rum. Jag drar den slutsatsen dels däraf, att accenttecken äro så ojämförligt mycket sällsyntare öfver dessa förlängda vokaler, än öfver de gamla, dels därat, att framför dem en växling af vokaler *æ* — *e*, *a* — *ea*) förekommer, hvilken enligt de åsikter, som ofvan blifvit framstälda, har sin grund i vokalens längd. Att denna förlängning dessutom var mera genomgående framför vissa konsonantförbindelser än framför andra, kan man ha anledning att förmoda, då man finner, att t. ex. framför *ld* vokalen 5 gånger förekommer med accent, men ingen gång framför *l* + andra konsonanter, jämte det att *ea* framför *ld* förekommer 5 ggr., framför *l* + andra konsonanter 78 ggr., eller att framför *r* + kons. längdtecken förekommer 2 ggr., under det att här omkring 100 *ea* stå mot 25 *a*, och *i*-omljudet vanligen är *e*, icke *æ*. Huruvida denna vacklan i R^1 beror på dess egenskap af blandspråk eller icke, kan jag ej afgöra.

I följande fall synes förlängning i R^1 inträda:

1. I slutet af enstafviga ord (Siev. 121). Accenttecken förekomma i *sê* 21.42, 27.15, *nû* 11.12, 27.42, *gûmonnum* 5.27.33 samt partikeln *â*. (8).

2. Framför *n* + kons. Accent hafva: *hônd* 6.3, *lônd* 9.26, *sônde* 7.26, *wînd* 8.26, 11.8, *lânge* 17.17, *gângan* 24.46.

3. Framför *l* + kons. Utom af accenten, som här förekommer i *behâldeþ* 10.17, *aêlde* 25.5, *ahêlde* 8.20, *gôld(e)* 23.16.17, ådagalägges vokalförlängningen dessutom däraf, att omljudet af *a* är *æ*, icke *e*, samt af förekomsten af *æ* i st. f. *ea*, jfr. § 22, anm. 2.

4. Framför *r* + kons. Längdtecken hafva *naarwe* 7.13, *hôrd* 19.21. Utom samma omständigheter, som tala för förlängningen af vokal framför *l* + kons. (jfr. dock ofvan om deras inbördes förhållande), tillkommer här öfvergången af *eo* till *e* (§ 22 anm. 6).

5. Framför *s* + kons. Accent förekommer blott i *wêstan* 8.11. För förlängningen, som här sparsamt synes hafva förekommit, tala dessutom *a* i *ascan* (§ 1.2) samt växlingen af *æ* och *e* som omljud af *a* (§ 22).

6. Framför palatalt *g*, *h*. Accent förekommer i *ongaêgn* 25.1.6, *wêg* 7.14. Förlängningen visas därjämte af öfvergången

af *ë* och *ę* till *œ* framför *g* (§ 3) samt af palatalomljudets *æ* framför *h* (§ 25), möjligen ock af den ofta förekommande synkoperingen af afledningsvokalen efter urspr. kort rotstafvelse, som slutar på *g* (§ 34 samt Siev. B. V. 77).

7. Framför *f* (?). Det enda fallet med accent är *stêfn* 2.18. Att vokalen framför *f* förlängts, göres troligt dels af omljudsvokalen *œ* (§ 24 e), dels af den nyssnämda synkoperingen (§ 34 och Siev. B. V. 77).

8. På längdtecken öfver enstafviga ord, som sluta på enkel konsonant (Siev. 122), förekomma inga andra exempel än *êt* 12.4 och *ûnklene* 8.16. Förlängningen visar sig dessutom i de enstafviga pret. former, som jämte *êt* uppräknas § 2 1); möjligen äfven i *næm*, *nam* § 22 anm. 9 samt *ah* § 1.2 c).

9. Förlängning af vokalen framför enkla konsonanter i flerstafviga ord (Siev. 123) visar sig i *ascâkeþ* 10.14, *hraêþe* 8.3, *êtan* 12.1. I *aron* 19.28 synes *a* hafva uppkommit ur *ea* genom en dylik förlängning.

B. *Om vokalerna i obetonade och svagt betonade stafvelser* 2).

§ 30. **Om vokalerna i afledningsändelser.**

Från älsta tider förekommer i indoeuropeiska språk vid ords böjning en på tonförhållanden beroende växling af vokaler i afledningsändelser, hvilken tyske språkforskare betecknat med namnet »*Stammabstufung*». Redan tidigt stördes regelbundenheten af denna vokalskiftning, i det än den ena, än den andra vokalen fick öfverhanden; så ock i ags., där blott stuudom ännu befintliga dubbelformer hänvisa på den forna regelbundna växlingen.

---

1) I dessa former kan dock strängt taget *ê* icke anses som förlängning af *æ* (ty denna skulle vara *aê* eller *â*), utan *ê* torde i dem hafva inträngt från pluralis.

2) Här upptagas icke till betraktande vokalerna i böjningsändelser, då för dem lämpligare redogöres i formläran.

Äfven dylika yngre ags. vokalskiftningar förekomma, hvilka (enl. Siev. 129) ha sin grund i bitonens växlande styrka, men äfven synas bero på den följande stafvelsens vokal.

Här nedanför upptagas de viktigaste afledningsändelser, som i *R*¹ finnas representerade.¹)

1. *-or* (*ur*) — *-er*. Af gamla stammar på *-os*, *-es* finnas endast *sigor* 12.20, *æçhir* 12.1 (vs. *eàr*, jfr. § 24) samt gen. pl. *cildra* 21.16. Öfriga fall äro: *sundor* 14.13.14, *sundur* 17.1; komparativerna *swiþor* 10.28.36, 12.12, 27.24, *eaþur* Mr. 2.9 (men *eþre* 9.4, 19.24, Mr. 2.9); *eowor* 9.11 (eljest *eower*); *gegadrade* 19.5 (? den synkoperade vokalen var *o*, annorlunda i *ætgædre* 14.19, Mr. 2.5); *welerum* 15.7, *sumer* 24.32, *feower*, *-tig*, *-tene*, *oþer*, *hweþer* (*hwæþer*), *under*, *ofer*, *wiþer* (i *wiþerwearde* 5.25 etc., *wiþerdune* 7.14, *wiþermeten* 18.23), *hider*, *hwider*, *þider*, *æfter*, *æftera* 27.64, 21.31, *-e* 22.39, *niþer*, *yterre* 22.13, samt i släktskapsorden: *fæder*, *moder*, *broþer*, *dohter*, *swæster* (i hvilka nominativändelsen *-er* segrat öfver ack.:s och gen.:s *-or* i olikhet (utom *fæder*) mot förhållandet i vs., jfr. Paul B. VI: 252 ff.). I *swuster* 12.50, 19.29 beror möjligen *u* = *eo* på ett ursprungligt *-or* i ändelsen. — Hit hör ock det latinska lånordet *uiperana* 23.33.

2. *-ul* (*-ol*, *-al*) — *-el* (*-il*). Omljudsverkande *-el* (*-il*) förekommer i följande ord: *micel* (*medmicel*), *yfel*, *lytel* (*lytilra* 18.10), *symbeldæge* 26.5 (*symbol* 27.15 blandning af båda formerna), *engel*, *eorþcrypel*, *þyrel* 19.24, *heaumcuidele* 5.44, *þecele* 25.1, *gegærelum* 27.29, *gegerelad* Mr. 1.6; *-ul* (*-ol*, *-al*) eller icke omljudsverkande *-el* hafva: *deoful*, *hreoful* 8.3 (*hriofal* Mr. 1.42), *efulsung* 12.31, (*h*)*efalsung* (3), (*h*)*efalsian* (3), *heo folsaþ* Mr. 2.7, *gestadulad* 7.25, *geafol-monunge* Mr. 2.14, *gæfel* 22.17, *gæfel* 22.17, *gæfel-* (5), *fotscamel* 5.35 samt de latinska *torcul* 21.33, *discipulas* 28.13. I *æsul* 21.2 (*esules* 18.6, *eosule*, *-a* 21.5.6) äro båda formerna blandade; detsamma kan möjligen ock vara förhållandet med *degullice* (4), *dægullicum* 20.13, *degulnisse* (5).

3. *-um*. De enda förekommande exemplen äro: *meoduma* 25.45 samt *fultume* 15.25 (jfr. Zeuner s. 59).

---

¹) Synkoperade former upptagas i allmänhet endast, då af den föregående vokalens beskaffenhet kan slutas hurudan den synkoperade vokalen varit.

II. KONSONANTER.

KAP. I.

Öfversikt af konsonanterna.

§ 35. Halfvokalen w.

Det vanligaste beteckningssättet är *w*; derjämte förekomma *u*, *uw* samt i ett par enstaka fall *uu* och *v* (*uuiltu* 26.17, *þvog* 27.24)

I följande ord förekommer *u*: a) uddljudande: *uulfum* 10.16, *uitgana* 23.30, *fulluiht* 3.7 samt lånordet *uiperana* 23.33; i konsonantförbindelser: *cuom* (11), *cuomun*, *-on* (5), *-e* (2), *quom* 28.9, *quomon* 2.1, *heaumcuidele* 5.44, *unaduescendlice* 3.12, *huat* 10.13, *thuaþ* 15.2, *andsuari* 2.12; mid- och slut-ljudande: lånordet *dauid*1), *saul*, *-e*, *-a*, *-um* (7), (*æt*)*eaude* 2.19, 16.1, *hreunisse* 3.2.8.11, 12.40, *cneuris* 16.4, *blau* 6.1. *snau* 17.2, 28.3, *streu* 7.3.4.5, *lareu* (11), *cneu* 17.14, Mr. 1.40, *kneu* 27.29, *efnþeu* 24.49, *geheu* 27.60, *speou* 27.24.

Det dubbla beteckningssättet *uw* (jfr. *wu* i Lind. *wuotetlice* 3.11, *gewuriotto* Mt. 22.9, *cnewureso* Mt. 24.34) förkommer endast mid- och slutljudande efter vokaler; möjligen kan därmed afses att beteckna ett kortare *u*-ljud, som kanske stundom hördes vid öfvergången från vokalen till *w*: *reuwe* 18.10, *(ge)hreuwnisse* 11.20.21, 21.32, *treuw* 12.33, *getreuwe* 9.22, 25.21, *efnþeuw* 18.29. 33, *-e* 18.31 *latteuw* 2.6, *lateuw* 15.14, *lareuw* 9.11, 19.16, 23.8, *þriuwa* 26.75, *sauweþ* 13.37, *(ge)sauwen* 13.19.22.23, *nauwiht* 21.19, 23.18, 27.12.24, *stouw* 27.33.

---

1) I detta ord var *u* = lat. *v*, jfr. Siev. 194.

1. *Uddljudande w.* Om inverkan af *w* på följande vokaler se § 26; om *w:s* bortfallande i de sammandragna formerna *nyte*, *nolde* etc. jfr. § 28 anm. 2. För öfrigt äro här inga afvikelser från vs. att anmärka.

2. *Mid- och slut-ljudande w.*

a) Efter vokaler. Genom analogibildningar har här en sådan förvirring uppstått, att det är synnerligen svårt att urskilja de ursprungliga förhållandena. Åsikterna om behandlingen af ags. *w* i denna ställning äro ock mycket vacklande.

Den egentliga olikheten härvidlag mellan vs. och *R^1* (liksom north. och Ps.) är att förbindelserna *aw* och *ew* icke i allmänhet i de senare dialekterna öfvergå till *eàw* och *eów* (enl. Siev. §§ 73, 156.4) 1). — Då i slutljudet undantag nästan alltid förekommer från de vanliga reglerna (Siev. 174), i det att *w* i st. f. att vokaliseras efter kort, och bortfalla efter lång vokal, kvarstår, så får detta tillskrifvas analogibildning efter former med midljudande *w*.

Utan att närmare inlåta mig på dessa svåra frågor, uppräknar jag här nedan hithörande fall, ordnade efter den *w* föregående vokalen.

a) Efter *a*: *streu* 7.3.4.5 (= *stræw*? böjningen urspr. nom. sg. *streà** af **straw(o)*, **strau*, gen. **stræwes* etc.); *feawe* (4) *-um* 25.23, *fæawum* 25.21 (genom nybildning); *gescawaþ* 5.8 men *sceawigaþ* 6.8, *sceawenne* 28.1 (*ea* kan äfven bero på det föregående *sc*); i *eawan* (utan omljud, jfr. Siev. 403 anm. 2) står alltid *ea*, likaså *eawunga* Mr. 1.45, *eawisfirina* 18.17 (omljudda former se § 24.9. I *heawan* motsvarar *eaw* urspr. *auw*.

β) Efter *e*, *i*: *treo* 24.32 (regelrätt), *treuw* 12.33 (öfverfördt från gen., dat. sg., gen. pl.), *treow* (11), *treowes* 3.10, 21.31, *treos* 26.39, *treowum* 21.8 (blandformer; om den urspr. böjningen jfr. Paul B. VII: 164), *cneu* 17.14, Mr. 1.40, *kneu* 27.29, *cneuris*

---

1) Det torde dock vara fråga, om man ej blir nödgad att i north. antaga en motsatt öfvergång *eáw*, *eów* till *êw*; därpå synas de nedanför upptagna redupl. pret. formerna häntyda, liksom ock *streu* därigenom lättast förklaras. I Lind. träffas åtskilliga exempel, som synas knappast på annat sätt kunna forklaras, såsom *sceware* (jämte *sceawere*), *insceawung* (jämte *sceawung*, *sceowung*), *ewunga* (jämte *eawunga*, *eowunga*), jfr. Bouterw:s glossar. (Väl ej omljud i de sista orden)?

16.4 (eljest *cneoris,-se)*; *efnþeu* 24.49, *-þeuw* 18.29,33, *-þeuwe* 18.31, men *þeow* 8.9 och *þeowæ* 26,69 (fem.*)*; om sammans. *lareu*, *latteuw* se § 32; *þewige* 4.10 men *þeowigan* 6.24; *oferpeowad* 17.2; *neowe* (?) 7 g.), *niowe* 9.17, *-a* Mr. 1.27; *þriuwa* 26.75, men *þriowa* 26.34. Om *gesene* etc. se § 28.4. — På samma sätt behandlas urspr. *-euw*, got. *iggv* (jfr. fsax. *hriwôn*, *triwi*, *triuwi*): *reuwe* 18.10, *hrewnisse* 4.17, *hreunisse* 3.2. 8.11, 12.40, *(ge)hreuwnisse* 11.20.21, 21.32, men *hreoweþ* 15.32, *hreowsiaþ* Mr. 1.15, *hreownisse* 21.30, 27.3, Mr. 1.4; *getrewe* 24.45, *getreuwe* 9.22, 25.21, men *getreowe*, *-a* 9.2, 25.21.23, *getriowe* 27.43. — Här upptager jag ock *ewer* 7.10 (för det vanliga *eower* jfr. north. *iwer*) samt *feower* 16.10, *feowre* 24.31, *feowertene* 1.17 (3 g.), *feowertig* Mr. 1.13, *feordan*, *-e* 5.26, 14.25.

γ) Efter *â* och dess omljud *aê*. Städse utan *w* äro: *a* (»alltid») och med omljud *æ* (»lag»), *sæ* (»sjö»). Genom bortfallande af *w* och sammandragning äro formerna *nea-*, *neo-* i *nealehte* etc. (§ 24.6) och *hreanis* 16.3 uppkomna (jfr. § 28.2). För öfrigt förekomma: *snau* 17.2, 28.3, *saul* (jfr. ofvan), *blau* (imp.) 6.1, *sawenne* 13.3, *saweþ* 6.25, *sauweþ* 13.37, *sawendes* 13.18, *sawena* 13.3, *(ge)sawen* 13.19.20, *sauwen* 13.19, *gesauwen* 13.22.23, *cnawan* 16.3.

δ) Efter *î*: *hiwæ* 10.25 (»domesticos»), *hiwen* 10.36, *higu* 10.36 (med efter *w*:s bortfallande inskjutet *j*), *hina* 13.52, 20.1.11, 21.33, *hine* 10.25.36, 24.43 (med bortfallande af *w* och synkopering af *u*); *heoredes* 13.27, *heorod* 24.45.

ε) Efter *ô*: *þrowian*, *licþrowere* Mr. 1.40, *stowe*, *-a -um* (10), *stouw* 27.33, *flownisse* 9.20.

ζ) I pret. af redupl. verb, hvilkas stam ändas på *w*, förekommer *eó* och *ê* omväxlande: *seow* 13.4.24.31.39, 25.26, *oferseow* 13.25, *geseowe* 13.27, *sewe* 25.24 (2ggr.), *heow* 26.51, *geheu* 27.60, *creow* 26.74, *speou* 27.24, *bleowen* 7.27, *blewan* 7.25. Dessa former med *ew* synas nästan saknas i vs. (dock *cnêw*, Past. Care, Kluge, Beitr. z. Gesch. d. Germ. Conj., Strassburg 1879, s. 99). Äro dessa pret. former med *ê* yngre än de med *eo*, så torde de bero på analogibildning efter andra *é*-preterita (jfr. dock äfven ofvan s. 58 noten).

b) Efter konsonanter äro förhållandena de samma som i vs., t. ex. *iara* (för *-u*) 22.4 (vs. *gearu*), *iare* 22.8, *gearwe* 24.44, 25.10, *iarwian (gearwian), spearwas, oelebearwes, merwe* 23.32, *herweþ* 6.24, *melwes* o. s. v. Likaså med utfallet *w* (Siev. §§ 173 anm. 1, 305.5): *ungeredun* 27.30, *uugegeradne* 22.11, *gegærelum* 27.29, *smirenisse* 26.7, *smerennis* 2.11, 26.12.

§ 36. **Halfvokalen j.**

Den tecknas ömsom med *i* och *g*.

1. *Uddljudande.* Här begagnas *i* vanligen framför *a*, *o*, *u*, *g* framför *e* och *i*: *iara* 11.21, *ioc* 11.29.30, *se iungæ* 19.20, *-e* 19.22, *iuguþe* 19.20, *iumonnum* 5.21 (men *gûmonnum* 5.27.33) samt åtskilliga främmande namn: *iacob, iosef*, *iohannes, iordan*, *ionas, iudea* etc.; med *g*: *ge* (= I), *ge* (= got. *ja*) 12.8.50, 13.22 (likaså i *gæ*, oaktadt det följande *æ*), *get* 24.6, 27.63, *geta* 15.16, 18.16, 24.25 (? jfr. Siev. 74 a. 1), *gif* (= *om, gef* 28.4), *git* (= I två) 9.28 etc. Den vanliga vs. skrifningen med *ge* framför *a, o* förekommer icke, liksom ej häller öfvergången af *u* till *o* i t. ex. *geong* (jfr. dock om *geond*, *begeonda* §§ 23 och 27.

2. *Midljudande* bibehålles *j* i ags. endast a) efter kort vokal + *r*, tecknadt med *g* eller *ig* (om hvars uttal jfr. Siev. 175), t. ex. *swerge* 5.34, *swerige* 5.36, 26.74, *to ferganne* 5.41, *hergas* 22.7, *herigas* 26.53, *wiṇbegœr* 7.16 (f. *-bergæ*?), *styrgan* 23.4; b) stundom efter vokaler: *cegan* (11), *cægan* (9), *ceigde* 20.25, *geceigde* Mr. 1.20, *strægde, -un* 25.26, 21.8 (2 ggr.), *þreiga* 16.22. Bortfallet är det i *fiaþ* 6.24, *fiegaþ* 24.10, *fiunge* 10.22, *gefreoge* 27.43.49 etc. (jfr. § 28.5).

Anm. Hit höra äfven presensformer af den 2:dra sv. konjugationen (Siev. 41) på *-ian* l. *-igan* (om uttalet se Siev. 175. 1 anm), t. ex. *folgian* 8.19, *sorgian* 6.28, *sorgige* 6.25, *geascigan* 12.46, *geþrowigan* 16.21 o. s. v. — I *higu* (se föreg. §)

nigon, -tig 18.12.13, *nigoþan* 20.5, 27.45.46 är *j* inskjutet, sedan *w* förut bortfallit framför *u*.

3. Slutljudande förekommer *j* i R^1 endast i *hôeg* 6.30, 14.19.

§ 37. Likvidan r.

Som skriffel äro att anse åtskilliga fall, i hvilka *r* utfallit: *uytryme* 13.6, *foletenne* 9.6, *forletendæ* (f. *forletendræ*) 11.24, *dyste* 22.46, *boþer* (f. *broþer*) 5.23, *cwen* (f. *cwern* l. *cweorn*?) 18.6; likaså inskjutandet af *r* i *fringre* 23.4, *geiarward* 25.41, *strænctæs* 25.24 (med tanke på *stregdan*?), samt *l* för *r* i *bloþræ* 1.2. Mera att betyda har *r* i *geþriostra* 27.45, *aþriostrad* 24.28 (inkommet från sista stafvelsens *r*?[1]) Ordets etymologi okänd, Kluge Etym. Wörterb. »düster»). — Om metathesis af *r* och vokal se § 44. För öfrigt = vs.

§ 38. Likvidan l.

Skriffel äro *fluglas* (f. *fuglas*) 13.32 och *cwæmdon* (f. *cwælmdon*?) 12.10. För öfrigt inga afvikelser från vs.

§ 39. Nasalerna m och n.

Exempel på bortfallandet af *m* och *n* framför spiranter (Siev. 185) äro upptagna §§ 15,16,17, 24.7.8.

Om *mn* för *fn* se § 40.

I st. f. *n* står *m* i *sindum* 2.20, 17.26, *weoþum* 11.17. Utfallet är *n* alltid i *nemde*, *-un* (= vs.); dessutom genom felskrifning i *wydende* 27.29 (= *windende*?), *unbunde* (f. *unbundne*) 16.19, *gesomnugum* Mr. 1.21, *timbrade* (f. *timbrande*) 21.42. Felaktigt tillagt är *n* i *fylgendun* 4.25, *constunge* 6.13, *ondentende* 3.6.

Slutljudande *n* bortfaller ofta liksom i north. regelbundet, hos verb i inf. och opt. pl., i den svaga deklinationen samt hos adv. på *-an*; *R*¹ står i detta som i så många andra fall mellan vs. och north. Närmare detaljer tillhöra formläran.

---

[1] Jfr. Fårömålets *skrabrak* f. *skabrak*, Noreen, Fårömålets ljudl. s. 31.

§ 40. Labialerna p, b, f.

Uddljudande förekommer *p* i *piperas* 9.2, *punde* 10.29, *pytt* 12.11, *plagadun* 11.17, *prodbore* 11.16, *protbore* 20.3.

För *f* står *u* i *wiue* 1.24 (jfr. Siev. 194). Det latinska *ph* tecknas med *ph*, *f*, *p* i namnet *ioseph* 1.19, 27.57, *iosefæ* 1.17, *iosep* (5), *-e* 1.16, *iosp* 1.20, *iosepp* 27.56 med *ph* i *capharnaum* 17.24, *philippus* 10.3 etc., med *f* i *alfeæs* 10.3, *cafarnaum* 11.23.

Växling mellan *fn* och *mn* förekommer i *stefn*, *stæfn* 2.18, 17.5, 24.31, 27.46.50, Mr. 1.11 och *stemn* 3.3.17, 12.19, Mr. 1.3. För öfrigt = vs.

§ 41. Dentalerna t, d, þ s(z).

1. För *t* står *th* i *licetheras* 15.7. Utfallet är *t* i *lylingan* 19.13.

2. I st. f. *d* står stundom genom misskrifning) *þ* (*ð*): *þune* 4.8, *geþo* 7.5, *deaþe*, *-a* (adj.) 2.20, 8.22, 10.8, *gehlionaþe* Mr. 2.15, *wyrþe* 24.22, *wyrþon* 10.6, *hæmeþ* 5.32, *genihtsumaþ* 5.12, *genægeþ* 23.12, *gehereþ* 6.7, *sorgaþ* 6.34, *þusenþ* 14.21, *wiþerwearþ* 12.26; prep. *mid* skrifves ungefär lika ofta med *d* och *ð*; i *dauid* växlar likaledes *d* och *ð*. Framför *s* öfvergår *d* till *t* i *(ge)bletsade* 25.26.34, *gebloetsad* 21.9, 23.39 (men *bledsade* 14.19), *(ge)miltsa*, *-e*, *-ende*, *-ade* (10); likaså står *t* för *d* i *sint* 1.7 (3 ggr.), 5.12, 6.23, 24.16 (jfr. Siev. 224). — Utfallet är *d* i *milsade* 14.14 samt *wiþerwear* 14.24 (jfr. Zeuner s. 91, Bouterw. s. CLVIII).

3. Den interdentala spiranten tecknas vanligen med *þ*, mindre ofta med *ð*; båda förekomma i såväl udd- som mid- och slutljudet [1]). I några få fall förekommer äfven *th*, särdeles i träm-

---

[1]) Vid citat har i denna afh. alltid begagnats *þ*, äfven där i hs. står *ð*.

mande namn t. ex. *bethlem* 2.5, *bartholomeus, matheus* 10.3, *bethsaidæ* 11.21, *bethaniæ* 21.17 etc. (men äfven med *þ*: *nazareþ* 2.23, 21.11, Mr. 1.9, *beþfage* 21.1, *arimaþia* 27.57, och med *t* i *nazaret* 4.13) samt i följande ord: *the* 5.17, *them* 7.9, *thi* 21.42, *thuaþ* 15.2, *biddeth* 7.10. *ripath* 6.26, *sæcgath* 28.13.

För *þ* står några gånger genom felskrifning *d: dægne* 5.25, *awerdaþ* 5.13, *dead*, *-e* (subst.) 2.15, 4.16, 10.21, 20.19, 26.66, *geweorþæd* 13.22. Äfvenledes förekommer *t* för *þ* i slutet af några verbformer: *neolicet* 4.17, *ræccet* 2.6, *scyldigat* 6.12, *adwæscet* 12.20, *soecet* 12.39, *gehnyscet* 21.44, *swerat* 23.22 (jfr. Siev. 358, 224).

Om *d* i *adle, -um, nedle* 19.24, jämte *spaþl* 27.30, *sedle, -um* 19.28, 23.22, 25.31 jämte *seþel* 5.34 se Kluge, Anglia V. 84.

4. Om förbindelserna *sc*, *cs*, *hs,* jfr. §§ 27.42.

5. *z* förekommer dels i några främmande namn, t. ex. *zebedeæs* 4.11, *zabulones* 4.13, *nazareþ* 2.23, *nazarenisc* 2.23, *gezemani* 26.36, *belzebub* 12.24, dels i det likaledes utifrån komna *bæzere* 11.11, 14.2, *-es* 11.12, *bezere* 3.1, 14.18, *bædzere* 16.14, 17.13.

§ 42. **Gutturalerna (palatalerna) g, c, h (x).**

1. De gutturala konsonanterna öfvergå i ags. i vissa ställningar till palataler; i R^1 är förhållandet i detta fall följande:

a. I uddljudet gälla samma regler som för vs. (Siev. 206.1—3), t. ex. *iarwad* 20.23, däremot *gald* 17.24 (då *a* ej här är uppkommet af *ea*) o. s. v.

b. I mid- och slutljudet har däremot i R^1 (liksom i north. och Ps.) palataliseringen gripit mera omkring sig än i vs., hvilket visar sig

α) genom palatalomljudet (§ 25).

β) genom ett i R^1 ofta törekommtnde begagnande af *æ* i st. f. *e* (både kort och långt) framför *g* och *h* samt äfven (för omljuds-*e*) framför förbindelserna *ng* och *rg*. (Om orsaken till denna öfvergång (som likaledes gäller framför halfvokalen *j*) jfr. § 3 e). Några gånger betecknas palataliseringen genom ett framför *g* inskjutet *i* : *geþæignade* Mr. 1.31, *weig* Mr..1.3, *oihtende* 5.44 (f. *oeihtende?*). En dylik inskjutning förekommer ofta i north. (se Bouterw. s. XXXIX).

Anm. Något inskjutande af *e(i)* efter *c, g* i ändelser till utmärkande af det palatala uttalet (Siev. 206.6) förekommer icke.

2. Jämte *c* förekommer stundom *k* t. ex.: *kasere* (3), *kægen* 16.19, *kælic* 20.22.23, *kempe* (2), *kenneþ* (2), *akende* (3), *kendu* 1.25, *akenned* (8), *kennisse* (3), *kyning* (5), *kining* 2.2, *king* 2.3, *unklene* 12.43, *kneo* 1.17, *kneu* 27.29, *kneorisse* (3), *krist* (6), *tungulkræftgu* etc. (4), *taken* 16.1, *ascakeþ* 10.14, *onsækeþ* 10.33, *ek* (31), *ekan* 15.38, *eknisse* 21.19, *eknum* 24.19, *fæknissum* 18.7, *ciken* 23.37, *bokeras* etc. (18), *gebroken* 21.44, *lokende* 19.26, *lokigæþ* 27.25, *roketto* 13.35, *deofulseoke* (3), *monsek* 17.15, *sukendra* 21.16, *bilketto* 13.35, *folkes* 13.15, 26.3, *besenked* 18.6, *carkærn*, *-ern* 25.36.43, *gemerkade* 27.66. Dessutom förekommer *q* i *quom* 28.9, *quomon* 2.1, *quartern* 25.39. — I st. f. *c* står felaktigt *g* i *galdes* 10.42, *þongunge* 15.36, *þongade* 26.27. — I *salde* 27.31 (= *scalde* f: *sculde*) är *c* utfallet. — Om *cs (x)* se nedan.

3. I st. f. det palatala *g* förekommer i några ord *i* : *iarwad* 20.23, *geiarwad* 22.4, 25.34, *geiarward* 25.41, *iarwede* 26.12, *iarwan* 26.17, *iara* 22.4, *iare* 22.8 samt *ierde* 10.10. Att här antaga öfvergång till halfvokalen *j* (Siev. 2.12 anm.) synes icke nödvändigt: då *g* framför *a* uttalades gutturalt, begagnade skrifvaren detta medel för att beteckna det palatala ljudet.[1] — Af andra, mindre ofta förekommande öfvergångar märkas: a) Efter *l, r,* föreg. af *y*, sättes stundom *ig* för *g* (Siev. 213 anm.): *byrig* Mr. 1.9, 2.1 (men *byrg* Mr. 1.21), *fyligdon* Mr. 2.15. b) »Efter långa vokaler eller *l, r*› blir *g* i slutljudet och framför tonlösa konsonanter stundom *h*« (Siev. 214.1): *burh* 10.11 (men *burg* 22.7, Mr. 1.33), *genoh*, *astahg* 5.1 (men *stag* 8.23, *astag* 3.16 etc. (7)), *astig* 27.40, *bæg* 27.29. c) I förbindelsen *ng* står slutljudande *cg*, *c* (Siev. 215, 224) i *cyningcg* 21.5, 27.36, *bæclinc* 4.10. d) Bortfallet är *g* (Siev. 214.3) i *ongæn* 27.32 och *marne* 6.30

---

[1] I *ierde* fins dock intet skäl för en dylik skrifning.

(men *mærgne* 21.18). e) Till *i* är *ig* förkortadt (Siev. 214.6) i *wibed* etc. (§ 32). — Dubbelt *g* tecknas *cg* liksom i vs.; undantagsvis med *gc* i *sægce* 23.3, Mr. 2.10, *-aþ* 23.3, 27.13, med *c* i *licende* 9.2, 36. 4. Uddljudande *h* bortfaller icke sällan: a) framför vokal: *eard* 25.24, *æfþ* 13.12, *æfdon* 8.33, *eorta*, *-um* 6.21, 18.35, *eo* 16.18, *eora* (§ 23. a), *erodes* 2.1, *is* 7.24, 24.46, *us* 17.25, *ymne* («*hymno*«) 26.30, *yngrade* 25.35, *geyrdon* 19.25 samt vid sammandragning af *ne habban* (se § 28); b) framför kons.: *laferd*, *-ord* 10.24. 25, *næscum* 11.8, *genægeþ* 23.12, *nyte* 7.16, *ræþe* (4),*) *rægl* 28.3, *ruxlende* 9.23, *wær* 8.20, *weorfe* 10.13,*) *gewerfe* 18.3, *werfde* 9.22, 17.17, *aftwærfende* 21.18, *gewyrfeþ* 6.19.20, *welpas* 15.27, *wilce* 21.24, *ægwilc* 7.17, 12.36, *wilen* 13.21, *forwon* 17.19, 22.18. — Osäkerheten med afseende på uddljudande *h* visar sig äfven deruti, att *h* stundom sättes framför ord, i hvilka det icke borde stå: a) framför vokal: *haþ*, *-e*, *-as* 5.33.34.36, 26.72, *hefalsaþ* 9.2, *-adun* 27.39, *heo folsaþ* Mr. 2.7, *hefalsunge* 15.9, *heow* 6.14, *his* (6), *hoehtende* 5.12, *hehtende* 5.11, *hoehtnisse* 5.10; b) framför konsonant: *hripæs* 9.38, *hriopan* (?) 12.1, *hroêfe* 9.10, *gehrefum* 9.11, *hreordeþ* 12.3, *gehreorde* 15.33, *hreordum* 22.31, *hwute* 27.49. Om ett sådant bortfallande och tilläggande at *h* jfr. Storm, Engl. Philologie, Heilbronn 1881, s. 52 f.

Af förändringar, som midljudande *h* undergår, märkas: a) Framför vokaler bortfaller *h* (Siev. 218) α) efter konsonant i *fere* 6.26 (f. *ferhe*); β) efter vokaler (exempel förekomma § 28). b) I st. f. *h* i förbindelsen *ht* står *g* i *dogter* 15.22, *ch* i *nealæchtun* 21.1 (om *geneolicte* etc. jfr. Siev. 407.6). Om förbindelsen *hs* se nedan under 5. c) I vs. kvarstår *h*, då det genom vokalsynkope kommer att stå framför en tonlös konsonant (Siev. 222.1), under det att i north. synkopering icke äger rum, utan *h* bortfaller, hvarpå vokalerna kontraheras. R^1 är i detta fall vacklande: *h* kvarstår (stundom skrifvet med *g*) i *nehsta*, *næhsta* etc. (13), *næstan* 5.43, *æt nihsto* 25.11, *gesihst*, *gesihstu* 7.3. 5, *gesihþ* 5.28, 6.6 (men *gesis* 7.3, *gesiþ* 6.4), *slægst* 23.37, *slæhþ* (3 pl. oregelb.) 10.28, 24.9, *ofslægþ* (3 pl.) 17.23 (men *slæþ*

---

*) Om *h* i *hweorfan* och *hræþe*. Jfr. Siev. 217 anm.

5.21, *ofslæþ* 23.34); vanligen bortfaller det i *onfoeþ* (11 g., men *onfoehþ* 13.20). d) Framför *r, n* assimileras *h* i vs., men bortfaller liksom i förra fallet i Ps. och north.; hithörande ex. äro: *heanisse* (jfr. § 28.9), *nærra* 21.31. — På fördubbladt *h* fins intet annat ex. än *æchir* 12.1. — Felaktigt tillagdt är *h* i *wihtga* 21.45.

Slutljudande *h* bibehålles städse [1]; oregelbundenheter i stafningen förekomma några gånger: *gesech* 8.4, *gesægh* 4.21, *gesæg* 3.16, *betwihc* 20.26, Mr. 1.26, *betwig* 24.16. På inverkan från pret. pl. beror *g* i *(of)slog* 14.10, 26.51.68, *þvog* 27.24 och antagligen äfven i *slag* (imp.) 5.21.

5. *x* är tecken både för *hs* och *cs*. a) För (äldre) *hs*: *flæx* 12.20, *wæxan* etc. (se § 25.1), *weox* 13.26, *sextig* 13.8, *exlan* 23.4, *foxes* 8.20. Om yngre *hs* se ofvan. — b) För *cs* (uppkommet geom synkope af en vokal eller metathesis): *ricsade* 2.22, *axe* 3.10, *ruxlende* 9.23, *betwix* 20.26, 27.56, *betwihs* 21.5, *axast*, *ahsade* etc. (se § 44).

KAP. II.

Några konsonantiska ljudlagar.

§ 43. **Gemination.**

1. Västgerm. konsonantförlängning. a) Framför *l, r* förekommer fördubbling i följande ord: *settlas* 21.12, *hehsettle* 27.19, *tæppel-*, *tæppilbred* 5.35, 22.44 (?), *bitterlice* 26.75, *snotter*, *snyttro* (med enkelt *t snytru* 11.19; jfr. § 34 I B.), *wættre* etc. (5), *æchir* 12.1 samt i *miccle* etc. (§ 34 I B.) och *bættra* 10.31, 12.12 (Siev. 229). Antagligen är äfven *t* fördubbladt i *lytle*, *-um* (§ 34 I B),

---

[1] Det enda undantaget är möjligen *geneleccende* 4.3 (jfr. Ps. *genehlæcu* Zeuner s. 51), om ej snarare *a* eller *o* är uteglömdt efter *e*.

att döma af vokalens synkopering och fht. *luzzil* (jfr. Siev. B V: 75). — b) Fördubblingen framför urspr. *j* öfverensstämmer i hufvudsak med vs.; dock förekomma åtskilliga oregelbundna former. Dubbel konsonant i st. f. enkel hafva: *selleþ* (3 sg.) 7.11, *sellaþ* (3 sg.) 5.25, 10.21, 13.44, 23.18, 26.23, *selle* (imp.) 17.27, 19.21, *sylle* 19.21, *(ge)sitteþ*, *-æþ* (3 sg.) 19.28, 25.31, *(ge)settaþ* (3 sg.) 9.16, 24.47, *gesette* (imp.) 9.18, *biddeth* (3 sg.) 7.10, *ræccet* (3 sg.) 2.6, *arecce* (imp.) 13.36, 15.15, *secge* (imp.) 18.17; tvärtom står enkel konsonant för dubbel i: *aþenende* 7.3, 12.49, 28. 51, *bidaþ* (2 pl.) 20.22, *wæceþ* (imp.) 25.13, *wæcnde* 24.43. Efter lång vokal förekommer fördubbling i *hættu* 20.12, *gefætted* 13.15.

2. Utom detta slags gemination förekommer i ags. fördubbling af konsonanter dels kvarstående från äldre tid, dels uppkommen genom sammanryckning af två urspr. skilda konsonanter. Då *R^1* häri öfverensstämmer med vs. upptagas endast de oregelbundna former, som påträffats. Enkel konsonant i st. f. dubbel hafva: *cunun* 20.25, *behwitum* 23.26, *gesete* (pret.) 25.23, *wyrtruma* 3.10, *wytryme* 13.6, *metrymnisse* 8.17, *lateuw* 15.14, *latewas* 23.16, *latuwas* 23.13 (men *latteuw* 2.6), *siþæt* 26.29. I *mohþa* 6.19.20 motsvarar *hþ* vs. *þþ*. — Oregelbunden fördubbling förekommer i: *upp* (4), *sætt* (3), *gesett* (4), *oþþett* 2.9, *geatt* 7.13, *ytterre* 25.30, *bedd* 18.26, *togebædd* 8.2, *fæss* 9.20, 14.36, *wæss* 2.18, *breccane* 5.17 och i de främmande orden *essaias* (3), *farisseas* (3), *cessariæ* 16.13.

3. I vs. förenklas oftast geminerade konsonanter i slutet af ord och stafvelser. I *R^1* råder häruti stor osäkerhet; i slutet af ord kvarstå vanligen båda konsonanterna (så alltid i *all*, *eall*, oftast i *monn*, *menn*), ehuru äfven former med förenklad konsonant förekomma t. ex. *godspel* 26.72, *gecer* 26.52, *unfeor* 8.30, *mon* 9.16, 12.10 etc., *con* 11.27, 25.12, *ingon* 14.30 etc. Inuti ord framför konsonant skrifves konsonanten vanligen enkel, fastän

---

[1] I obetonad stafvelse hos verb på *-ettan* och deraf härledda subst. omväxla *t* och *tt*: *ondetu* 7.23, 11. 6, *-o* 10.32, *-eþ* 10.32, *-ende* Mr. 1.5, *ondentende* 3.6, *hæleteþ* 10.12, *halettaþ* 5.47, *hælettunge* 23.7, *roketto*, *bilketto* 13.35, *liceteras*, *-um* (5), *licetheras* 15.7, *licetteras*, *-e* (6).

äfven dubbelskrifning förekommer, t. ex. *firenfullra* 11.19, *snottre miccle* o. s. v.

§ 44. Metathesis.

1. At *r* + vokal: *-ern* (se § 2; med ytterligare metathesis *carcrænne* 25.44), *arn* 27.48, *urnon, -en* 8.24.28, *eornende* 28.8, *beornaþ* 5.15, *beornende* 13.42, *to beornane* 13.30, *forbærneþ* 3.12, *forberned* 13.40, *forbernde* 22.7, *bersteþ* 9.17, *toberst* 27.51, *burstæn* (pret. pl) 27.51, *tinterga* etc. (? se § 4 anm. 2); utan metathesis: *græshoppa* 3.4. Metathesis af vokal + *r* framför *ht* träffas i *frohtende* 25.25, *frohtade, -un* 14.30, 27.54, *gefrohte* 8.26 (men *forhtige* 28.5, *forhtigaþ* 10.31, *forhtaþ* 14.27). — *þefra* 26.17 är väl skriffel för *þerfa*.

2. Metathesis af *sc* träffas i *ahsige* 21.24, *ahsiaþ* 2. 8, *ahsigaþ* 10.11, *ahsade, -un* 2.4, 12.10, *axade, -un* 22.23.35, *geaxast* 19.7 (men *geascigan* 22.46, *ascadun, -en* Mr. 1.26, 17.10), *betwix* 20.26, 27.56 samt *ruxlende* 9.23 (Ettm. s. 501).

Anm. Skriffel är *unfawarde* 27.51 (för *ufanwarde*); antagligen äfven *geransinga* 8.28 (= »*gerasenorum*»).

◆

Rättelse:

S. 6, rad 3 tillägges: Undantagsvis förekommer *æ* i *agæfeþ* 16. 27.

För öfrigt hafva till följe af brådska vid tryckningen åtskilliga tryckfel insmugit sig (så flere gånger *p* för *þ*), hvilka dock icke torde föranleda något missförstånd.

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA

RETURN TO the circulation desk of any
University of California Library

or to the

NORTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY
Bldg. 400, Richmond Field Station
University of California
Richmond, CA 94804-4698

ALL BOOKS MAY BE RECALLED AFTER 7 DAYS

- 2-month loans may be renewed by calling (510) 642-6753
- 1-year loans may be recharged by bringing books to NRLF
- Renewals and recharges may be made 4 days prior to due date

DUE AS STAMPED BELOW

APR 27 2004

DD20 15M 4-02

U. C. BERKELEY LIBRARIES
C047690102

132944